

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ

**Халықаралық қаржылық есептіліктің стандарттарына сәйкес
қаржылық есеп және тәуелсіз аудитордың аудиторлық
тұжырымы**

**2019 жылғы 31 желтоқсан
(орыс тілінен аударылған)**

Мазмұны

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЕСЕБІ

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК

Қаржы жағдайы туралы есеп	1
Пайда немесе шығындар және өзге жиынтық табыс туралы есеп.....	2
Капиталдағы өзгерістер туралы есеп.....	3
Ақшалай қаражатының қозғалысы туралы есеп.....	4

Қаржылық есептілікке ескертулер

1	Кіріспе	5
2	Қор қызметін жүзеге асыратын экономикалық орта	5
3	Есеп саясаты қағидаттарының қысқаша мазмұны	6
4	Есеп саясатын қолданудағы маңызды бағалаулар мен кәсіби пайымдаулар.....	20
5	Жаңа немесе қайта қаралған стандарттар мен түсіндірмелерге көшу.	25
6	Жаңа есеп қағидалары	26
7	Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары	27
8	Қаржы мекемелеріндегі қаражат.....	29
9	Борыштық құнды қағаздарға инвестициялар	37
10	Негізгі қаражат.....	41
11	Өзге активтер	42
12	Қарыз қаражаты	44
13	Шығарылған борыштық құнды қағаздар	44
14	Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер.....	45
15	Келешек кезеңдердегі табыс және несиелік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв	45
16	Өзге міндеттемелер.....	46
17	Акционерлік капитал	46
18	Пайыздық табыстар мен шығындар	47
19	Таза комиссиялық табыстар	47
20	Қаржылық туынды құралдарымен орындалатын операциялардың шығыстарын есепке алмағандағы табыстар	48
21	Қаржылық құралдарды нарықтағыдан төмен мөлшерлемелер бойынша алғашқы мойындау кезінде туындайтын таза шығын	48
22	Жалпы және әкімшілік шығындар	49
23	Пайдаға салынатын салық	49
24	Қаржы қызметінің нәтижесінде туындайтын міндеттемелерді салыстырып тексеру	52
25	Қаржы тәуекелдерін басқару.....	52
26	Шартты және келісімді міндеттемелер.....	68
27	Туынды қаржы құралдары.....	70
28	Әділ құн туралы ақпаратты ашу.....	70
29	Бағалау санаттары бойынша қаржы құралдарын беру.....	74
30	Байланысты тараптармен жүргізілетін операциялар	77
31	Есептілік мерзімі аяқталғаннан кейінгі жағдайлар	79

Тәуелсіз аудитордың есебі

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ Акционері мен Директорлар Кеңесіне

Біздің пікір

Біздің пікірімізше, көрсетілген қаржылық есептілік «Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ (бұдан әрі – «Қор») 2019 жылғы 31 желтоқсандағы қаржы жағдайын, барлық елеулі қатынастарында, сондай-ақ оның қаржылық нәтижелері мен белгіленген күнде аяқталған бір жылдағы ақша қаражатының қозғалысын Халықаралық қаржылық есептіліктің стандартына (ХҚЕС) сәйкес шынайы көрсетеді.

Аудит мәні

Біз Қордың қаржылық есептілігінің аудитін орындадық. Қаржылық есеп келесіні қамтиды:

- 2019 жылғы 31 желтоқсандағы Қордың қаржы жағдайы туралы есеп;
- айтылған жылда аяқталған бір жылдық пайда немесе шығындар және өзге жиынтық табыс туралы есеп;
- айтылған жылда аяқталған капиталдағы өзгерістер туралы есеп;
- айтылған жылда аяқталған ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп; және
- есеп саясатының негізгі ережелері мен өзге де түсініктеме ақпараттан құралған қаржылық есептілік ескертпелер.

Пікір білдірудің негізі

Біз аудитті халықаралық аудит стандарттарына (ХАС) сай жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз осы стандарттарға сәйкес әрі қарай осы есептің «Аудитордың қаржылық есептілігінің аудитіне жауапкершілігі» бөлімінде көрсетілген.

Біз алған аудиторлық дәлелдер өз пікірімізді білдіру үшін жеткілікті және лайықты деп есептейміз.

Тәуелсіздік

Біз халықаралық бухгалтерлер этика стандарттар кеңесінің (ХБЭСК кодексі) кәсіби бухгалтерлер этика Кодексіне сәйкес Қорға қатысты тәуелсіз болып табыламыз. Біз ХБЭСК кодексіне сәйкес басқа да этикалық міндеттерді орындадық.

Біздің аудит әдістемеміз

Қысқаша шолу

Маңыздылық	Қордың қаржылық есептілік деңгейіндегі тұтас алғандағы маңыздылық: 1,680,000 мың теңге, яғни 2019 жылдың 31 желтоқсандағы активтер жиынының 0,5% пайызын құрайды.
Негізгі аудит мәселелері	Халықаралық қаржы есептілігінің стандарты 9 «Қаржы инструменттері» (ХҚЕС (IFRS) 9) – сәйкес басшалық орындаған, қаржы мекемелеріндегі қаражаттар бойынша болжамалы несиелік шығындарын есептеу үшін провизияларды бағалау.

Аудитті жоспарлау кезінде біз маңыздылықты анықтап, қаржылық есептіліктің бұрмалану тәуекелдерін қарастырдық. Атап кеткенде, біз басшылық қандай салаларда өз тұрғысынан пайымдаулар жасағанын талдадық, мысалы, бухгалтерлік жорамалдар мен олардың сипаты бойынша белгісіздікке байланысты болашақ оқиғалардың маңызды бағалауларға қатысты. Біздің орындауымыздағы барлық аудит негізінде, біз сонымен қатар ішкі бақылау құралдарын басшылықтың айналып кету тәуекелдерін, және онымен шектелмей, басшылықтың салғырт әрекеттері салдарынан болатын елеулі бұрмаланулардың қаупін тудыратын ерекшеліктерді ескере отырып анықтадық.

Аудит көлемі біздің қаржылық есеп туралы тұтастай алғанда пікірімізді білдіруге жеткілікті көлемдегі жұмыстарды атқара алатын Қордың құрылымы, бухгалтерлік процесстері мен бақылау жүйесін қоса алғандағы, сондай-ақ Қор өз қызметін жүзеге асыратын Қор секторының ерекшелігін ескере отырып анықталған.

Маңыздылық

Аудит көлемін анықтауға бізге маңыздылықты пайдалануымыз әсер етті. Аудит қаржылық есептілікте елеулі бұрмалаулар жоқ екендігіне саналы сенімділік алуға арналған. Бұрамалаулар салғырт әрекеттер мен қателіктер салдарынан болуы мүмкін. Егер олар жеке немесе жиынтығында пайдаланушылардың қаржы есептілігінің негізінде қабылданатын экономикалық шешімдеріне әсер етеді деп күтілсе маңызды болып табылады.

Төменде кестеде ұсынылғандай Қордың қаржы есептілігінің тұтастай деңгейіндегі маңыздылықты алғанда, біз кәсіби пайымдаулар негізінде, маңыздылық үшін белгілі бір сандық бастапқы шаманы анықтадық. Осы шамалар мен сапалық факторларды ескере отырып, біз аудит көлемін, сондай-ақ, аудиторлық әдістердің сипатын, мерзімі мен ауқымын анықтадық және бұрамалаулардың тұтастай алғанда қаржылық есептілікке (жеке немесе жиынтығында қабылданған) әсерін бағаладық.

Тәуелсіз аудитордың есебі (жалғасы)

3 - бет

Қаржылық есептілік деңгейіндегі тұтас алғандағы маңыздылық	1,680,000 мың теңге
Біз оны қалай анықтадық	2019 жылдың 31 желтоқсандағы активтердің соммасынан 0,5% мөлшерінде.
Қолданылған маңыздық деңгейін негіздеу	Қор мемлекеттік мекеме болып табылады. Қордың стратегиялық бағыттары – ісін жаңа бастаған және бизнесі бар кәсіпкерлерді қолдау және дамыту, сондай-ақ Қордың тұрақты институционалды дамуы. Рентабельділік Қордың және басшылықтың негізгі міндеті емес. Сондықтан маңыздылықты айқындаудың ең лайықты негізі болып жиынтық активтер саналады. Бастапқы көрсеткіш ретінде 0,5% таңдалды, себебі бұл көрсеткіш маңыздық деңгейіне тең.

Негізгі аудит мәселелері

Негізгі аудит мәселелері – бұл біздің кәсіби пайымдамамызға сәйкес ағымдағы кезеңдегі қаржы есептілігінің аудиті үшін ең өзекті болып табылатын мәселелер. Бұл мәселелер қаржылық есептіліктің тұтастай алғандағы аудит мән мәтінінде осы есептілік туралы пікір қалыптастыру барысында талқыланды, және біз осы мәселелер бойынша жеке пікір білдірмейміз.

Негізгі аудит мәселесі	Негізгі аудит мәселесіне қатысты қандай аудиторлық рәсімдер орындалды
<p>Халықаралық қаржы есептілігінің стандарты 9 «Қаржы инструменттері» – сәйкес басшылық орындаған, қаржы мекемелеріндегі қаражаттар бойынша болжамалы несиелік шығындарын есептеу үшін провизияларды бағалау.</p> <p>Біз өз назарымызды осы салаға аударғанымыздың бас себептерін бірі, қаржы мекемелеріндегі қаражаттардың маңыздылығының жоғары болуы, және ХҚЕС (IFRS) 9 қаржылық есептілік саласында жаңа әрі күрделі стандарт болып саналады. Сол себепті, болжамалы несиелік шығындарына провизия есептеу үшін, айтарлықтай үкім талап қойылады.</p> <p>Қор несиелік шығындар күтілетін жеке және ұжымдық негіздегі ережелерді бағалады. Болжамалы несиелік шығындарды есептеу барысында қолданылатын кредиттік тәуекелдің параметрлері (мысалы, дефолт ықтималдығы, дефолтқа байланысты шығындар) сыртқы кредиттік рейтингтерге ақпараттар арқасында негізделген.</p> <p>Негізгі талқылау бағыттары:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ХҚЕС (IFRS) 9 сәйкес, несиелерді кезеңдер бойынша бөлу; • Негізгі тәуекелдер параметрлерін бағалау үшін пайдаланылатын бухгалтерлік түсіндірулер мен модельдеу жорамалдары - дефолттың ықтималдығы, дефолт себебінен орын алған шығын және тәуекел астындағы сомалар. • Болжамалы несиелік шығындарды есептеу үшін пайдаланылатын деректердің толықтығы мен дәлдігі. 	<p>Жорамалы несиелік шығындарын бағалау кезінде, келесі аудиторлық рәсімдерді орындадық:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Біз ХҚЕС (IFRS) 9 талаптарына сәйкес Қор дайындаған болжамалы несиелік шығындарына провизия есептеу әдістемелер мен модельдерді қарастырдық. Біз өз назарымызды келесі әдістемелерге аудардық: дефолт параметрлерін анықтау, несиелік тәуекелдің едәуір ұлғаюына себеп факторларды анықтау, несиелерді кезеңдер бойынша іріктеу және негізгі тәуекел көрсеткіштерін бағалау. • Талдау негізінде тәуекелдер профилін, кредиттік тәуекелді және макроэкономикалық жағдайды ескере отырып, олардың ақылға қонымдылығын анықтау үшін болжамалы несиелік шығындар бойынша провизиялардың деңгейіне жеке бағалау жүргіздік. • Талдау негізінде сыртқы рейтингтері жоқ қарыз алушыларға арналған иегер компаниясының рейтингін қолданудың орындылығын бағаладық. • Деректердің сапасын талдау негізінде тексеру үшін бастапқы деректерді тексеру арқылы болжамалы несиелік шығындарды есептеуде пайдаланылған деректерді тексердік. • Қаржы институттарындағы қаражат үшін болжамалы несиелік шығындар үшін резервтің бағалануы әдістер мен модельдерге сәйкес жасалды және ХҚЕС (IFRS) 9 талаптарына сәйкес келеді.

Тәуелсіз аудитордың есебі (жалғасы)

4 - бет

Негізгі аудит мәселесі	Негізгі аудит мәселесіне қатысты қандай аудиторлық рәсімдер орындалды
<ul style="list-style-type: none"> Қаржылық есептіліктегі есептеулердің ашылуының дәлдігі мен жеткіліктілігі. <p>Қаржылық есептің келесі ескертпелерінде: 4, 8, 31 есеп саясаты, критикалық есеп бағалаулары мен пайымдаулар, несиелендіру шығындарына қатысты тәуекелдерді болжалау және провизияларды құру, басқа қаржы институттарындағы қаражаттар туралы ақпарат табуға болады.</p>	

Өзге ақпарат

Басшылық өзге ақпарат үшін жауапкершілік көтереді. Өзге ақпарат аудиторлық есеп шығару күнінен кейін бізге беріледі деп күтілетін жылдық есепті (бірақ қаржы есептілігін және осы қаржы есептілігі бойынша біздің аудиторлық пікірімізді қоспағанда) қамтиды.

Біздің қаржылық есептілік туралы пікіріміз басқа ақпаратты қамтымайды, және біз осындай ақпаратқа қатысты кез-келген нысанда сенімділік білдіре алмаймыз.

Қаржы есептілігін аудитін жүргізуімізге байланысты, біздің жауапкершілігімізге жоғарыда аталған өзге ақпаратпен танысу, сонымен қатар бізге берілген өзге ақпарат, қаржылық есептіліктегі және аудит кезінде қол жеткізген деректер арасында елеулі сәйкессіздіктердің жоқ екенін қараудан турады.

Орындалған жұмыс нәтижелері бойынша, берілген өзге ақпаратта бұрмаланулар табылған жағдайда, біз бұл жағдайды хабарлауымыз керек. Бұл есепте хабарлауға тура келетін мәлімет жоқ.

Егерде жылдық есепті қарастырған уақытында, біз оның елеулі бұрмаланулары бар деген тұжырымға келсек, біз осы оқиғаны корпоративтік басқаруға жауапты қызметкерге хабарлаймыз.

Басшылықтың және корпоративтік басқару үшін жауапты адамдардың қаржылық есептілікке жауапкершілігі

Басшылық осы қаржылық есепті ХҚЕС-на сәйкес шынайы құруға және қамтамасыз етуге міндетті. Сонымен қатар, басшылық салғырт әрекеттер және қателіктер салдарынан бос қаржылық есепті дайындауға керек ішкі бақылау жүйесіне жауапты.

Қаржы есебін дайындау барысында, басшылық Қордың өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін бағалау, қызметтің үздіксіздігіне қатысты тиісті ақпаратты жария ету, қаржылық есептілік - жұмысты үздіксіз жалғастыру қабілеті негізіндегі қағидатты қолданумен дайындау, басшылық Қорды тарату, оның қызметін тоқтату, қызметті тарату немесе тоқтатудан басқа балама жоқ кездерден басқа жауапты.

Корпоративтік басқару үшін жауапты тұлғалар Қордың қаржы есептілігін дайындау үрдісін қадағалауға жауапты болып табылады.

Аудитордың қаржылық есептіліктің аудитін өткізу жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз қаржылық есептілік салғырт әрекеттер немесе аудиторлық есеп шығару барысында қателіктер салдарынан бой көтеретін небір елеулі жалғандықтың жоқ екендігін растайтын орынды сенімділік алу болып табылады. Орынды сенімділік, сенімділіктің жоғары дәрежесі болып табылады, бірақ АХС-қа сай жүргізілген аудит әрқашан елеулі бұрмалануды анықтайтынына кепілдік бермейді. Бұрмалаулар салғырт әрекеттер мен қателіктер салдарынан болуы мүмкін, егер олар жеке немесе жиынтығында пайдаланушылардың қаржы есептілігінің негізінде қабылданатын экономикалық шешімдеріне әсер етеді деп орынды түрде күтілсе маңызды деп есептеледі.

ХАС сәйкес жүргізілген аудит аясында, біз кәсіби тұжырымдама қолданамыз және бүкіл аудит барысында кәсіби скептицизмді сақтаймыз. Сонымен қатар, біз келесі әрекеттерді орындаймыз:

- салғырт әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмаланулардың тәуекелін анықтаймыз және бағалаймыз; осы тәуекелдерге қатысты аудиторлық рәсімдерді әзірлейміз және бағалаймыз; біздің аудиторлық пікірімізді білдіруге жеткілікті және тиісті болып табылатын аудиторлық дәлелдер аламыз. Салғырт әрекеттер салдарынан болатын елеулі бұрмаланулардың тәуекелі, қателер салдарынан болатын елеулі бұрмалануларға қарағанда жоғары, себебі салғырт әрекеттер келісім, жалғандық, әдейі қалдырып кету немесе ақпараттарды жалған көрсету немесе ішкі бақылау жүйесін айналып өту әрекеттерінен тұруы мүмкін;
- Қордың ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, жағдайларға сай келетін аудиторлық рәсімдерді әзірлеу үшін, аудит тұрғысынан мәні бар, ішкі бақылау жүйесі жайлы түсінік аламыз;
- қолданыстағы есеп саясатының орындылығы мен есептік бағалаулардың негізділігін және басшылық дайындаған байланысты ақпаратты ашып көрсетулердің негізділігін бағалаймыз;
- басшылықтыңпен үздіксіздік принципін қолдану заңдылығын қорытындылаймыз, ал жиналған аудиторлық дәлелдер негізінде – айтарлықтай күмәнді оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты Қордың өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне қатысты елеулі пайда болу мүмкіндігін тұжырымдаймыз. Егер біз айтарлықтай белгісіздік бар деген қорытындыға келетін болсақ, біз қаржы есептілігінде тиісті ақпаратты ашып, біздің есепте назар аударуымыз керек, немесе осындай ақпаратты ашу жеткіліксіз болса, біздің пікіріміз өзгертіледі. Біздің нәтижелер аудиторлық есептің шығару күніне дейін алынған аудиторлық дәлелдемелерге негізделген. Алайда, болашақ оқиғалар немесе жағдайлар Қордың үздіксіз жұмыс жалғастыру қабілетін жоғалтуына әкелуі мүмкін;
- қаржылық есептіліктің тұтастай алғандағы ұсынылуын, оның құрылымы мен мазмұнын, ақпаратты ашуы, және қаржылық есептіліктің негізіндегі операциялар мен оқиғалардың әділ ұсынылуын бағалаймыз.

Біз, корпоративтік басқару үшін жауапты адамдармен ақпарат ауыса отырып, олардың назарына жоспарланған аудит ауқымы мен мерзімдерін жеткіземіз. Сонымен қатар, аудит нәтижелері бойынша табылған өрескел қателіктер және де ішкі бақылау жүйесіндегі елеулі кемшіліктер жайлы өзара ақпараттық әрекеттестік жасаймыз.

Корпоративтік басқаруға жауапты қызметкерлерге, біз тәуелсіздікке қатысты этикалық талаптарды орындаған жайлы және тәуелсіздігімізге дәлелді түрде әсер етеді деп есептеуге болатын барлық байланыстар мен өзге сұрақтар жайлы ақпаратты және қажетті жағдайларда – тиісті сақтық шараларын жеткіздік деген мәлімдеме жасаймыз.

Тәуелсіз аудитордың есебі (жалғасы)

6 - бет

Корпоративтік басқару үшін жауапты қызметкерлердің назарына жеткізілген мәселелер негізінде, біз ағымдағы кезеңдегі қаржы есептілігіне аудит жүргізу үшін ең маңызды болып табылатын және сәйкесінше негізгі аудит мәселелері болып саналатын мәселелерді анықтаймыз. Бұл сұрақтар жайлы ақпаратты жария ету заңнамамен тыйым салынған, немесе осындай ақпараттың теріс салдары оның хабардан қоғамға пайданы жоққа әкеледі деп болжауға болатын кездерден басқа жағдайларда, бұл мәселелер біздің аудиторлық есебімізде сипатталады.

Атқарылған жұмыс нәтижесі бойынша, тәуелсіз аудитордың дайындаған аудиторлық есебінің тапсырма жетекшісі, Айгүл Ахметова болып табылды.

PricewaterhouseCoopers LLP,

28 ақпан 2020 жыл
Алматы, Қазақстан

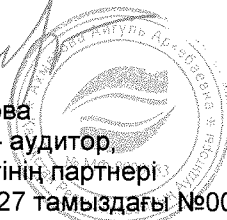
Бекітілді:

Дана Іңкәрбекова
Басқарушы директор
ПрайсуотерхаусКуперс ЖШС
(Қазақстан Республикасы Қаржы
Министрлігінің бас Мемлекеттік
лицензиясы, 1999 жылы 21 қазан
№0000005)

Қол қойылды:

Айгүл Ахметова
Орындаушы - аудитор,
Аудит қызметінің партнері
(2012 жылғы 27 тамыздағы №00000083
аудиторлық біліктілік куәлігі)

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржы жағдайы туралы есеп

(мың қазақстандық теңгемен)	Еск.	31 желтоқсан 2019 жыл	31 желтоқсан 2018 жыл
АКТИВТЕР			
Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары	7	40,771,790	37,953,674
Қаржы мекемелеріндегі қаражат	8	274,617,302	229,558,581
Субсидиялау бағдарламасы бойынша дебиторлық берешек		16,779	29,337
Клиенттерге берілген несиелер мен алғытөлемдер		97,495	606,308
Борыштық құнды қағаздарға инвестициялар	9	7,930,294	7,100,689
Негізгі қаражат	10	2,448,957	2,279,485
Материалдық емес активтер		218,076	228,155
Пайдаға салынатын салық бойынша ағымдағы міндеттемелерді алдын ала төлеу		9,231,239	11,290,109
Кейінге қалдырылған салық активі	23	199,965	-
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтер		330,533	396,747
Өзге активтер	11	1,641,158	14,678,723
АКТИВТЕР ЖИЫНЫ		337,503,588	304,121,808
МІНДЕТТЕМЕЛЕР			
Қарыз қаражаты	12	234,302,199	201,309,973
Шығарылған борыштық құнды қағаздар	13	-	16,057,484
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер	14	5,865,771	4,974,063
Кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	23	-	1,279,281
Келешек кезеңдердегі табыс және несиелік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв	15	9,837,192	6,914,341
Өзге міндеттемелер	16	1,362,458	1,066,188
МІНДЕТТЕМЕЛЕР ЖИЫНЫ		251,367,620	231,601,330
КАПИТАЛ			
Акционерлік капитал	17	72,920,273	72,920,273
Қосымша төленген капитал		10,735,627	834,527
Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланған инвестициялық құнды қағаздарды қайта бағалау қоры		132,723	222,476
Өзге резервтер		316,430	316,430
Бөлінбеген (шығын) / пайда		2,030,915	(1,773,228)
КАПИТАЛ ЖИЫНЫ		86,135,968	72,520,478
МІНДЕТТЕМЕЛЕР ЖӘНЕ КАПИТАЛ ЖИЫНЫ		337,503,588	304,121,808

Шығарылым үшін бекітілді және Басқарманың атынан 2020 жылғы 28 ақпанында қол қойылды.

Гаухар Бурибаева ханым
Басқарма Төрағасы

Айгуль Кусайынова ханым
Бас бухгалтер

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Пайда немесе шығындар және өзге жиынтық табыс туралы есеп

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Еск.	2019	2018
Тиімді пайыздық мөлшерлемелер әдісі бойынша есептелген пайыздық табыстар	18	22,597,000	24,613,727
Өзге ұқсас табыстар	18	130,927	140,937
Пайыздық шығындар	18	(10,247,867)	(8,363,634)
Таза пайыздық табыстар		12,480,060	16,391,030
Клиенттердің несиелері мен алғытөлемдері және қаржы мекемелеріндегі қаражат бойынша несиелік шығындарға арналған бағалау резервін қалпына келтіру / (жасау)	8	1,135,899	(18,936,130)
Несиелік портфельдің құнсыздануы бойынша резерв құрылғаннан кейінгі таза пайыздық табыстар / (шығындар)		13,615,959	(2,545,100)
Таза комиссиялық табыстар	19	3,812,698	3,934,347
Қаржылық туынды құралдармен орындалатын операциялардан түскен табыстарды есепке алмағандағы (шығындар)	20	(13,355)	5,941,231
Пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздардан шығындарды есепке алмағандағы табыстар		54,425	65,958
Шетел валютасымен болған операциялардан түскен табыстарды есепке алмағандағы шығындар		(186)	-
Шетел валютасын қайта бағалау табыстарын есепке алмағандағы шығындар		(272,597)	(7,671,877)
Қаржылық құралдарды нарықтағыдан төмен мөлшерлемелер бойынша бастапқы мойындау кезінде туындайтын таза шығын	21	(8,118,537)	(4,443,157)
Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланған борыштық құнды қағаздардың қалпына келуі / (құнсыздануы)		87,544	(86,806)
Өзге активтердің құнсыздануы бойынша (резервке бөлінген сома) / резервті қалпына келтіру	7, 14	(6,618)	6,042
Несиелік сипаттағы міндеттемелер бойынша резервті қалпына келтіру / (резервке бөлінген сома)	26	607,810	(243,942)
Өзге таза операциялық табыстар / (шығындар)		63,199	(289,272)
Қор бағдарламаларын жүзеге асыру бойынша шығындар	22	(806,576)	(872,451)
Жалпы және әкімшілік шығындар	22	(4,842,342)	(4,339,827)
Салық салуға дейінгі пайда / (залал)		4,181,424	(10,544,854)
Пайдаға салынатын салық бойынша шығындар	23	(377,281)	(1,385,618)
ЖЫЛ ІШІНДЕГІ ПАЙДА / (ШЫҒЫН)		3,804,143	(11,930,472)
Өзге жиынтық табыс:			
<i>Кейіннен пайда немесе шығын құрамына қайта жіктелуі мүмкін баптар:</i>			
Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құн негізінде бағаланатын үлестік құнды қағаздарға инвестициялар:			
– Жыл ішіндегі табыстарды шегергендегі шығындар		(89,753)	152,139
Жыл ішіндегі өзге жиынтық табыс		(89,753)	152,139
ЖЫЛ ІШІНДЕГІ ЖИЫНТЫҚ ТАБЫС / (ШЫҒЫН) ЖИЫНЫ		3,714,390	(11,778,333)

Екі кезең ішіндегі пайда мен жиынтық табыстың жалпы сомасы толықтай Қордың акционеріне тиесілі.

**«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Капиталдағы өзгерістер туралы есеп**

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Акционерлік капитал	Қосымша төленген капитал	Сатуға арналған қолда бар инвестициялық құнды қағаздарды қайта бағалау қоры	Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құн негізінде бағаланатын құнды қағаздарды қайта бағалау қоры	Өзге резервтер	Бөлінбеген пайда / (шығын)	Барлығы
2018 жылғы 1 қаңтардағы қалдық	72,920,273	834,527	70,337	-	316,430	27,006,587	101,148,154
Кіріс теңгерімінің өтуі	-	-	(70,337)	70,337	-	-	-
ХҚЕС (IFRS) 9 алғашқы қолдану кезіндегі өзгерістер	-	-	-	-	-	(3,760,633)	(3,760,633)
2018 жылғы 1 қаңтардағы қайта есептелген қалдық	72,920,273	834,527	-	70,337	316,430	23,245,954	97,387,521
Жыл ішіндегі шығын	-	-	-	-	-	(11,930,472)	(11,930,472)
Өзге жиынтық табыс	-	-	-	152,139	-	-	152,139
Жыл ішіндегі жиынтық табыс жиыны	-	-	-	152,139	-	(11,930,472)	(11,778,333)
Төленген дивидендтер	-	-	-	-	-	(1,234,153)	(1,234,153)
Құнды қағаздар бойынша дисконт (8-ескертпе)	-	-	-	-	-	(5,904,111)	(5,904,111)
Қарыз бойынша резерв (8-ескертпе)	-	-	-	-	-	(5,950,446)	(5,950,446)
2018 жылғы 31 желтоқсандағы қалдық	72,920,273	834,527	-	222,476	316,430	(1,773,228)	72,520,478
Жыл ішіндегі пайда	-	-	-	-	-	3,804,143	3,804,143
Өзге жиынтық табыс	-	-	-	(89,753)	-	-	(89,753)
Кейінге қалдырылған салықтың ескерілуімен бас компаниядан қарыздар бойынша дисконтты мойындау (4-ші және 12ші ескертпелер)	-	9,901,100	-	-	-	-	9,901,100
Жыл ішіндегі жиынтық табыс жиыны	-	-	-	(89,753)	-	3,804,143	3,714,390
2019 жылғы 31 желтоқсандағы қалдық	72,920,273	10,735,627	-	132,723	316,430	2,030,915	86,135,968

5-79 беттердегі ескертпелер осы қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Ақшалай қаражаттардың қозғалысы туралы есеп

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Еск.	2019 ж.	2018 ж.
Операциялық қызметтен алынған ақшалай қаражат:			
Алынған пайыздар		15,310,499	16,428,247
Төленген пайыздар		(4,310,788)	(4,481,586)
Алынған комиссиялар		6,284,803	5,203,483
Төленген комиссиялар		(403,694)	(1,947,784)
Өзге операциялық қызметтен келетін түсімдер		75,088	133,547
Еңбекақы төлеу бойынша шығындар, төленген		(2,288,064)	(2,008,740)
Жалпы және әкімшілік шығындар, төленген		(3,336,537)	(3,313,497)
Операциялық активтер мен міндеттемелердегі өзгерістерге дейін операциялық қызметтен алынатын ақшалай қаражат		11,331,307	10,013,670
<i>Таза төмендеу/(ұлғаю):</i>			
– қаржы мекемелеріндегі қаражат		(47,481,920)	(12,252,595)
– клиенттерге берілетін несиелер және алғытөлемдер		296,260	6,345,360
– өзге активтер		(521,146)	(367,602)
<i>Таза (төмендеу)/ұлғаю:</i>			
– субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер			
– басқа қаржы міндеттемелері		2,175,823	2,257,434
- басқа міндеттемелер		377,564	60,255
Операциялық қызметтен алынған / (оған қолданылған) таза ақшалай қаражат		(33,822,112)	6,056,522
Инвестициялық қызметтен алынған ақшалай қаражат			
Инвестициялық құнды қағаздар сатып алу		(480,788)	(33,011,630)
Инвестициялық құнды қағаздардың шығарылуынан түсімдер		359,978	737,444
Негізгі қаражатты сатып алу		(100,048)	(46,091)
Материалдық емес активтерді сатып алу		(93,650)	(45,511)
Сатуға арналған активтерді сатудан алынған түсім		236,038	229,539
Инвестициялық қызметте пайдаланылған таза ақшалай қаражат		(78,470)	(32,136,249)
Қаржылық қызметтен алынған ақшалай қаражат			
Қарыз қаражатын алу		67,554,359	40,855,659
Қарыз қаражатын өтеу		(27,296,933)	(55,374,984)
Қаржылық туынды құралдармен орындалатын операциялардан алынған түсімдер		12,567,830	19,582,304
Шығарылған борыштық құнды қағаздардан түсімдер		-	15,995,520
Шығарылған борыштық құнды қағаздарды өтеу		(16,000,000)	-
Төленген дивидендтер		-	(1,234,153)
Қаржылық қызметтен алынған / (пайдаланылған) таза ақшалай қаражат		36,825,256	19,824,346
Айырбастау бағамы өзгеруінің ақшалай қаражатқа әсер етуі және олардың баламалары		(106,558)	134,125
Ақшалай қаражаттар мен олардың баламаларының таза артуы		2,818,116	(6,121,256)
Кезең басындағы ақшалай қаражаттар және олардың баламалары	7	37,953,674	44,074,930
Кезең соңындағы ақшалай қаражаттар және олардың баламалары	7	40,771,790	37,953,674

5-79 беттердегі ескертпелер осы қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

1 Кіріспе

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ (бұдан әрі – Қор) Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1997 жылғы 26 сәуірдегі №665 қаулысына сәйкес құрылған. Қор Қазақстан Республикасы аумағында шағын және орта кәсіпкерлікті дамытуды қолдау бойынша даму институты ретінде қаржы қызметтерін ұсынатын акционерлік қоғам ретінде тіркелген және қызметін атқарады.

2019 және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қордың 100% акционері «Бәйтерек» ұлттық басқарушы холдингі» АҚ (бұдан әрі «Бас компания» немесе «Жалғыз акционер») болып табылады. Қордың түпкілікті акционері Қазақстан Республикасының Үкіметі болып табылады. Тараптармен жасалатын операциялар бойынша ақпарат 30-ескертпеде келтірілген.

Негізгі қызмет. Қордың негізгі қызметі коммерциялық банктер арқылы шағын және орта бизнес кәсіпорындарын және микроқаржы ұйымдарына несиелік беру болып табылады. Бұл ретте түпкілікті қарыз алушылар несиелері бойынша несиелік тәуекел коммерциялық банктерге аударылады. Қор Қазақстан аумағындағы шағын және орта бизнес кәсіпорындарын қаржыландыру үшін меншікті және қарыз қаражаттарын пайдаланады. Қордың миссиясы - кешенді және тиімді қолдау құралдарын іске асыру жолымен Қазақстанда микро, шағын және орта кәсіпкерлікті тұрақты дамытуда белсенді рөл атқару болып табылады.

Қордың 17 аймақтық филиалы бар. Бас кеңсе Қазақстанда, Алматы қаласында орналасқан.

Тіркелген мекен-жайы және қызметін жүргізу орны. Қор келесі мекен-жай бойынша тіркелген: Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Гоголь к-сі, 111.

Есептілікті ұсыну валютасы. Осы қаржылық есептілік, басқаша көрсетілмесе, қазақстандық теңгеде көрсетіледі.

2 Қор қызметін жүзеге асыратын экономикалық орта

Қазақстан Республикасы. Тұтастай алғанда, Қазақстан Республикасының экономикасы дамушы нарықтарға тән кейбір ерекшеліктерді танытып келеді. Ол мұнай мен газ және мемлекет экспортының негізгі бөлігін құрайтын басқа да минералды шикізат бағасының ауытқуына әсіресе сезімтал. Бұл ерекшеліктер, сондай-ақ, ұлттық валютаның барымен шектелместен, елден тыс жерлерде еркін айырбасталмаған ұлттық валюта мен құнды қағаздар нарығындағы өтімділіктің төмен деңгейін қамтиды. Аймақта орын алған саяси шиеленіс, айырбастау бағамының тұрақсыздығы Қазақстан Республикасының экономикасына теріс әсерін тигізді және келешекте да тигізе алады. Атап айтқанда теріс әсер мыналардан көрінеді: өтімділік деңгейінің төмендеуі және халықаралық қаржыландыруды тартудағы қиындықтардың туындауы.

2015 жылғы 20 тамызда Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі және Қазақстан Республикасының Үкіметі теңгенің айырбастау бағамын қолдауды тоқтату туралы және инфляциялық шектеу режиміне негізделген жаңа ақша-несиелік саясатын жүргізуге, валюталық дәлізді жоюға және еркін өзгермелі айырбас бағамына көшуге тыйым салу туралы шешім қабылдады. Бұл ретте Ұлттық Банктің айырбастау бағамына қатысты саясаты қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету үшін теңгенің айырбастау бағамының күрт ауытқуын болдырмау мақсатында басқыншылыққа рұқсат береді.

Осы есеп күніндегі жағдай бойынша Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкінің ресми айырбастау бағамы 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 1 АҚШ долларына 381,18 теңгемен салыстырғанда 1 АҚШ долларына 379,75 теңгені құрады (2018 жылғы 31 желтоқсан: 1 АҚШ долларына 384,20 теңге). Осылайша, теңгенің айырбастау бағамы мен Ұлттық Банктің және Үкіметтің келешек іс-әрекеттеріне қатысты, сондай-ақ осы факторлардың Қазақстан Республикасының экономикасына әсері туралы белгісіздік бар.

2019 жылғы қыркүйекте Standard & Poor's халықаралық рейтинг агенттігі Қазақстанның шетел және ұлттық валюталардағы міндеттемелері бойынша ұзақ мерзімді несиелік рейтингтерді «BBB-» деңгейінде және Қазақстанның шетел және ұлттық валюталардағы міндеттемелер бойынша қысқа мерзімді рейтингтерді «A-3» деңгейінде, ал ұлттық шкала бойынша рейтингті «kzAAA» деңгейінде растады. Ұзақ мерзімді рейтингтер бойынша болжам «тұрақты». Тұрақты болжам Қазақстан Республикасының Ұлттық қорына қосымша түсімдер арқылы құрылған оң теңгерімдік көрсеткіштердің барымен, сондай-ақ жиынтық көлемі екі жыл ішінде мемлекеттің сыртқы өтімді активтерден аспайтын төмен мемлекеттік қарызбен расталады.

Мұнай өндірісінің артуы және мұнай бағасының тұрақтылығы, төмен жұмыссыздық деңгейі және еңбекақы көлемінің артуы 2019 жылғы бірқалыпты экономикалық дамуға септігін тигізді. Мұндай экономикалық орта Қордың қызметіне және қаржылық күйіне айтарлықтай әсерін тигізеді.

2. Қор қызметін жүзеге асыратын экономикалық орта (жалғасы)

Қордың басшылығы Қор қызметінің тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін барлық қажетті шаралар қолданады. Алайда, қалыптасқан экономикалық жағдайдың келешектегі салдарын болжау қиын болғандықтан, қазіргі кездегі болжамдар мен басшылықтың бағалаулары нақты нәтижелерден өзгешеленуі мүмкін.

Сонымен қатар, Қазақстан Республикасының қаржы секторы елдегі саяси, заңнамалық, салықтық және реттеушілік өзгерістердің әсеріне ұшырауда. Қазақстан Республикасының экономикалық тұрақтылығының келешегі көбінесе Үкімет қолданатын экономикалық шаралардың тиімділігіне, сондай-ақ құқықтық, бақылаушылық және саяси жүйелердің дамуына, яғни Қордың бақылауынан тыс жағдайларға байланысты.

Басшылықтың Қазақстан экономикасындағы өзгерістердің деңгейін не ұзақтығын немесе келешекте олардың Қордың қаржылық күйіне ықтимал әсер етуін бағалауға мүмкіндігі жоқ. Басшылық ағымдағы жағдайларда Қор қызметінің тұрақтылығы мен дамуына қолдау көрсетуге қажетті барлық шаралар қабылдайтындығына сенімді.

Қордың күтілген несиелік шығынын бағалау үшін, макроэкономикалық көрсеткіштердің болжамдарын қоса алғанда, расталатын болжамдық ақпарат пайдаланылады. Алайда, кез-келген экономикалық болжамдардағыдай, жорамалдар мен оларды іске асыру ықтималдығы жоғары деңгейдегі белгісіздікпен сөзсіз байланысты, және сәйкесінше, іс жүзіндегі нәтижелер болжанған нәтижелерден едәуір өзгешеленуі мүмкін.

3 Есеп саясаты қағидаттарының қысқаша мазмұны

Есептілікті ұсыну негіздері. Осы қаржылық есептілік Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына («ХҚЕС») сәйкес, тарихи құны бойынша есептеу қағидалары негізінде, қаржылық құралдарды әділ құны бойынша бастапқы мойындауға және пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша және өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық құралдарды қайта бағалауға қатысты түзету енгізе отырып дайындалған. Берілген қаржылық есепті дайындау кезінде пайдаланылған есеп саясатының қағидаттары төменде келтірілген. 2019 жылғы 1 қаңтардан бастап ХҚЕС (IFRS) 16-ға ету салдарынан орын алған есеп саясатындағы өзгерістерді есептемегенде, бұл қағидаттар, басқаша көрсетілмесе, есептемеде берілген барлық кезеңдерге қатысты реттілікпен қолданылған (5-ескертпені қараңыз).

Қаржы құралдары – негізгі бағалау тәсілдері. *Әділ құн* – бұл активті сату кезінде алынуы мүмкін немесе бағалау күніне нарықтық қатысушылар арасында ерікті негізде операциялар жүргізгенде міндеттемелерді табыстау кезінде төленуі мүмкін баға. Әділ құнның ең жақсы растауы белсенді нарықтағы белгіленген баға болып табылады. Белсенді нарық – бұл тұрақты негізде бағалаулар туралы ақпаратты алуға мүмкіндік беретін активтер немесе міндеттемелер бойынша операциялар жеткілікті жиілікпен және жеткілікті көлемде жүргізілетін нарық. Белсенді нарықта айналыста болатын қаржы құралдарының әділ құны жеке активке немесе міндеттемеге кәсіпорын ұстайтын олардың санына белгіленетін бағаны көбейту кезінде алынған сома ретінде бағаланады. Істі тіпті, егер нарықтың жай тәуліктік сауда айналымын кәсіпорындағы активтер саны және кәсіпорындағы міндеттемелерді өтеу үшін жеткіліксіз болған жағдайда да жолға қоюға болады, ал жекелеген операцияларда жайғасымдарды сату үшін тапсырыстарды орналастыру белгіленген бағаға әсер етуі мүмкін. Әділ құнды бағалау үшін сұраныс пен ұсыныс бойынша спрэд шегіндегі баға пайдаланылады. Бұндай баға қалыптасқан жағдайдағы әділ құн үшін барынша көрнекі болып табылады және оны басшылық есепті күндегі операцияның соңғы бағасына тең деп санайды. Қаржылық активтерді бағалау үшін пайдаланылған белгіленген нарықтық баға сұраныстың ағымдық бағасы; ал қаржылық міндеттемелер үшін пайдаланылған белгіленген нарықтық баға – ұсыныстың ағымдық бағасы болды.

Туынды қаржы құралдарының немесе белсенді нарықта айналыста жүрмейтін басқа қаржы активтері мен міндеттемелердің қоржыны – ағымдағы нарық жағдайларында бағалау күнінде нарық қатысушыларының арасында ерікті негізде операциялар жүргізу кезінде нақты тәуекелді қабылдағаны үшін таза қысқа позицияны (яғни міндеттемені) табыстау кезінде немесе нақты тәуекелді қабылдағаны үшін таза ұзақ позицияны (яғни активті) сату барысында алынуы мүмкін болатын баға негізінде қаржы активтері мен қаржы міндеттемелері тобының әділ құны бойынша бағаланады. Бұл – көп реттік негізде әділ құны бойынша көрініс табатын активтер үшін қолданылады, егер Қор а) қаржы активтері мен қаржы міндеттемелері тобын – кәсіпорынның тәуекелдерді басқару бойынша ресми стратегиясына немесе оның инвестициялық стратегиясына сәйкес нақты контрагенттің несиелік тәуекеліне немесе нақты нарықтық тәуекелге (немесе тәуекелдерге) кәсіпорынның таза ұшырағыштығы негізінде басқаратын болса; б) осы негізде кәсіпорынның аға басшы қызметкерлеріне қаржы активтері мен қаржы міндеттемелерінің тобы туралы ақпарат ұсынатын болса; және в) нарықтық тәуекелдер, соның ішінде қаржы активтеріне және қаржы міндеттемелеріне байланысты туындайтын нақты нарықтық тәуекелге (немесе тәуекелдерге) кәсіпорынның ұшырағыштығының ұзақтығын қоса алғанда, шын мәнінде шамалас болып табылатын болса.

3 Есеп саясаты қағидаттарының қысқаша мазмұны (жалғасы)

Дисконтталған ақша ағыны, сондай-ақ тәуелсіз тараптар арасында жасалатын немесе инвестициялар объектісінің объектінің ағымдық құнына қатысты жасалатын балама операциялардың мәліметтеріне негізделген модельдер сияқты бағалау модельдері қаржылық құралдардың әділ құнын анықтау үшін пайдаланылады, оларда мәмілелер бағасы туралы нарықтық ақпарат қолжетімсіз болып келеді. Әділ құнды бағалау нәтижелеріне талдау жасалады және олар келесі түрде әділ құн иерархиясының деңгейі бойынша жіктеледі: (i) 1-деңгейге бірдей активтер немесе міндеттемелер үшін белсенді нарықтарда белгіленген бағалар (түзетілмейтін) бойынша бағалаулар жатады, (ii) 2-деңгейге - бағалау модельдерінің көмегімен алынғандар, олардағы маңызды бастапқы пайдаланатын мәліметтердің барлығы не тікелей (мысалы, бағасы) не жанама (мысалы, бағалар базасына есептелген) түрде активтер немесе міндеттемелер үшін бақыланатын болып табылады (мысалы, бағалар) және (iii) 3-деңгей бағалауларына тек қана бақыланатын нарық деректеріне негізделмейтін бағалаулар болып табылмайтындар жатады (яғни, бағалау үшін бақыланбайтын бастапқы деректердің елеулі көлемі қажет етіледі). Әділ құн иерархиясының бір деңгейінен екіншісіне көшу есептік кезеңнің соңында орын алды деп есептеледі. 28-ескертпені қараңыз.

Мәмілелер бойынша шығындар қосымша шығындар болып табылады және қаржылық құралдарды алуға, шығаруға немесе істен шығаруға тікелей байланысты. Қосымша шығындар – мәміле жасалмаған жағдайда келтірілмейтін шығындар. Мәміле бойынша шығындар агенттерге (сауда агенттері ретіндегі қызметкерлерді қоса алғанда), консультанттарға, брокерлерге және дилерлерге төленетін сыйақыны және комиссияларды, реттеуші органдар мен резерв биржаларына төленетін жиындарды, сондай-ақ салықтар мен меншікті беру кезінде алынатын жиындарды қамтиды. Мәмілелер бойынша шығындарға сыйлықақы немесе қарыздық міндеттемелер бойынша дисконттар, қаржыландыруға арналған шығындар, ішкі әкімшілік шығындар немесе сақтауға арналған шығындар кірмейді.

Амортизацияланған құн негізгі қарыз төлемін шегергендегі, алайда өскен пайыздарды қоса алғанда, ал қаржылық активтер үшін – құнсызданудан келтірілген шығындарды кез келген есептен шығаруды шегергендегі активтің бастапқы құнын білдіреді. Ұлғайған пайыздар мәміле бойынша шығындарды бастапқы мойындаған кезде кейінге қалдырылған амортизацияны, сондай-ақ кез келген сыйлықақыны немесе тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалану арқылы өтеу сомасынан алынған дисконттарды қамтиды. Ұлғайған купондық табыс пен амортизацияланған дисконтты немесе сыйақыны (соның ішінде, болған жағдайда, комиссияны беру кезінде кейінге шегерілгендер) қоса алғанда, ұлғайған пайыздық табыс пен ұлғайған пайыздық шығындар жеке көрсетілмейді, алайды қаржылық жағдай туралы есептің тиісті бабының теңгерімдік құнына кіргізіледі.

Тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісі – бұл құралдың теңгерімдік құнына әрбір кезеңде тұрақты пайыздық мөлшерлемені (тиімді пайыздық мөлшерлеме) қамтамасыз ету мақсатында тиісті кезең ішінде пайыздық табысты немесе пайыздық шығындарды мойындау әдісі.

Тиімді пайыздық мөлшерлеме – қаржы құралының әрекет етуінің күтілетін мерзіміне немесе, тиісті жағдайларда, қаржы құралының таза теңгерімдік құнына дейін барынша қысқа мерзімге келешектегі есептік ақшалай төлемдер мен түсімдердің (несиелер бойынша алдағы шығындарды қоспағанда) дәлме-дәл дисконттық мөлшерлемесі. Тиімді пайыздық мөлшерлеме сыйақыны немесе дисконтты қоспағанда, пайызды өзгертудің келесі күніне дейін құбылмалы мөлшерлеме арқылы құралдар бойынша ақша ағынын дисконттау үшін пайдаланылады, олар осы құралдар үшін белгіленген құбылмалы мөлшерлеме бойынша немесе нарықтық мәндерге байланысты белгіленбеген басқа да ауыспалы факторлар бойынша несиелік спредті көрсетеді. Мұндай сыйақылар немесе дисконттар құралдың айналымға түсуінің толық мерзімі ішінде амортизацияланады. Келтірілген құн есебі тиімді пайыздық мөлшерлеменің ажырамас бөлігін құрайтын барлық комиссиялық, төленген немесе тараптар қабылдаған келісімшарттарды қамтиды. Бастапқы мойындау кезінде қаржылық активтер арқылы сатып алынған немесе несиелік құнсызданған (POCI) активтер үшін тиімді пайыздық мөлшерлеме несиелік тәуекелді есепке алу арқылы түзетіледі, яғни келісімшарттық ақша ағындары негізінде емес, бастапқы мойындау кезінде күтілетін ақша ағыны негізінде есептеледі.

Қаржылық құралдарды бастапқы мойындау. Пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық құралдар бастапқыда әділ құн бойынша мойындалады. Барлық басқа қаржылық құралдар бастапқыда, мәміле бойынша шығындарды қоса алғанда, әділ құн бойынша көрсетіледі. Бастапқы мойындау кезінде әділ құнның ең жақсы растауы мәміле бағасы болып табылады. Бастапқы мойындау кезіндегі пайда немесе шығындар әділ құн мен мәміле құны арасында айырмашылық болған жағдайда ғана ескеріледі. Оған дәлелдеме сол құралдар арқылы нарықта бақыланатын басқа да ағымдық мәмілелер немесе базалық міндеттер ретінде бақыланатын нарықтар мәліметтерін ғана пайдаланатын бағалау әдісі бола алады. Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржы активтеріне және өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық құралдарға салынған инвестицияларға қатысты бастапқы мойындаудан кейін, күтілетін несиелік шығын бойынша бағалау резерві мойындалады, бұл - активті бастапқы мойындаудан кейін артынша бухгалтерлік шығынды мойындауға әкеледі.

3 Есеп саясаты қағидаттарының қысқаша мазмұны (жалғасы)

Жеткізу заңнамада немесе осы нарыққа арналған іскери айналым дәстүрлерінде бекітілген мерзімде жүргізілуі тиіс қаржылық активтерді сатып алу және сату («стандартты талаптармен» сатып алу және сату) мәміле жасалған күні, яғни Қор қаржы активін сатуға немесе сатып алуға міндеттенетін күні көрсетіледі. Сатып алу бойынша барлық басқа операциялар кәсіпорын осы қаржылық құралға қатысты шарт тарабы болған кезде мойындалады.

Қаржы активтерін жіктеу және кейіннен бағалау: бағалау санаттары. Қор келесі бағалау санаттарын пайдалана отырып қаржы активтерін жіктейді: пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын, өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын және амортизациялық құны бойынша бағаланатын. Борыштық қаржы активтерін жіктеу және кейіннен бағалау келесілерге байланысты: (i) активтердің тиісті қоржынын басқаруға арналған Қордың бизнес-үлгісі және (ii) актив бойынша ақша ағындарының сипаттамалары.

Қаржы активтерін жіктеу және кейіннен бағалау: бизнес-үлгі. Бизнес-үлгі ақша ағындарын алу мақсатында басқару үшін Қормен пайдаланылатын әдісті көрсетеді: Қордың мақсаты мыналар болып табылады ма: (i) шартта көзделген активтерден ақша ағындарын алу ғана («шартта көзделген ақша ағындарын алу үшін активтерді ұстау»), немесе (ii) шартта көзделген ақша ағындарын, және активтерді сатудың нәтижесінде туындайтын ақша ағындарын алу («шартта көзделген ақша ағындарын алу үшін активтерді ұстау»), немесе, егер (i) тармағы да, (ii) тармағы да қолданылмайтын болса, қаржы активтері «өзге» бизнес-үлгілер санатына жатады және пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланады.

Бизнес-үлгі бағалау жүргізу күнінде болған қоржын үшін белгіленген мақсатқа қол жеткізу үшін Қор жүзеге асыруға ниеттенген қызметтің барлық тиісті дәлелдері негізіндегі активтер тобы үшін анықталады (қоржын деңгейінде). Бизнес-үлгіні анықтау барысында Қормен ескерілетін факторлар қоржынның мақсаты мен құрамын, тиісті активтер бойынша ақша ағындарын алудың бұрынғы тәжірибесін, тәуекелдерді бағалауға және басқаруға қатысты тәсілдемелерді, активтердің табыстылығын бағалау әдістерін және басшыларға төлемдер жасау сұлбасын қамтиды. 4-ескертпеде өзінің қаржы активтеріне арналған бизнес-үлгілерді анықтау барысында Қормен пайдаланылатын аса маңызды пайымдаулар келтіріледі.

Қаржы активтерін жіктеу және кейіннен бағалау: ақша ағындарының сипаттамалары. Егер бизнес-үлгі шартта көзделген ақша ағындарын алу үшін немесе шартта көзделген ақша ағындарын алу мен сату үшін активтердің ұсталуын қарастыратын болса, Қор ақша ағындарының негізгі қарыз бен пайыздар есебіне төлемдерді ғана білдіретінін-білдірмейтінін бағалайды («қарыздың негізгі сомасы мен пайыздар есебіне ғана төлемдерге сынақ» немесе «SPPI-сынақ»). Кірістірілген қаржы құралдары бар қаржы активтері - олар бойынша ақша ағындары негізгі қарыз сомасы мен пайыздардың есебіне ғана болып табылатын-табылмайтынын анықтау үшін жиынтығымен қаралады. Осындай бағалауды жүргізу барысында Қор шартта көзделген ақша ағындарының базалық несие шартына сәйкес келетін-келмейтінін қарайдырады, яғни пайыздар тек несие тәуекеліне, ақшаның уақытша құнына қатысты өтеуді, базалық несие шартының басқа тәуекелдерін және пайда маржасын қамтиды.

Егер шарт талаптары базалық несие шартының талаптарына сәйкес келмейтін құбылмалылықты немесе тәуекелге ұшырағыштықты қарастыратын болса, тиісті қаржы активі пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша жіктеледі және бағаланады. Қарыздың негізгі сомасы мен пайыздардың есебіне ғана төлемдерге сынақ активті бастапқы мойындау барысында жүргізіледі және кейіннен ақша бағалау жүргізілмейді. 4-ескертпеде өзінің қаржы активтеріне қатысты қарыздың негізгі сомасы мен пайыздардың есебіне ғана төлемдерге сынақ жүргізу барысында Қормен пайдаланылған аса маңызды пайымдаулар келтіріледі.

Қаржы активтерін қайта жіктеу. Қаржы құралдары - бизнес-үлгі жалпы осы қоржынмен өзгертілген жағдайда ғана қайта жіктеледі. Қайта жіктеу - бизнес-үлгі өзгертілгеннен кейін алғашқы есепті кезеңнің басынан келешектік тұрғыда жүргізіледі. Қор ағымдағы немесе салыстырмалы кезең барысында өзінің бизнес-үлгісін өзгерткен жоқ және қайта жіктеулерді жүргізген жоқ.

Қаржы активтерінің құнсыздануы: күтілетін несиелік шығын бойынша бағалау резерві. Болжамдардың негізінде Қор өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша және амортизациялық құны бойынша бағаланатын борыштық құралдармен байланысты және несие ұсыну жөніндегі міндеттемелер мен қаржылық кепілдік шарттары бойынша туындайтын тәуекелдермен байланысты күтілетін несиелік шығынды бағалайды. Қор күтілетін несиелік шығынды бағалайды және әрбір есепті күнінде несиелік шығын бойынша бағалау резервін мойындайды. Күтілетін несиелік шығынды бағалау келесілерді көрсетеді: i) болжалды нәтижелер диапазонын бағалау жолымен анықталған, ықтималдықтың ескерілуімен өлшенген және алдын ала пішілмеген сома, (ii) ақшаның уақытша құны және (iii) шектен тыс шығындар мен күш-жігердің жұмсалудысыз есепті күні қолжетімді болған, өткен уақиғалар мен ағымдағы жағдайлар және болжанып отырған келешек экономикалық жағдайлар туралы негізделген және расталған бүкіл ақпарат.

3 Есеп саясаты қағидаттарының қысқаша мазмұны (жалғасы)

Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық құралдар күтілетін несиелік шығын бойынша бағалау резервінің шегерілуімен, қаржы жағдайы туралы есепте ұсынылады. Несиелік міндеттемелер мен қаржылық кепілдіктерге қатысты, қаржы жағдайы туралы есептегі міндеттемелер құрамында күтілетін несиелік шығын бойынша бөлек резерв мойындалады. Өзге жиынтық табыс арқылы өділ құны бойынша бағаланатын борыштық қаржы құралдарының амортизацияланған құнындағы өзгерістер, күтілетін несиелік шығын бойынша бағалау резервінің ескерілуінсіз, пайданың немесе шығынның құрамында көрініс табады. Теңгерімдік құнындағы басқа өзгерістер «өзге жиынтық табыс арқылы бағаланатын борыштық құралдардан шығындардың шегерілуімен табыс» бабындағы өзге жиынтық табыстың құрамында көрініс табады.

Қор бастапқы мойындау сәтінен бастап несиелік сапаның өзгерістері негізінде құнсыздандуды есепке алудың «үш кезеңдік» үлгісін қолданады. Бастапқы мойындау кезінде құнсызданған болып табылмайтын қаржы құралы 1-кезеңге жататын құрал ретінде жіктеледі. 1-кезеңнің қаржылық активтері үшін күтілетін несиелік шығын - кейінгі 12 айдың ішінде немесе егер ол 12 ай өткенге дейін орын алатын болса - шартқа сәйкес өтеу күніне дейін («12-айлық күтілетін несиелік шығын») орын алуы мүмкін дефолттардың нәтижесінде туындайтын, бүкіл мерзімдегі күтілетін несиелік шығынның бір бөлігіне тең сомада бағаланады. Егер Қор бастапқы мойындау сәтінен бастап несиелік тәуекелдің едәуір ұлғаюын сәйкестендіретін болса, онда актив 2-кезеңге ауыстырылады, ал осындай актив бойынша күтілетін несиелік шығын бүкіл мерзімдегі күтілетін несиелік шығын негізінде бағаланады, яғни шартқа сәйкес өтеу күніне дейін, бірақ күтілетін алғытөлемнің ескерілуімен, егер ол көзделген болса («бүкіл мерзімдегі күтілетін несиелік шығын») Несие тәуекелінің едәуір ұлғайтылуының Қормен анықталу тәртібінің сипаттамасы 25-ескертпеде келтіріледі. Егер Қор қаржы активі құнсызданған болып табылады деп анықтайтын болса, актив 3-кезеңге ауыстырылады және ол бойынша күтілетін несиелік шығын бүкіл мерзімдегі күтілетін несиелік шығын ретінде бағаланады. Құнсызданған активтер мен дефолттың Қормен анықталуына қатысты түсіндірмелер 25-ескертпеде ұсынылған. Сатып алынған немесе жасалған несиелік-құнсызданған қаржы активтері үшін күтілетін несиелік шығын әрдайым бүкіл мерзімдегі күтілетін несиелік шығын ретінде бағаланады. 25-ескертпеде күтілетін несиелік шығынды бағалау бойынша пайдаланылатын есептеу әдістері мен болжамдар, бастапқы деректер туралы ақпарат келітірілген, соның ішінде күтілетін несиелік шығынның үлгілеріне болжамдық ақпараттың Қормен енгізілу әдісінің түсіндірмесін қоса алғанда.

Қаржы активтерін есептен шығару. Қаржы активтері - Қор оларды өндіріп алу бойынша іс жүзіндегі барлық мүмкіндіктерді пайдаланып болған және осындай активтердің өтелуіне қатысты үміттің негізсіздігі туралы тұжырымға келген кезде, тұтастай немесе ішінара есептен шығарылады. Есептен шығару мойындаудың тоқтатылуын білдіреді. Қордың оларды өндіріп алуға қатысты негізделген үміті болмағанымен, Қор шарт бойынша берешек сомасын өндіріп алуға талпынып жатқан кезде Қор мәжбүрлі түрде өндіру жөніндегі шаралар өлі де қолға алынып жатқан қаржы активтерін есептен шығаруы мүмкін.

Қаржылық активтерді мойындауды тоқтату. Қор қаржылық активтерді мойындауды (а) активтер өтелгенде немесе активтермен байланысты ақша ағынына құқық басқалай аяқталғанда немесе (б) Қор қаржылық активтерден түскен ақша ағынына арналған құқықты бергенде немесе беру туралы келісім жасағанда және бұл жағдайда (i) активтерді иеленумен байланысты барлық тәуекелдер мен пайданы нақты бергенде немесе (ii) активтерді иеленумен байланысты барлық тәуекелдер мен пайданы нақты бермегенде немесе сақтамағанда, алайда сол активтерге қатысты бақылау құқығын жоғалтқанда тоқтатады. Контрагентте қатысы жоқ үшінші тарапқа сатуға шектеу енгізусіз активті толықтай сатуға іс жүзінде мүмкіндік болмағанда бақылау сақталады.

Қаржы активтерін түрлендіру. Кейде Қор қаржы активтері бойынша шарттық талаптарды қайта қарайды немесе өзге жолмен түрлендіреді. Қор шартта көзделген ақша ағындарының түрлендірілуі - өзгелерін қоса алғанда келесі факторлардың ескерілуімен елеулі болып табылатын-табылмайтынын бағалайды: актив бойынша тәуекелдер бейініне едәуір әсер ететін жаңа шарттық талаптардың болуы (мысалы, пайдаға қатысу немесе капиталға арналған табыс), пайыздық мөлшерлеменің едәуір өзгеруі, валюталық деноминацияның өзгерістері, активпен байланысты несиелік тәуекеліне едәуір әсер ететін жаңа немесе қосымша несиелік қамтамасыз етудің пайда болуы, немесе қарыз алушы қаржылық қиындықтарды көрмей тұрған жағдайларда несиелік мерзімінің едәуір ұзартылуы.

Егер түрлендірілген шарттар едәуір өзгешеленетін болса және бастапқы актив бойынша ақша ағындарына қатысты құқықтар бітетін болса, Қор мойындауды тоқтатады. Шарттарын қайта қарау күні ретінде - кейіннен құнсыздандуды есептеу мақсаты үшін, соның ішінде несиелік тәуекелінің едәуір ұлғаюуына анықтау үшін бастапқы мойындау күні есептеледі. Қор сондай-ақ жаңа несиелік немесе борыштық құралдың - қарыздың негізгі сомасы мен пайыздардың есебіне ғана төлемдер жасау критерийіне сәйкестігін бағалайды. Мойындалуы тоқтатылған бастапқы активтің теңгерімдік құны мен едәуір түрлендірілген жаңа активтің өділ құны арасындағы кез-келген алшақтықтар пайданың немесе шығынның құрамында көрініс табады, егер де айырмашылықтың мазмұны меншік иелерімен капиталмен жасалатын операцияларға қатысты болмаса.

3 Есеп саясаты қағидаттарының қысқаша мазмұны (жалғасы)

Шарттарды қайта қарау - контрагенттегі қаржылық қиындықтардан және оның бастапқы келісілген төлемдерді орындауға қабілетсіздігінен туындаған жағдайда, Қор бастапқы және түзетілген күтілетін ақша ағындарын активтермен - шарт талаптарының түрлендірілуі нәтижесінде актив бойынша пайда мен тәуекелдердің едәуір өзгеше болуына қатысты салыстырады. Егер тәуекелдер мен пайда өзгермейтін болса, онда түрлендірілген активтің бастапқы активтен едәуір өзгешелігі жоқ болады және оның түрлендірілуі мойындаудың тоқтатылуына әкелмейді. Қор бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлеме бойынша (немесе сатып алынған немесе жасалған несиелік-құнсызданған қаржы активтері үшін несие тәуекелдерінің ескерілуімен түзетілген тиімді пайыздық мөлшерлеме бойынша) түрлендірілген ақша ағындарын дисконттау жолымен жалпы теңгерімдік құнын қайта есептеуді жүргізеді және пайданың немесе шығынның құрамында түрлендіруден пайданы немесе шығынды мойындайды.

Қаржы міндеттемелерін бағалау санаттары Қаржы міндеттемелері кейіннен амортизацияланған құны бойынша бағаланатын міндеттемелер ретінде жіктеледі, бірақ келесілерден басқа: (i) пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы міндеттемелері: мұндай жіктелім туынды қаржы құралдарына, саудаға арналған қаржы міндеттемелеріне (мысалы, құнды қағаздар бойынша қысқа позициялар), бизнесті біріктірген жағдайда сатып алушымен мойындалатын шартты өтеуге, және бастапқы мойындау барысында осындай ретінде анықталған басқа қаржы міндеттемелеріне қолданылады; және (ii) қаржылық кепілдік шарттары мен несиелер ұсыну жөніндегі міндеттемелер.

Қаржы міндеттемелерін мойындаудың тоқтатылуы. Қаржы міндеттемелерін мойындау - олар өтелген жағдайда тоқтатылады (яғни шартта көрсетілген міндеттеме орындалған немесе тоқтатылған кезде, немесе оны орындау мерзімі біткен кезде).

Қор мен оның бастапқы кредиторлары арасындағы едәуір өзгешеленетін шарттары бар борыштық құралдарды алмасу, сондай-ақ қолданыстағы қаржы міндеттемелердің шарттарының едәуір түрленулері бастапқы қаржы міндеттемені өтеу және жаңа қаржы міндеттемесін мойындау ретінде ескеріледі. Шарттар едәуір өзгешеленетін болып есептеледі, егер жаңа шарттарға сәйкес ақша ағындарының дисконтталған келтірілген құны, соның ішінде бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлеменің пайдаланылуымен дисконтталған, алынған сыйақылардың шегерілуімен барлық төленген сыйақылар - бастапқы қаржы міндеттемесі бойынша қалған ақша ағындарының дисконтталған келтірілген құнынан кем дегенде 10%-ға өзгешеленетін болса. Сонымен қатар, құрал деноминацияланған валюта, пайыздық мөлшерлеме типінің өзгеруі, құралды конверсиялаудың жаңа шарттары және несие бойынша шектеу шарттарының өзгеруі секілді басқа сапалық факторлар ескеріледі. Егер борыштық құралдарды алмасу немесе шарттарды түрлендіру - өтеу ретінде ескерілетін болса, барлық шығындар немесе төленген сыйақылар өтеуден пайданың немесе шығынның құрамында мойындалады. Егер алмасу немесе түрлендіру өтеу ретінде ескерілмейтін болса, барлық шығындар немесе төленген сыйақы міндеттеменің теңгерімдік құнын түзету ретінде көрініс табады және түрлендірілген міндеттеменің қалған қолданылу мерзімі барысында амортизацияланады.

Міндеттемелерді өтеуге алып келмейтін олардың түрлендірілуі өтіп кеткен күнмен кумулятивті амортизацияны есептеу әдісі бойынша бағалау мәнін өзгерту ретінде ескеріледі, бұл ретте пайда немесе шығын пайданың немесе шығынның құрамында көрініс табады, егер де теңгерімдік құнындағы айырмашылықтың экономикалық мазмұны меншік иелерімен капиталмен жасалатын операцияларға қатысы болмаса..

Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары. Ақша қаражаттары және олардың баламалары ақша қаражатының белгілі сомасына жеңіл айырбасталатын және баға өзгерісінің елеусіз тәуекеліне ұшыраған баптар болып табылады. Ақша қаражаттары және олардың баламалары барлық банкаралық депозиттерді және өтеудің бастапқы мерзімі кемінде 3 ай болатын басқа банктермен кері репо шарттарын қамтиды. Үш айдан артық мерзімде пайдалануға шектелген құралдар алынып тасталады. Ақша қаражаттары және олардың баламалары амортизацияланған құны бойынша көрсетіледі.

Ақша қаражаттары мен олардың баламалары амортизацияланған құны бойынша көрініс табады, өйткені (i) олар шартта көзделген ақша ағындарын алу үшін ұсталады және бұл ақша ағындары қарыздың негізгі сомасы мен пайыздардың есебіне төлемдерді ғана білдіреді және (ii) олар пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатындардың санатына жатқызылмаған. Олар шарттың талаптарына енгізілген және тіпті кейіннен заңнама өзгергеннің өзінде қолданылуы мүмкін болатын жағдайларды қоспағанда, тек заңнамамен белгіленетін шарттар (мысалы, кейбір елдердегі қарызды меншікті капиталға айырбастау туралы қағидалар) SPPI-сынақтың нәтижелеріне

әсер

етпейді.

3 Есеп саясаты қағидаттарының қысқаша мазмұны (жалғасы)

Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есепте ұсынылған ақша қаражаттарының келіп түсуі мен төлемдер - Қормен ақша қаражаттарының және олардың баламаларының табысталуын білдіреді, соның ішінде клиенттің ағымдағы шотынан қаражатты есептен шығару жолымен өндіріп алынған қарыздың негізгі сомасы немесе қарыз бойынша пайыздық табыс, клиенттің ағымдағы шотына есептелген, клиенттің көзқарасы тұрғысынан ақша қаражаттарын немесе олардың баламасын білдіретін берілген қарыздар немесе пайыздық төлемдер секілді, Қорда орналастырылған Қор контрагенттерінің ағымдағы шоттарына есептелген немесе есепке жатқызылған сомалар.

Басқа банктердегі қаражаттар. Басқа банктердегі қаражаттар - Қор ақша қаражаттарын банк-контрагенттерге алғытөлемдер түрінде ұсынған кезде ескеріледі. Басқа банктердегі қаражаттар амортизацияланған құны бойынша көрініс табады, егер (i) олар шартта көзделген ақша ағындарын алу үшін ұсталатын болса және мұндай ақша ағындары қарыздың негізгі сомасы мен пайыздардың есебіне төлемдерді ғана білдіреді және (ii) олар пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын санатқа жатқызылмаған болса.

Борыштық құнды қағаздарға инвестициялар. Ақша ағындарының сипаттамалары мен бизнес-үлгісі негізінде Қор борыштық құнды қағаздарға инвестицияларды амортизациялық құны бойынша, өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша немесе пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағалау санатына жатқызады. Борыштық құнды қағаздар әділ құны бойынша көрініс табады, егер олар шартта көзделген ақша ағындарын алу үшін ұсталатын болса, бұл ақша ағындары қарыздың негізгі сомасы мен пайыздардың есебіне төлемдерді ғана білдіреді және есептік сәйкессіздікті едәуір азайту үшін ерікті негізде пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатындар ретінде анықталмайды.

Борыштық құнды қағаздар амортизациялық құны бойынша көрініс табады, олар шартта көзделген ақша ағындарын алу және сату үшін ұсталынады, борыштың негізгі сомасы мен пайыздардың есебіне төлемдерді ғана білдіреді және пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатындар ретінде анықталмаған. Аталған активтер бойынша пайыздық табыс тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісі негізінде есептеледі және пайданың немесе шығынның құрамында мойындалады. Күтілетін несиелік шығындардың үлгісі негізінде анықталған құнсыздану бойынша бағалау резерві бір жылдағы пайданың немесе шығынның құрамында көрініс табады. Теңгерімдік құнының барлық өзге өзгерістері өзге жиынтық табыстың құрамында көрініс табады. Борыштық құнды қағазды мойындау тоқтатылған жағдайда, бұрын өзге жиынтық табыстың құрамында мойындалған жиынтық пайда немесе шығын өзге жиынтық табыстан пайданың немесе шығынның құрамына қайта жіктеледі.

Егер борыштық құнды қағаздарға инвестициялар өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша немесе амортизацияланған құны бойынша еңсеруге арналған критерийлеріне сәйкес келмейтін болса, олар пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша еңсеріледі. Қор сондай-ақ борыштық құнды қағаздарға инвестицияларды бастапқы мойындау барысында пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын санатқа сөзсіз жатқызуы мүмкін, егер де мұндай мүмкіндікті пайдалану - есепке алудың әртүрлі әдістерінің пайдаланылуымен бағаланатын немесе мойындалатын қаржы активтерімен міндеттемелердің арасындағы есептік сәйкессіздікті едәуір азайтатын болса.

Клиенттерге берілген несиелер мен алғытөлемдер. Клиенттерге берілетін несиелер мен алғытөлемдер - Қор клиенттің несиесін сатып алу немесе клиентке несие беру мақсатында алғытөлемдер түрінде клиенттерге ақша қаражаттарын ұсынған кезде ескеріледі. Ақша қаражаттарының сипаттамалары мен бизнес-үлгісі негізінде Қор клиенттерге берілетін несиелер мен алғытөлемдерді бағалаудың келесі санаттарының біріне жатқызады: (i) амортизацияланған құны бойынша: қарыздың негізгі сомасы мен пайыздар есебіне төлемдерді ғана білдіретін, шартта көзделген ақша ағындарының алу үшін ұсталатын несиелер, және ерікті негізде пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатындар санатына жатқызылмаған несиелер, және (ii) пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша: өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша немесе амортизацияланған құны бойынша бағалауға арналған өзге критерийлерге немесе SPPI-сынақ критерийлеріне сәйкес келмейтін несиелер.

Құнсыздану бойынша бағалау резервтері күтілетін несиелік шығындардың болжамдық үлгілері негізінде анықталады. 25-ескертпеде күтілетін несиелік шығынды бағалау бойынша пайдаланылатын есептеу әдістері мен болжамдар, бастапқы деректер туралы ақпараттар берілген.

3 Есеп саясаты қағидаттарының қысқаша мазмұны (жалғасы)

Несиелер ұсыну бойынша міндеттемелер. Қор несиелер ұсыну бойынша міндеттемелерді шығарады. Мұндай міндеттемелер - елеулі кері өзгерістерге жауап ретінде ғана қайтарылуы мүмкін болатын міндеттемелерді немесе қайтарымсыз міндеттемелерді білдіреді. Бастапқыда мұндай міндеттемелер - әдетте алынған сыйақы сомасымен расталған әділ құны бойынша көрініс табады. Аталған сома - егер Қор несие келісімін жасайды және несие ұсынылғаннан кейін қысқа кезеңнің барысында оны іске асыруды жоспарламайды деген ықтималдық бар болған жағдайда, несиелер ұсыну бойынша міндеттемені қоспағанда, міндеттемелердің қолданылу мерзімі барысында желілік әдіспен амортизацияланады несиелер ұсыну бойынша міндеттеменен байланысты мұндай комиссиялық табыстар келешек кезеңдердің табыстары ретінде есепке алынады және бастапқы мойындау барысында несиенің теңгерімдік құнына енгізіледі. Әрбір есепті кезеңнің соңында міндеттемелер (i) бастапқы мойындау сәтіндегі соманың амортизацияланбаған қалдығы плюс (ii) күтілетін несиелік шығынның үлгісі негізінде анықталған шартты резервтің сомасы ретінде бағаланады, егер міндеттеме нарықтық мөлшерлемеден төмен пайыздық мөлшерлеме бойынша несие ұсынудан тұрмайтын болса, онда міндеттеменің көлемі осындай екі соманың үлкеніне тең болады. Несиелер ұсыну бойынша міндеттемелердің теңгерімдік құны міндеттеме болып табылады. Несие пен пайдаланылмаған міндеттемені қамтитын шарттарға қатысты, егер Қор несиенің компоненті бойынша және пайдаланылмаған несиенің компоненті бойынша күтілетін несиелік шығынды бөлек сәйкестендіре алмайтын болса, пайдаланылмаған міндеттеме бойынша күтілетін несиелік шығын несие бойынша шығынға арналған бағалау резервімен бірге мойындалады. Жалпы күтілетін несиелік шығындардың - несиенің жалпы теңгерімдік құнынан асатын сомасындағы күтілетін несиелік шығын міндеттеме ретінде мойындалады.

Қаржылық кепілдіктер. Қаржылық кепілдіктер Қордан - аталған дебитор борыштық құралдың бастапқы немесе түрлендірілген шарттары бойынша уақытылы төлем жасамаған жағдайда келтірілген шығынның кепілдіктерін ұстаушыға өтеп беру бойынша белгілі төлемдерді жүзеге асыруды талап етеді. Бастапқыда қаржылық кепілдіктер - әдетте алынған сыйақы сомасымен расталған әділ құны бойынша көрініс табады. Аталған сома кепілдіктің қолданылу мерзімі барысында желілік әдіспен амортизацияланады. Әрбір есепті кезеңнің соңында міндеттемелер (i) күтілетін несиелік шығынның үлгісінің пайдаланылуымен анықталған кепілдік бойынша шығынға арналған бағалау резерві мен (ii) бастапқы мойындау барысында көрініс тапқан соманың қалған амортизацияланбаған қалдығының сомасы үлкені бойынша бағаланады. Сонымен қатар, қаржылық жағдайы туралы есепте актив ретінде көрініс табатын сыйақы бойынша дебиторлық берешекке қатысты, күтілетін несиелік шығын бойынша бағалау резерві мойындалады.

Міндеттемелердің орындалуының кепілдіктері. Міндеттемелердің орындалуының кепілдіктері дегеніміз - егер шарт бойынша екінші тарап шартта көзделген міндеттемені орындамайтын болса, өтемақының алынуын көздейтін шарттар. Несие шартына қосымша ретінде мұндай шарттар шартта көзделген міндеттеменің орындалмау тәуекелін табыстайды. Бастапқыда міндеттемелердің орындалуының кепілдіктері - әдетте алынған сыйақы сомасымен расталған әділ құны бойынша көрініс табады. Бұл сома шарттың қолданылу кезеңі барысында желілік әдіспен амортизацияланады. Әр есепті кезеңнің соңында міндеттемелердің орындалу кепілдігі шарттары (i) бастапқы мойындау сомасының амортизацияланбаған қалдығы мен (ii) келтірілген құнына дейін дисконтталған, есепті кезеңнің соңындағы жағдай бойынша шартты реттеу үшін қажет шығындардың үздік бағасының сомалары үлкені бойынша бағаланады. Егер Қорда міндеттемелердің орындалу кепілдігі шарттарын реттеу үшін төленген сомаларды өтеп беру үшін клиентке жүгінудің шартта көзделген құқығы бар болса, мұндай сомалар кепілдік бойынша бенефициарға шығынның өтемін табыстаудан кейін актив ретінде мойындалуы тиіс. Мұндай төлемдер пайдадағы немесе шығындағы комиссиялық табыстың құрамында мойындалады.

Сату және кері сатып алу шарттары бойынша мәмілелер, құнды қағаздардың қарыздары. Контрагентке кредитордың табыстылығын іс жүзінде қамтамасыз ететін сату және кері сатып алу шарттары («РЕПО шарттары») бойынша мәмілелер құнды қағаздардың қамтамасыз етуіне қаражат тарту операциялары ретінде қарастырылады. Сату және кері сатып алу шарттары бойынша сатылған құнды қағаздарды мойындау тоқтатылмайды. Құнды қағаздарды қаржылық жағдай туралы есептің «РЕПО шарттары бойынша дебиторлық берешек» бабына қайта сыныптау - қабылдаушы тарапта шарт бойынша немесе қалыптасқан тәжірибеге сәйкес осындай құнды қағаздарды сату немесе қайта кепілге салу құқығы бар болған кезде жүргізіледі. Тиісті міндеттемелер «Басқа банктердің қаражаты» немесе «Өзге міндеттемелер» жолында көрсетіледі.

3 Есеп саясаты қағидаттарының қысқаша мазмұны (жалғасы)

Іс жүзінде Қорға кредитордың табыстылығын қамтамасыз ететін, кері сату міндеттемесі бар («кері РЕПО») шарттар бойынша мәміле арқылы сатып алынған құнды қағаздар - контрагентке қарай, «Басқа банктерге арналған қаражаттар» немесе «Клиенттерге берілетін несиелер мен алғытөлемдер» ретінде көрініс табады. Контрагентпен алынған пайыздық және дивидендік табысқа түзетілген кері өтеуін төлеп алу бағасы мен сату бағасының арасындағы айырма пайыздық табыс ретінде мойындалады және тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісі бойынша РЕПО шартының бүкіл қолданылу мерзімі барысында есептеледі.

Тиянақталған сыйақы үшін қарыз ретінде контрагенттерге ұсынылған құнды қағаздар қаржылық жағдай туралы есептің бастапқы бабындағы қаржылық есептілікте көрініс табуын жалғастырады, бірақ контрагентте шарт бойынша немесе қалыптасқан тәжірибеге сәйкес аталған құнды қағаздарды сату немесе қайта кепілге салу құқығы болатын жағдайларды қоспағанда. Мұндай жағдайларда олардың қайта сыныпталуы бөлек бапта жүргізіледі. Тиянақталған сыйақы үшін қарыз ретінде алынған құнды қағаздар қаржылық есептілікте көрініс таппайды, бірақ олар үшінші тұлғалармен сатылатын жағдайларды қоспағанда. Мұндай жағдайларда осындай құнды қағаздарды сатып алу мен сатудан қаржылық нәтиже «Саудалық құнды қағаздармен операциялар бойынша шығындардың шегерілуімен табыс» жолағы бойынша бір жылдағы пайданың немесе шығынның құрамында көрініс табады. Құнды қағаздарды қайтару бойынша міндеттеме «Өзге қарыз қаражаттары» жолағының құрамында әділ құны бойынша көрініс табады.

Сату және кері сатып алу шарттары бойынша сатылған құнды қағаздарды жіктеудің негізінде Қор РЕПО шарттары бойынша дебиторлық берешекті келесі бағалау санаттарының біріне жатқызады: амортизациялық құны бойынша, өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша және пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатындар.

Инвестициялық жылжымайтын мүлік. Инвестициялық жылжымайтын мүлік - құнсыздану бойынша резерв пен жиналған амортизацияның шегерілуімен бастапқы құны бойынша көрініс табады (тиісті жағдайларда). Инвестициялық жылжымайтын мүліктің құнсыздану белгілері болған жағдайда Қор өтелетін соманы бағалауды жүргізеді, ол - сатуға арналған шығындардың шегерілуімен, пайдалану құндылығы мен әділ құнының сомасы үлкені ретінде анықталады. Инвестициялық жылжымайтын мүліктің теңгерімдік құнының - өтелетін сомаға дейін азаюы бір жылдағы пайдада немесе шығында көрініс табады. Алдыңғы жылдарда көрініс тапқан құнсызданудан шығын қалпына келтіріледі, егер де кейіннен активтің өтелетін құнын анықтау үшін пайдаланылған бағалауларда өзгеріс орын алған болса.

Кейінгі жұмсалымдар - Қор олармен байланысты келешек экономикалық пайда алады және олардың құны сенімді түрде бағалануы мүмкін деген жоғары деңгейдегі ықтималдық болған кезде ғана капиталдандырылады. Жөндеу мен ағымдағы қызмет көрсетуге арналған барлық өзге шығындар - олардың туындау шамасына қарай шығындар ретінде есепке алынады. Егер инвестициялық жылжымайтын мүліктің меншік иесі оны иемденетін болса, онда мұндай мүлік «Негізгі құралдар» санатына ауыстырылады.

Негізгі құралдар. Негізгі құралдар құнсыздану бойынша резервті және жинақталған тозуды шегеріп тастағандағы құн бойынша көрсетіледі (қажет болған жағдайда).

Шамалы жөндеу және ағымдағы қызмет көрсету шығыстары пайда болу жағдайына қарай шығындарға жатқызылады. Негізгі құралдардың ірі компоненттерін ауыстыру бойынша шығыстар кейіннен ауыстырылған компоненттерді есептен шығарумен капиталдандырылады.

Әрбір есептік кезеңнің соңында басшылық негізгі құралдардың құнсыздану белгілерінің бар-жоғын анықтайды. Құнсыздану белгілері болған жағдайда, басшылық өтелетін құнды бағалайды. Бұл құн оны пайдалану нәтижесінде алатын құн мен сату шығындарын шегергенде, активтің барынша әділ құны ретінде белгіленеді. Теңгерімдік құн өтелетін құнға дейін төмендейді, ал құнсызданудан болған шығын бір жыл ішіндегі табыс не шығындарға жатқызылады. Алдыңғы кезеңдердегі қандай да бір активтер үшін көрсетілген құнсызданудан болған шығын, ол активтерді пайдалану нәтижесінде алынған бағалы немесе сату шығындарын шегергенде, оның әділ құнын анықтау үшін пайдаланылатын бағаларды өзгертуде орын алғанда қалпына келтіріледі.

Теңгерімдік құнды түсімдер сомасымен салыстыру арқылы анықталатын шыққан пайда және шығындар бір жыл ішіндегі пайдадағы және шығындардағы операциялық табыс және шығындар құрамында көрсетіледі.

3 Есеп саясаты қағидаттарының қысқаша мазмұны (жалғасы)

Амортизация. Жер амортизациялауға жатпайды. Негізгі құралдар бойынша амортизация желілік әдісті, яғни бағаны активтерді пайдалы пайдаланудың келесі есептік мерзімдер ішінде қалдық құнға дейін тең төмендету арқылы есептеледі:

	Пайдалы пайдалану мерзімі (жыл саны)
Ғимараттар	100 жылға дейін
Машиналар және жабдық	10 жылға дейін
Көлік құралдары	7 жылға дейін
Басқа	10 жылға дейін

Активтің таратылған құны – бұл активті пайдалы пайдалану мерзімінің соңына және активті пайдалы пайдалану мерзімінің соңына тән күйге жеткен жағдайда да, Қор ағымдағы сәтке істен шығуға шамаланатын шығындарды алып тастағаннан кейін алатын есептік сома. Активтердің таратылған құны және оларды пайдалы пайдалану мерзімі әрбір есептік кезеңнің соңында қайта қарастырылады және, қажет болса, түзетіледі.

Материалдық емес активтер. Қордың материалдық емес активтері белгілі бір пайдалы пайдалану мерзіміне ие және, негізінен, капиталдандырылған бағдарламалық қамтамасыздандыруды және лицензияларды қамтиды. Бағдарламалық қамтамасыздандыруға сатып алынған лицензиялар осы бағдарламалық қамтамасыздандыруды сатып алуға және енгізуге кеткен шығындар негізінде капиталдандырылады. Қосымша экономикалық пайда сомасы шығындардан асып түседі деп күтілсе, Қор бақылайтын, сәйкестендірілетін және бірегей бағдарламалық қамтамасыздандырумен тікелей байланысты жасалымға кеткен шығындар материалдық емес активтер ретінде көрсетіледі. Капиталдандырылған шығындар Қордың бағдарламалық қамтамасыздандыруды жасаушыларды ұстауға жұмсалатын шығындарды және үстеме шығындардың тиісті үлесін қамтиды. Бағдарламалық қамтамасыздандырумен (мысалы, оған қызмет көрсетумен) байланысты барлық өзге шығындар олардың пайда болуына қарай ескеріледі. Капиталдандырылған бағдарламалық қамтамасыздандыру 5 жыл шамасында күтілетін пайдалы пайдалану мерзімі ішінде желілік әдіспен амортизацияланады.

2019 жылғы 1 ақпаннан бастап Қор жалға алушы ретінде әрекет ететін жалгерлік шарттарды есепке алу. Қор жерді, кеңсе үй-жайларын, жабдықтарды және автокөліктерді жалға алады. Жалгерлік шарттар - жалдау тақырыбы болып табылатын тиісті активті Қордың пайдалануға алған күнінде тиісті міндеттемесімен бірге, пайдалану құқығы нысанындағы активтер ретінде мойындалады. Әрбір жалгерлік төлем міндеттеме мен қаржылық шығындардың арасында бөлінеді. Қаржылық шығындар әр кезең үшін міндеттеменің қалдығы бойынша тұрақты пайыздық мөлшерлемені қамтамасыз ету мақсатында жалдау мерзімі барысындағы пайда мен шығынға жатады. Бастапқы құны бойынша мойындалған пайдалану құқығы нысанындағы актив жалдау мерзімі барысында немесе активті пайдамен қолдану мерзімі барысында - қайсысы ертерек бітетініне қарай, желілік әдіспен амортизацияланады (5-ескертпені қараңыз).

Жалгерлік шарт бойынша туындайтын міндеттемелер, бастапқыда келтірілген құны бойынша бағаланады. Жалдау бойынша міндеттемелер келесі жалгерлік төлемдердің таза келтірілген құнын қамтиды:

- бекітілген төлемдер (соның ішінде шын мәнінде бекітілген төлемдерді қосқанда), алуға арналған ынталандырушы төлемдерді шегергенде;
- индекске немесе мөлшерлемеге негізделген өзгермелі жалгерлік төлемдер;
- қалдық сома кепілдіктерінің шарттары бойынша жалға алушы алуы тиіс сомалар;
- егер жалға алушы опционның орындалатынына жеткілікті деңгейде сенімді болса, сатып алуға арналған опционды орындау бағасы;
- жалгерлік шартты бұзғаны үшін айыппұлдар төлеу, егер жалдау мерзімі жалға алушының осы опционды іске асыруын көрсететін болса.

Жалгерлік төлемдер жалгерлік шартта белгіленген пайыздық мөлшерлеме бойынша дисконтталады. Егер мұндай мөлшерлеме анықтала алмайтын болса, қарыз капиталына өсім капиталы пайдаланылады, өйткені бұл - осындай жағдайларда осындай экономикалық ортада құны осындай активті алу үшін қажетті қаражатты тарту үшін жалға алушы төлеуі тиіс болатын пайыздық мөлшерлеме.

Жер телімдерін ұзақ мерзімді жалдау бойынша төлемдер сомасы олардың кадастрлық құны негізінде анықталады және индекске немесе мөлшерлемеге бағынбайтын жалдау бойынша өзгермелі төлемдер ретінде бейнеленеді.

3 Есеп саясаты қағидаттарының қысқаша мазмұны (жалғасы)

Пайдалану құқығы нысанындағы активтер келесінің ескерілуімен, өзіндік құны бойынша бағаланады:

- жалдау бойынша міндеттемені бастапқы бағалау сомасы;
- жалгерлік шарттың қолданылуы басталған күнінде немесе оған дейін жасалған барлық жалгерлік төлемдер, жалдау бойынша ынталандырма төлемдерді шегергенде;
- барлық бастапқы тікелей шығыстар;
- қалпына келтіру жұмыстарының құны.

Өзгешелік тәртібінде Қор жалгерлік төлемдерді желілік әдіспен шығындарда көрсете отырып, қысқа мерзімді жалдау мен құны төмен мүлікті жалдаудың есебін жүргізеді.

Жалдау мерзімін анықтаған кезде Қор басшылығы жалдаудың ұзартылғаны үшін немесе жалдауды бұзуға арналған опционның пайдаланылмағаны үшін экономикалық негіздеме қалыптастыратын барлық деректер мен жағдайларды ескереді. Жалдауды ұзартуға арналған опциондар (немесе жалгерлік шартты бұзуға арналған опциондарды орындау мерзімінен кейінгі уақыт кезеңдері) жалдау мерзіміне енгізіледі, егер де шарттың ұзартылатынына (немесе шарттың бұзылмайтынына) қатысты жеткілікті деңгейдегі сенімділік бар болса.

Бағалау қайта қарауға жатады, егер де жағдайларда осындай бағалауға әсер ететін және сонымен қатар жалға алушыға бағынатын елеулі өзгеріс немесе елеулі оқиға орын алатын болса.

2019 жылғы 1 қаңтарға дейін Қор жалға алушы болып табылатын операциялық жалгерлік шарттарды есепке алу. Қор жалдаушы ретінде әрекет еткенде және жалға беруші жалдау объектілеріне иелік етуден тәуекелдер не пайданы Қорға бермеген жағдайда, операциялық жалгерлік шарттар бойынша төлемдердің жалпы сомасы жалдау мерзімі ішінде бірқалыпты есептен шығару әдісін пайдалана отырып, жыл ішіндегі пайдада немесе шығында (жалдау бойынша шығындар) көрсетіледі. Операциялық жалдау - жалгерлік төлемдері жер телімдерінің кадастрлық құнына байланысты болатын ұзақ мерзімді жер жалдауды қамтиды, оны мемлекет тұрақты негізде қайта қарап, жариялап отырады.

Басқа шарттарға кіріктірілген жалдау егер (а) шартты орындау нақты активті немесе активтерді пайдаланумен байланысты болса және (б) шарт активті пайдалану құқығын беруді қарастырған жағдайда бөліп көрсетіледі.

Қор жалға беруші ретінде әрекет ететін жалгерлік шарттарды есепке алу. Активтер операциялық жалдауға тапсырылған кезде, алынатын жалдау бойынша төлемдер жалдау мерзімі ішінде бірқалыпты есептен шығару әдісін пайдалана отырып, жалдаудан алынған табыс ретінде көрсетіледі.

2019 жылғы 1 қаңтарға дейін Қор жалға беруші ретінде әрекет ететін қаржылық жалгерлік шарттарды есепке алу. Қор жалға алушы ретінде әрекет еткен жағдайда және иемденумен байланысты барлық тәуекелдер мен пайдалар Қорға табысталған жағдайда, жалға берілген активтер жалгерлік қарым-қатынастардың туындаған күнінен бастап, жалға берілген активтердің әділ құнының ең төмен шамасы бойынша және ең төмен жалгерлік төлемдердің келтірілген құны бойынша негізгі құралдардың құрамында есепке алынады. Әрбір жалгерлік төлем ішінара міндеттемелерді өтеуге, ішінара - қаржылық жалдау бойынша берешек қалдығының шамасынан тұрақты пайыздық мөлшерлемені қамтамасыз ету мақсатында, қаржылық шығындарды өтеуге қатысты. Келешек қаржылық шығындардың шегерілуімен, тиісті жалгерлік міндеттемелер «Өзге міндеттемелер» бабына енгізіледі. Пайыздық шығындар жалдау мерзімі ішіндегі пайда немесе шығын құрамында тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін қолдану арқылы көрсетіледі. Қаржылық жалгерлік шарт бойынша сатып алынған активтер олардың пайдамен қолданылу мерзімі барысында амортизацияланады, немесе Қорда жалгерлік мерзімнің аяқталу сәтінде меншік құқығын алатынына қатысты жеткілікті сенім болмаса, барынша қысқа жалдау мерзімі барысында амортизацияланады.

Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек. Қор жалға беруші ретінде әрекет еткенде және жалдау объектілеріне иелік етуден тәуекелдер және пайда жалдаушыға берілетін жағдайда, жалға берілетін активтер қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек ретінде көрсетіледі және келешек жалгерлік төлемдердің дисконтталған құны бойынша есепке алынады. Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек бастапқыда жалдау қатынастарының күніне (жалдау мерзімінің басталуы) анықталған дисконттау мөлшерлемесін пайдалана отырып, жалдау қатынастары пайда болған күнге көрсетіледі (жалдау қатынастарының басталу күні деп қай күннің ертерек келетініне байланысты жалгерлік шарт жасалған күн немесе тараптар негізгі жалгерлік шарттар бойынша міндеттемелерді қабылдаған күн есептеледі).

3 Есеп саясаты қағидаттарының қысқаша мазмұны (жалғасы)

Дебиторлық берешектің жалпы сомасы және келтірілген құн арасындағы айырма алынбаған қаржылық табыс болып келеді. Бұндай табысты мойындау жалдау мерзімі ішінде таза инвестициялар (салық салғанға дейін) әдісін пайдалану отырып орындалады, таза инвестициялар әдісі жалгерлік шарт әрекет ететін бүкіл мерзім ішінде тұрақты табыстылық нормасын шамалайды. Жалдау қатынастарын ұйымдастырумен тікелей байланысты қосымша шығындар қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешектің бастапқы сомасына енгізіледі және жалдау кезеңінде мойындалатын табыс сомасын азайтады. Жалдау бойынша қаржылық табыстар пайда немесе шығын құрамындағы өзге операциялық табыстар құрамында көрсетіледі.

Несиелік шығын бойынша бағалау резервін мойындау болжалды несиелік шығынның жалпы моделіне сәйкес орындалады. Болжалды несиелік шығын амортизацияланған баға бойынша бағаланатын несиелер мен алғытөлемдерге де белгіленеді және қаржылық жалгерлік шарттарға сәйкес белгіленген пайыздық мөлшерлемелер бойынша дисконтталған күтілетін ақша ағындарының көрсетілген құнына дейінгі дебиторлық берешектің теңгерімдік құнын есептен шығаруға арналған бағалау резервін есептеу арқылы мойындалады. Есептік келешек ақша ағындары жалға берілетін активтерді алу және сату нәтижесінде пайда болуы мүмкін ақша ағындарын көрсетеді.

Сатуға арналған айналымнан тыс активтер (немесе шығарылатын топтар) Айналымнан тыс активтер және айналымнан тыс не айналым активтерінен тұруы мүмкін шығарылатын топтар, олардың теңгерімдік құндары, негізінен, есептік кезең аяқталғаннан кейін 12 ай ішінде сату (соның ішінде сол активтерді ұстап тұрған еншілес компанияны бақылау құқығынан айырылу) арқылы өтелген жағдайда, қаржылық жағдай туралы есепте «Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтер» ретінде көрсетіледі. Активтерді қайта жіктеу үшін келесі талаптардың барлығын орындау қажет: (а) активтер оларды қазіргі күйінде шұғыл сатуға дайын; (б) Қор басшылығы сатып алушыны іздеу бойынша қолданыстағы бағдарламаны бекітіп, оны жүзеге асыруды бастады; (в) активтерді негізделген баға бойынша сатуға арналған белсенді маркетинг жүргізіліп жатыр; (г) сату бір жыл ішінде іске асады деп күтілуде және (д) сату жоспарына елеулі өзгеріс енгізу немесе оны тоқтату болжалмаған. Ағымдағы есептік кезең бойынша қаржылық жағдай туралы есепте сатуға арналған болып жіктелген айналымнан тыс активтер немесе шығарылатын топтар ағымдағы есептік кезеңнің соңына жіктеуге сәйкестендіру мақсатында қаржылық жағдай туралы салыстырмалы есепте қайта жіктелмейді және көрсетілу формасын өзгертпейді.

Шығарылатын топ бір сату операциясы кезінде бірыңғай топпен сату немесе басқа да тәсілмен шығарылатын активтер (айналымдық және айналымнан тыс) тобы, сондай-ақ сол операция кезінде берілетін активтермен тікелей байланысты міндеттемелер болып табылады.

Сатуға арналған шығарылатын топтар, тұтастай алғанда, сату бойынша шығындарды шегергендегі ең аз теңгерімдік құн және әділ құн бойынша бағаланады. Сатуға арналған негізгі құралдар амортизацияланбайды.

Қарыз қаражаттары. Қарыз қаражаттар контрагенттер Қорға ақшалай қаражаттарды немесе өзге активтерді берген сәттен бастап көрсетіледі. Туынды емес қаржылық міндеттемелер амортизацияланған құн бойынша көрсетіледі. Қор өзіндік берешекті иеленсе, бұл міндеттеме қаржылық жағдай туралы есептен алынып тасталады, ал міндеттеменің теңгерімдік құны мен төленген сома арасындағы айырма берешекті реттеуден пайда болған табыс немесе шығындар құрамына кіргізіледі.

Шығарылған борыштық құнды қағаздар. Шығарылған борыштық құнды қағаздарға Қор шығарған облигациялар жатады. Борыштық құнды қағаздар амортизацияланған құн бойынша көрсетіледі. Қор өзінің шығарған борыштық құнды қағаздарын иеленсе, олар қаржылық жағдай туралы есептен алынып тасталады, ал міндеттеменің теңгерімдік құны мен төленген өтеу арасындағы айырма берешекті мерзімінен бұрын реттеуден пайда болған табыс құрамына кіргізіледі.

Субсидиялау бағдарламалары. Субсидиялау әртүрлі мемлекеттік бағдарламалар мақсаттары үшін Қазақстан Республикасы Үкіметі берген қаржыландыру немесе жауапты органның қаржыландыруы болып табылады. Қор субсидиялау бағдарламалары бойынша агент ретінде әрекет етеді. Үкіметтен алынған қаржыландыру қаражат өтелген сәтке дейін субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттеме ретінде танылады. Қаржыландыру Үкімет субсидиялаған жобалар үшін төлеу ретінде жергілікті банктерде орналастырылады. Қор өзіндік қаржыландыруды жергілікті банктерге берген кезде, төлеу мемлекеттік қаржыландыру алынғанға дейін субсидиялау бағдарламалары бойынша дебиторлық берешек ретінде ескеріледі.

Туынды қаржы құралдары. Туынды қаржы құралдары, соның ішінде валюта айырбастау келісімшарттары, келешек пайыздық мөлшерлеме туралы келісімдер, валюталық және пайыздық своптар, әділ құн бойынша көрсетіледі.

3 Есеп саясаты қағидаттарының қысқаша мазмұны (жалғасы)

Барлық туынды құралдар, олардың әділ құны оң болса, активтер ретінде, ал құралдардың әділ құны теріс болса, міндеттемелер ретінде ескеріледі. Құнсыздану шығындарының объективті белгілерінің бар-жоғын анықтау үшін Қор амортизацияланған құн бойынша көрсетілетін несиелерге арналған негізгі критерийлерді қолданады. Қор хеджерлеу есебін қолданбайды.

Тәуекелдері және экономикалық сипаттамалары негізгі шарт тәуекелдерімен және экономикалық сипаттамаларымен тығыз байланысты болмаса, басқа қаржылық құралдарға кіріктірілген кейбір туынды құралдар негізгі шарттан бөлінеді.

Пайдаға салынатын салық. Қаржылық есептемеде қолданыстағы және есептік кезеңнің соңына шын мәнінде күшіне енген салық мөлшерлемелерін және заңнамалық нормаларды пайдалана отырып, заңнама талаптарына сәйкес салық салу бойынша шығындар көрсетілген. Пайдаға салынатын салық бойынша шығындар ағымдағы салықтар бойынша шығындарды және кейінге қалдырылған салықтар бойынша шығындарды қамтиды және олар осы немесе басқа кезеңдегі жиынтық табыс құрамында немесе тікелей капиталда көрсетілген операцияларға жатқызылатындықтан, өзге жиынтық табыс құрамында немесе тікелей капиталда көрсетілмейді тиіс болса, жыл ішіндегі пайдада немесе шығында көрсетіледі.

Ағымдағы салық ағымдағы және алдыңғы кезеңдердегі салық салынатын пайдаға немесе шығындарға қатысты салық органдарына төлеуге немесе салық органдарының өтеуіне күтілетін пайдаға салынатын салық сомалары негізінде есептеледі. Қаржылық есептеме тиісті салық декларацияларын бергенге дейін бекітілсе, салық салынатын пайда немесе шығын бағалау көрсеткіштеріне негізделеді. Пайдаға салынатын салықты қоспағанда, салықтар бойынша өзге шығындар әкімшілік және өзге операциялық шығындар құрамында көрсетіледі.

Кейінге қалдырылған пайдаға салынатын салық кейінге қалдырылған салық шығындарына және активтер мен міндеттемелердің салық салынатын базасы мен олардың қаржылық жағдай туралы есептегі теңгерімдік құны арасындағы уақытша айырмаларға қатысты теңгерімдік міндеттемелер әдісі бойынша есептеледі.

Бастапқы мойындау үшін алынып тастауға сәйкес, бизнесті біріктіру нәтижесінде пайда болатын бастапқы мойындау жағдайларын қоспағанда, бастапқы мойындау кезіндегі операция бухгалтерлік пайдаға да, салық салынатын пайдаға да өсер етпесе, активті немесе міндеттемені бастапқы мойынған кезде туындайтын уақытша айырмаларға қатысты кейінге қалдырылатын салық ескерілмейді. Кейінге қалдырылған салық салу бойынша активтер мен міндеттемелер, қолданылатын немесе есептік кезеңнің соңына шын мәнінде қолданылатын және, күтілетіндей, уақытша айырмалар немесе кейінге қалдырылған салық шығындары іске асырылатын кезде қолданылатын салық салу мөлшерлемелерін пайдалана отырып белгіленеді.

Салық салынатын базаны азайтатын уақытша айырмалар бойынша кейінге қалдырылған салық активтері және кейінге қалдырылған салық шығындары тек осыған қатысты салық салынатын уақытша айырмалар пайдаланылуы мүмкін салық салынатын пайда алу ықтималдығының шамасына сәйкес көрсетіледі.

Белгіленбеген салық позициялары. Қордың белгіленбеген салық позицияларын әрбір есептік кезеңнің соңында басшылық бағалайды. Салық органдары Қордың салық позициясымен келіспеген жағдайда, басшылық қосымша салық міндеттемелерінің пайда болуы мүмкін деп есептегенде, салықтарға қатысты көрсетілетін міндеттемелер ескеріледі. Мұндай бағалау қолданыста болған немесе есептік кезеңнің соңына шын мәнінде күшіне енген салық заңнамасына және кез келген белгілі сот қаулысына немесе ұқсас мәселелер бойынша өзге шешімге түсінік берудің негізінде орындалады. Пайдаға салынатын салықты қоспағанда, айыппұлдар, өсімақылар және салықтар бойынша міндеттемелер басшылықтың есептік кезеңнің соңына міндеттемелерді реттеу үшін қажетті шығындарды ең жақсы бағалау негізінде көрсетіледі.

Міндеттемелер және аударымдар бойынша резервтер. Міндеттемелер және аударымдар бойынша резервтер мерзімі немесе сомасы белгіленбеген, қаржылық емес сипаттағы міндеттемелер болып келеді. Резервтер Қорда есептік күнге дейін пайда болған міндеттемелер (құқықтық немесе қалыптасқан іскерлік тәжірибеден шығатын) болған жағдайда қаржылық есептемеде көрсетіледі. Бұл ретте осы міндеттемелерді орындау үшін Қорға экономикалық ресурстардың жылыстауы қажет болуының және міндеттемелер сомасы жеткілікті дәлдік шамасы арқылы бағалануының ықтималдығы жоғары.

3 Есеп саясаты қағидаттарының қысқаша мазмұны (жалғасы)

Пайдаға салынатын салықты немесе төлеу бойынша міндеттің пайда болуына дейінгі кезеңге қатысты ақпарат негізінде реттеуші органдар белгілейтін алымдарды қоспағанда, салық сияқты міндетті төлемдер мен аударымдар заңнамада міндетті төлемді төлеу бойынша міндетке алып келетін міндеттеме ретінде анықталатын, міндетті төлемнің пайда болуына алып келетін міндеттеуші оқиға пайда болған кезде міндеттемелер ретінде мойындалады. Міндетті төлемді төлеу міндеттеуші оқиға орын алғанға дейін орындалса, бұл төлем алғытөлем ретінде танылады.

Жеткізушілермен есеп айырысу және өзге де кредиторлық берешек. Кредиторлық берешек және өзге кредиторлық берешек контрагенттер міндеттемелерін орындаған кезде мойындалады және амортизацияланған құн бойынша көрсетіледі.

Акционерлік капитал. Дивидендтері басшылықтың қалауы бойынша жарияланатын қарапайым акциялар меншікті қаражат ретінде көрсетіледі. Жаңа акциялар эмиссиясына тікелей қатысты қосымша шығындар меншікті қаражат құрамында түсімнің азаюы (салықты қоспағанда) ретінде көрсетіледі. Алынған қаражаттың әділ құны шығарылған акциялардың атаулы құнынан асатын сома меншікті қаражат құрамында эмиссиялық табыс ретінде көрсетіледі.

Дивидендтер. Дивидендтер капиталда олар жарияланған кезеңде көрсетіледі. Есептік кезең аяқталғаннан кейін, алайда қаржылық есептемені шығаруға бекіткенге дейін жарияланған барлық дивидендтер туралы ақпарат «Есептік кезең аяқталғаннан кейінгі оқиғалар» атты 31-ескертпеде көрсетіледі. Пайданы үлестіру және оның өзге жұмсалыуы Қазақстан заңнамасының талаптарына сәйкес дайындалған бухгалтерлік есептеме негізінде жүзеге асады. Қазақстан заңнамасының талаптарына сәйкес, пайданы үлестіру Қазақстан заңнамасының талаптарына сай дайындалған қаржылық есептеме бойынша ағымдағы жылдағы таза пайда негізінде жүргізіледі.

Пайыздық табыс және шығындарды мойындау. Пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатындардан басқа барлық борыштық құралдар бойынша пайыздық табыс және шығындар тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, есептеу әдісі негізінде көрсетіледі. Мұндай есептеу пайыздық табыс пен шығындарға шарт тараптары төлеген және алған және тиімді пайыздық мөлшерлеменің ажырамас бөлігін құрайтын барлық комиссиялар мен алымдарды, мәміле бойынша шығындарды, сондай-ақ барлық өзге сыйақылар мен жеңілдіктерді қосады. Атаулы пайыздық мөлшерлеме негізінде есептелген, пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық құралдар бойынша пайыздық табыс «Өзге ұқсас табыс» бабында пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі.

Тиімді пайыздық мөлшерлемеге қатысты комиссиялар қаржылық активті қалыптастырумен немесе қаржылық міндеттемені шығарумен байланысты алынған немесе төленген комиссияларды қамтиды (мысалы, несиеге қабілеттілікті бағалау, кепілдіктерді немесе қамтамасыз етуді бағалау, құралды беру шарттарын реттеу және мәміле бойынша құжаттарды өңдеу бойынша комиссиялық сыйақылар). Қор нақты несиелік келісім жасау және қарызды бергеннен кейін қысқа мерзім ішінде оны сатуды жоспарламайтындығы жөніндегі ықтималдылық болса, Қор нарықтық мөлшерлемелер бойынша қарыз беру міндеттемесі үшін, шығару үшін алған комиссиялар тиімді пайыздық мөлшерлеменің ажырамас бөлігі болып табылады. Қор несие беру бойынша міндеттемені пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемеге жатқызбайды.

Құралған немесе сатып алынған несиелік құнсызданған қаржылық активтер бойынша тиімді пайыздық мөлшерлеме күтілетін ақша ағындарын (соның ішінде бастапқы болжалды несиелік шығын) бастапқы мойындау кезіндегі әділ құнға (әдетте сатып алу бағасына сәйкес келеді) дейін дисконттайтын мөлшерлеме болып табылады. Нәтижесінде тиімді пайыз несиелік тәуекелді есепке ала отырып түзетіледі.

Төмендегілерден басқа, пайыздық табыс қаржылық активтердің жалпы теңгерімдік құнға қатысты тиімді пайыздық мөлшерлемесін қолдана отырып есептеледі: (i) құнсызданған (3-кезең) және пайыздық табыс амортизацияланған құнға қатысты тиімді пайыздық мөлшерлемені қолдана отырып (болжалды несиелік шығын бойынша резервті шегергенде) есептелетін қаржылық активтер; және (ii) несиелік тәуекелді есепке ала отырып түзетілген бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлеме амортизацияланған құнына қатысты пайдаланылатын несиелік құнсызданған құрылған немесе сатып алынған қаржылық активтер.

Комиссиялық табыс. Комиссиялық табыс клиент бір уақытта Қор көрсеткен қызметтерден пайданы алғанда және оны қолданған кезде, көрсетілген қызметтер фактісі бойынша бірқалыпты есептен шығару әдісін пайдалану арқылы кезең ішінде көрсетіледі. Ауыспалы сыйақы басшылықтың шешіміне сәйкес оған қатысты елеулі түзетпе жасаудың жоғары ықтималдығы жоқ сомада ғана көрсетіледі.

3 Есеп саясаты қағидаттарының қысқаша мазмұны (жалғасы)

Өзге комиссиялық табыс Қор атқару міндеттемелерін өдетте тиісті операцияны жүргізгеннен кейін орындаған кезде көрсетіледі. Алынған немесе алынуы тиіс комиссиялық сыйақы сомасы ерекшеленетін атқару міндеттемелері ретінде сәйкестендірілген қызметтер бойынша мәміле бағасы болып табылады.

Шетел валютасын қайта бағалау. Қордың атқарымдық валютасы Қор қызметін жүргізетін негізгі экономикалық аймақ валютасы болып табылады. Қордың атқарымдық валютасы және есептеме ұсыну валютасы Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы – теңге болып табылады.

Шетел валютасында көрсетілген операциялар операция жүргізу күніне басым болған айырбас бағамы бойынша көрсетіледі. Шетел валютасында көрсетілген операцияларды өтеуден бағамдың айырмалар сол күнге белгіленген айырбас бағамын пайдалана отырып, жиынтық табыс туралы есепке енгізіледі.

Шетел валютасында көрсетілген ақшалай активтер мен міндеттемелер есептік күнге ҚРҰБ-ның ресми айырбас бағамын пайдалана отырып теңгеге көшіріледі. Шетел валютасындағы ақшалай емес активтер мен міндеттемелер және операциялар операция жүргізу күніне ҚРҰБ-ның айырбас бағамы бойынша көрсетіледі. Жыл соңына айырбас бағамы бойынша қайта есептеу бастапқы құн бойынша бағаланатын ақшалай емес баптарға қолданылмайды. Бағамдық айырбастан келетін пайда және шығын жиынтық табыс туралы есепте таза негізде көрсетіледі.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шетел валютасындағы шоттар бойынша қалдықтарды қайта есептеуде пайдаланылған ресми айырбас бағамы 1 АҚШ долларына 381,18 теңгені құрады (2018 жылғы 31 желтоқсан: 1 АҚШ долларына 384,2 теңге). 2015 жылғы 20 тамызда Қазақстан Республикасы Үкіметі ҚРҰБ-мен бірлесіп валюталық дәлізді алып тастау және теңгенің еркін өзгермелі айырбастау бағамына көшу туралы шешім қабылдады.

Қызметкерлерді ұстау бойынша шығындар және олармен байланысты аударымдар. Жалақы төлеу бойынша шығындар, мемлекеттік зейнетақы қорына және әлеуметтік сақтандыру қорына төленетін жарналар, төленген жыл сайынғы демалыстар мен сырқаттық бойынша қағаздар, сыйақылар және ақшалай емес жеңілдіктер Қор қызметкерлері сәйкес қызметтерді көрсетулеріне қарай есептеледі. Белгіленген жарналармен мемлекеттік жоспарға сәйкес төлемдерден басқа, Қордың зейнетақы төлеу бойынша немесе соған ұқсас төлем жасау бойынша қандай да болсын құқықтық немесе қалыптасқан іскерлік тәжірибеден шығатын міндеттемелері жоқ.

Сегментті есептілік. Сегменттер бойынша есептілік операциялық шешімдер қабылдайтын Қор басшылығына ұсынылатын ішкі есептілікке сәйкес жасалады. Сегмент бойынша табыс, қаржылық нәтиже немесе активтер жалпы табыс көлемі, жалпы қаржылық нәтиже немесе барлық сегменттердің жиынтық активтерінің кемінде он пайызын құрайтын болса, сегментті жеке ашып көрсету қажет.

Қаржылық жағдай туралы есеп баптарын өтімділік тәртібінде көрсету. Қорда операциялық кезең нақты белгіленбегендіктен, Қор қаржылық жағдай туралы есепте айналым және айналымнан тыс активтерді, ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді міндеттемелерді жеке көрсетпейді. Оның орнына активтер және міндеттемелер өтімділік тәртібінде көрсетіледі. Болжалды өтеу сомалары бойынша қаржылық құралдардың талдауы 25-ескертпеде келтірілген. Төмендегі кестеде 25-ескертпеде көрсетілген талдауға енгізілмеген баптар бойынша есептілік кезеңі аяқталғаннан кейін 12 ай өткенге дейін немесе өткен соң төленеді немесе өтеледі деп күтілетін сомалар туралы ақпараттар берілген.

3 Есеп саясаты қағидаттарының қысқаша мазмұны (жалғасы)

	2019 ж. 31 желтоқсан			2018 ж. 31 желтоқсан		
	Төлеуге/өтеуге күтілетін сомалар			Төлеуге/өтеуге күтілетін сомалар		
	есептік кезең аяқталғаннан кейінгі 12 ай ішінде	есептік кезең аяқталғаннан кейінгі 12 айдан кейін	Барлығы	есептік кезең аяқталғаннан кейінгі 12 ай ішінде	есептік кезең аяқталғаннан кейінгі 12 айдан кейін	Барлығы
	(мың қазақстандық теңгемен)					
АКТИВТЕР						
Ағымдағы салық міндеттемелері бойынша алғытөлем	3,798,609	5,432,630	9,231,239	4,537,665	6,752,444	11,290,109
Кейінге қалдырылған салық активі	-	199,965	199,965	-	-	-
Материалдық емес активтер	128,944	89,132	218,076	115,871	112,284	228,155
			2,448,957			
Негізгі қаражат	422,136	2,026,821	7	698,007	1,581,478	2,279,485
Өзге активтер	361,272	-	361,272	1,268,949	-	1,268,949
Сатуға арналған айналымнан тыс активтер (немесе шығатын топтар)	330,533	-	330,533	396,747	-	396,747
МІНДЕТТЕМЕЛЕР						
Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері	-	-	-	1,279,281	-	1,279,281
Өзге міндеттеме	699,233	-	699,233	546,123	-	546,123

4 Есеп саясатын қолданудағы маңызды бағалаулар мен кәсіби пайымдаулар

Қор есеп сомасында және активтердің теңгерімдік құнына және келесі қаржы жылындағы міндеттемелерде көрсетілгендерге ықпал ететін бағалау мен жорамалдарды жүргізеді. Бағалаулар мен жорамалдар басшылық тәжірибесі мен басшылықтың пікірі бойынша ағымдық міндеттемелер тұрғысында негізді болып табылатын келешек оқиғаларға қатысты күтулерді қоса алғанда басқа да факторлар негізінде тұрақты талданады. Есептік саясатты қолдану процесінде басшылық сондай-ақ кәсіби пайымдамалар мен бағалауды пайдаланады. Есептік саясатты қолдану процесінде басшылық сондай-ақ кәсіби пайымдамалар мен бағалауды пайдаланады. Қаржылық есепте көрсетілетін сомалар мен нәтижесі келесі қаржылық жылдың бойындағы активтер мен міндеттемелердің теңгерімдік құнын түзетудегі маңызды бағалауларға барынша елеулі ықпал етеді, олар мыналарды қамтиды:

Қызметтің үздіксіздігі. Басшылық осы қаржылық есепті қызметтің үздіксіздігі туралы жорамал негізінде дайындаған. Аталған пайымдауды жасау кезінде басшылық Қордың қаржылық жағдайын, ағымдағы ниетін, операцияларының табыстылығын және қаржылық ресурстарға қол жеткізуін есепке алған.

Күтілген несиелік шығындарды бағалау. Қор қаржылық мекемелердегі өзінің несиелік қоржыны мен қаражатының құнсыздану мәнін тұрақты негізде және әр есептік күнде талдап отырады. Күтілген несиелік шығындардың бағалауы – елеулі бағалау және оны алу үшін бағалау әдістемесі, үлгілер және бастапқы деректер пайдаланылады. Күтілетін несиелік шығындарды бағалау әдістемесінің егжей-тегжейлі деректері 31-қосымшада ашып көрсетілген. Келесі компоненттер несиелік шығындар бойынша бағалау резервіне едәуір әсер етеді: дефолттың анықталуы, несиелік тәуекелдің едәуір ұлғаюы, дефолт ықтималдығы, дефолт тәуекеліне ұшырағыштық және дефолт жағдайындағы шығынның көлемі, сондай-ақ макроэкономикалық сценарийлердің үлгілері. Қор күтілген есепті несиелік шығындар мен несие бойынша іс жүзіндегі шығындардың арасындағы алшақтықты азайту мақсатында үлгілер мен үлгілерге арналған бастапқы деректерді тұрақты түрде тексереді және растайды.

2018 және 2019 жылдары Қор Банктерге берілген қарыздар бойынша макроэкономикалық айнымалыларға талдау жүргізген жоқ. Бұл – Банктердің дефолтқа ұшырау ықтималдығына макроэкономикалық айнымалылардың әсер етпейтіндігімен түсіндіріледі, осыған байланысты макроэкономикалық факторлар 100% деңгейінде бекітілген (бұл – әсердің жоқтығын көрсетеді). Қордың активтеріне қатысты мардымсыз болуына байланысты, Қор несиелер мен алғытөлемдер бойынша макроэкономикалық айнымалылардың әсерін талдауды жүргізбейді.

4 Есеп саясатын қолданудағы маңызды бағалаулар мен кәсіби пайымдаулар (жалғасы)

2019 жылы Қор қаржы активтерінің несиелік сапасының жақсаруына байланысты 1,135,899 мың теңге сомасында (2018 ж.: құнсыздануға қатысты шығын 18,936,130 мың теңге сомасында) клиенттерге берілетін несиелер мен алғытөлемдер және қаржы мекемелеріндегі қаражат бойынша несие қоржынының несиелік шығындарына қатысты бағалау резервін қалпына келтіру табысын мойындады. 7-ші және 8-шы ескертпелерді қараңыз.

Қаржы мекемелеріндегі қаражат бойынша сезімталдықтың талдауы. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша дефолт ықтималдығын бағалаудың 10%-ға ұлғаюы және азаюы күтілетін несиелік шығындар бойынша бағалау резервінің қорытынды сомасының 1,160,305 мың теңгеге (2018 ж. 31 желтоқсанында: 1,260,300 мың теңге) ұлғаюына немесе азаюына себепші болар еді. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша дефолт кезіндегі шығынды бағалаудың 10%-ға ұлғаюы және азаюы күтілетін несиелік шығындар бойынша бағалау резервінің қорытынды сомасының 1,160,305 мың теңгеге (2018 ж. 31 желтоқсанында: 1,260,300 мың теңге) ұлғаюына немесе азаюына себепші болар еді.

Несие тәуекелінің едәуір ұлғаюы. Несие тәуекелін едәуір ұлғаюы деңгейін анықтау үшін Қор есепті күнінде қаржы құралының әрекет ету мерзімі ішінде дефолттың орын алу тәуекелін – бастапқы мойындау күніндегі дефолттың орын алу тәуекелімен салыстырады. Бағалау барысында есепті күніндегі несие тәуекелінің нақты деңгейі емес, несие тәуекелінің салыстырмалы ұлғаюы қарастырылады. Қор бірқатар факторларды, соның ішінде нақты клиенттік қорлардың жосықтық аспектілерін қоса алғанда, шектен тыс шығындар мен күш-жігер жұмсамастан қолжетімді бүкіл негізделген және расталатын болжалды ақпаратты есепке алады. Қор дефолт сәтіне дейін несие тәуекелінің жосықтық белгілерін және тиісті болжалды ақпараттың – бөлек құрал немесе қоржын деңгейінде несие тәуекелін бағалауға енгізілуін анықтайды. 25-ескертпені қараңыз.

Егер клиенттерге берілген барлық несиелер мен алғытөлемдер бойынша күтілетін несиелік шығындар бүкіл мерзім ішінде күтілетін несиелік шығындар ретінде бағаланатын болса (яғни, қазіргі сәтте 1-кезеңде тұрғандарын және 12 айлық күтілетін несиелік шығындар ретінде бағаланатындарын қоса алғанда), 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша күтілетін несиелік шығындар бойынша бағалау резерві 9,157,610 мың теңгеге артық (2018 жылғы 31 желтоқсанда: 7,283,243 мың теңгеге артық) болар еді.

Бизнес-үлгіні бағалау. Қаржы активтері бизнес-үлгі негізінде жіктеледі. Бизнес-үлгіге бағалау жүргізген кезде басшылық қаржы құралдарының қоржындары мен біріктіру деңгейін орнату үшін пайымдауды қолданды. Сату операцияларын бағалау кезінде Қор олардың жиілігін, мерзімін және өткен кезеңдердегі құнын, сату себептерін және келешек сатларға қатысты үмітті есепке алады. Несиелік сапаның нашарлауына байланысты әлеуетті шығындарды барынша азайтуға бағытталған сату операциялары «алу үшін ұстау» бизнес-үлгісіне сәйкес келеді деп есептеледі. Несие тәуекелін басқару жөніндегі шаралармен байланысы жоқ, өтеу мерзіміне дейінгі басқа сатулар да «алу үшін ұстау» бизнес-үлгісіне сәйкес келеді, егер де олар сирек жүзеге асырылатын болса немесе жекелеген түрінде және жиынтық түрінде құны бойынша мардымсыз болса. Қор сату операцияларының маңыздылығын – қоржынның қолданылуының орташа мерзімі барысында бизнес-үлгінің бағалауы жүргізілетін қоржынның құнымен сату құнын салыстыру жолымен бағалайды. Сонымен қатар, күйзелістік сценарий болған жағдайда ғана немесе Қормен бақыланбайтын, қайталанатын болып табылмайтын және Қормен бақылана алмайтын бөлек уақиғамен байланысты күтілетін қаржылық активтің сатылуы бизнес-үлгінің мақсатымен байланысы жоқ ретінде қарастырылады және тиісті қаржы активтерінің жіктелуіне әсер етпейді.

«Алу және сату үшін ұстау» бизнес-үлгісі үшін ақша ағындарын алу мақсатында активтердің ұсталу дерегі және активтердің сатылуы – өтімділіктегі қажеттіліктерді басқару, белгілі пайыздық табысқа қол жеткізу немесе есебінен сол активтер қаржыландырылатын міндеттемелердің мерзімімен қаржы активтерінің мерзімін сәйкестікке келтіру секілді, бизнес-үлгінің мақсаттарына қол жеткізудің ажырамас бөлігі болып табылады.

Қалдық санаты – бірінші кезекте сату арқылы, пайда алу үшін пайдаланылатын ақша ағындарын іске асыру мақсатында басқарылатын қаржы активтерінің қоржындарын қамтиды. Бұл бизнес-үлгі жиі жағдайларда шартта көзделген ақша ағындарын алумен байланысты болады.

Ақшалай қаражатты – қарыздың негізгі сомасы мен пайыздардың есебіне төлемдердің ғана анықтамасына сәйкестікке қатысты бағалау (SPPI) Қаржы активінен ақша ағындарының – қарыздың негізгі сомасы мен пайыздар төлемдерінің ғана анықтамасына сәйкестігін анықтау үшін пайымдауды қолдану қажет.

4 Есеп саясатын қолданудағы маңызды бағалаулар мен кәсіби пайымдаулар (жалғасы)

Қор ақшалай қаражаттың шарттық ағындарының сомасын немесе мерзімін өзгертетін шарт талаптарын анықтады және қарады. Ақша ағындары қарыздың негізгі сомасы мен пайыздардың есебіне төлемдердің ғана критерийіне сәйкес келеді, егер несиенің шарттары бойынша оны мерзімінен бұрын өтеу мүмкін болса және мерзімінен бұрын өтеу сомасы қарыз бен есептелген пайыздардың сомасын және шарттық мерзімінен бұрын бұзылғаны үшін негізделген қосымша өтемақыны білдіреді. Актив бойынша қарыз сомасы – қарыз сомасын өтеу есебіне кейінгі төлемдердің, яғни тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісі арқылы анықталған пайыздарды ескерусіз төлемдердің шегерілуімен, бастапқы мойындау кезіндегі әділ құнына тең. Бұл ережеден өзгешелік ретінде стандарт та мерзімінен бұрын өтеу элементтері бар құралдарға жол береді, олар қарыздың негізгі сомасы мен пайыздардың есебіне төлемдердің ғана критерийлеріне сәйкес келу үшін келесі шарттарға сай келуі тиіс: (i) актив сыйлықақымен немесе дисконтпен берілген, (ii) алғытөлем сомасы шарт бойынша атаулы сома мен есептелген пайыздарды және шарттық мерзімінен бұрын бұзылғаны үшін негізделген қосымша өтемақыны білдіреді, және (iii) мерзімінен бұрын өтеу мүмкіндігінің әділ құны бастапқы мойындау сәтінде елеусіз болған.

Қор стандартта келтірілген мысалдарды қарап шығып, шарттық мәтініне енгізілмеген, заңнама негізінде ғана туындайтын сипаттамалар (мысалы, кейбір елдердегі қарызды меншікті капиталға конверсиялау туралы қағидалар секілді), яғни заңнама өзгерген жағдайда бұл сипаттамалар әрі қарай қолданылмайды, қарыздың негізгі сомасы мен пайыздар есебіне төлемдердің ғана критерийлеріне ақша ағындарының сәйкестігін анықтау барысында ескерілмеуі тиіс деген қорытындыға келді.

Қаржы активтерін түрлендіру. Қаржы активтері шарттық талаптарына сәйкес түрлендірілетін кезде (мысалы, оларды қайта қараудың нәтижесінде), Қор түрлендірудің елеулі болу-болмауын және ол бастапқы активті мойындауды тоқтатуға және әділ құны бойынша жаңа активті мойындауға әкелуі тиіс болу-болмауын бағалайды. Бұл баға көбінесе тиісті есептік саясатта сипатталған сапалық факторларға негізделеді, және елеулі пайымдаулардың қолданылуын қажет етеді. Атап айтқанда, Қор шешім қабылдаған кезде талаптары қайта қаралған құнсызданған несие шарттарын мойындаудың қажеттілігі бар-жоқтығы туралы және қайтадан мойындалған несиелерді бастапқы мойындау кезінде құнсызданған ретінде қарастырудың қажеттілігі бар-жоқтығы туралы пайымдауды қолданады. Мойындауды тоқтату қажеттілігі туралы шешім – осындай түрлендірудің нәтижесіндегі тәуекелдер мен пайданың, яғни күтілген ақша ағындарының (шартта көзделген ақша ағындарының емес) өзгеру-өзгермеуіне байланысты. Басшылық осындай несиелердің нәтижесінде тәуекелдер мен пайданың өзгермегенін, және тиісінше шын мәнінде барлық осындай түрлендірулер мен несиелердің мойындалуын тоқтату және олардың құнсызданғандар кезеңінен қайта жіктеу орын алмағанын анықтады.

Қорда 52,996,774 мың теңге көлемінде «ЦеснаБанк» АҚ-ға ұсынылған қарыздар бойынша талаптар болды, олар мемлекеттік қаражаттан және АДБ-дан алынған қаражаттан берілген болатын. 2018 жылғы желтоқсанда АДБ қаражатынан 32,591,479 мың теңге көлемінде берілген қарыздар бойынша талаптар Қазақстан Республикасы Үкіметі, «Самруқ-Қазына» ҰӘҚ, «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ, «ҚазАгро Холдингі» АҚ және «Цесна Корпорациясы» АҚ арасында жасалған 2018 жылғы 19 қыркүйектегі Шекті келісім шарттарына сәйкес қайта құрылымдалды. Аталған қайта құрылымдау аясында «Цеснабанк» АҚ-мен берілген қарыздар бойынша талаптар – 15 жылдық өтеу мерзімімен және 4% мөлшерлемесімен «Цеснабанк» АҚ борыштық облигацияларына алмастырылды. Қор 2018 жылғы желтоқсан айында осы облигацияларды өтеуін төлеп алды.

2019 жылғы 18 қаңтарда екінші шекті келісімге қол қойылып, аталған облигациялар мөлшерлеменің 0.1%-ға дейін түсуі арқылы қайта құрылымдалды. Мемлекеттік қаражаттан берілген қарыздардың қалған бөлігі бойынша 20,499,974 мың теңге сомаға, пайыздық мөлшерлемесін 0,1%-ға дейін төмендету бойынша және түрлендірілген күнінен бастап 15 жылдық өтеу мерзімімен келісімшарттық талаптарды түрлендіру жүргізілді. Екінші қайта құрылымдаудан кейін Қор барлық қарыздар бойынша талап ету құқығынан айырылды. Бұның нәтижесінде шығыстардың (LGD) 55%-дан 70%-ға дейін ұлғаюы орын алды. Қор басшылығы аталған қайта құрылымдау әрекетін 2018 жылдың есептік күнінде түзетуді талап ететін, есептік күннен кейінгі оқиға ретінде есепке алды.

Қор қарыздар мен облигацияны модификациялауды маңызды және бұрынғы қаржылық құралды мойындауды тоқтатып, жаңа құралды мойындауды талап етеді деп бағалады. Ең алдымен Қор бастапқы қаржылық құралды құнсыздану мөлшерін сәйкесінше 70% және 100%-ға тең LGD және PD коэффициенттерін пайдалану арқылы белгіледі. Одан кейін Қор облигациялардың әділ құнын есептеді. Ол 3,935,983 мың теңгені құрады. Әділ құнын анықтау барысында Қор дисконтталған ақша ағындарының үлгісін пайдаланды және нарықтық мөлшерлемені несие тәуекелінің ескерілуімен нарықтық деректер негізінде 15.45% мөлшерінде анықтады. АДБ қаражатынан берілген қарыздардың осындай түрлендірілуі нәтижесінде, Қор 2018 жылға арналған пайда немесе шығын және өзге жиынтық табыс туралы есепте 18,040,172 мың теңге көлеміндегі және 2018 жылдағы капиталдың құрамында 4,920,047 мың теңге көлеміндегі құнсыздану жайтын мойындады, сондай-ақ 2018 жылдағы капиталдың құрамында 5,904,111 мың теңге сомасындағы облигацияларды мойындаудан туындаған шығындарды мойындады. 8-ші және 9-шы ескертпелерді қараңыз.

4 Есеп саясатын қолданудағы маңызды бағалаулар мен кәсіби пайымдаулар (жалғасы)

Есептен шығару саясаты. Қор оларды өндіріп алу бойынша барлық дерлік мүмкіндіктерді пайдаланып болып, осындай активтерді өндіріп алуға қатысты үміттің негізсіздігі туралы қорытындыға келгеннен кейін, қаржы активтері тұтастай немесе ішінара есептен шығарылады. Өтеуге қатысты негізделген үміт күттірмейтін ақша ағындарын анықтау – пайымдаулардың қолданылуын талап етеді.

Туынды қаржы құралдары мен кейбір басқа қаржы құралдарының әділ құны. Бағалануы – 27-ескертпеде келтірілген бақыланатын нарықтық бағалар пайдаланылатын жорамалдар негізінде жүзеге асырылатын қаржы құралдарының әділ құны туралы ақпарат.

2014 жылғы желтоқсан айында және 2015 жылғы қазан айында Қор АҚШ долларымен АДБ-дан алынған қарызбен байланысты валюталық тәуекелдерді барынша азайту мақсатында коммерциялық банктермен 5-жылдық своп шарттарын жасады (12-ескертпе). Қор есептік күндегі своп шарттарының әділ құнын бағалады, бұл мерзім аяқталысымен барлық позициялардың жабылуына байланысты 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 0 теңге мөлшеріндегі (2018 ж.: 12,545,813 мың теңге) туынды қаржы құралдарының әділ құнын мойындауға себепші болды және туынды қаржы құралдарымен жасалған операциялар бойынша 13,355 мың теңге көлеміндегі (2018 ж.: 5,941,231 мың теңге көлеміндегі шығын) шығын түзілді. Қорға 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл барысында АДБ қарыздары бойынша 117,323 мың теңге (2018 ж.: 8,244,649 мың теңге көлеміндегі шығын) көлемінде валюталық шығын келтірілді.

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл бойы жалпы сомасы 61,000 мың АҚШ долларына 5 жылдық тиянақталған своп шарттарын мерзімінен бұрын жабу болып өтті (2018 ж.: 148,828 мың АҚШ доллары), осының нәтижесінде туынды қаржы құралдарымен жасалған операциялар бойынша 12,567,830 мың теңге (2018 ж.: 19,582,304 мың теңге) табыс жүзеге асырылған табыс деп танылды. Коммерциялық банктермен жасалған своп шарттары бойынша Қор жылына үш пайыз төледі, бұл – 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылда 225,927 мың теңге көлеміндегі шығынға әкелді (2018 жылғы 31 желтоқсан: 1,323,944 мың теңге). Әділ құнын бағалау барысында Қор Қазақстанның елдік тәуекеліне түзетілген Қазақстан теңгесі мен АҚШ доллары бойынша тәуекелі жоқ мөлшерлемелердің пайдаланылуымен дисконтталған ақша ағындары әдісін қолданды. 11, 20 және 29-қосымшаларды қараңыз.

Байланысты тараптармен операциялар мен нарықтық мөлшерлемелерден төмен мөлшерлемелер бойынша қаржы құралдарын бастапқы мойындау. Өзінің әдеттегі қызметі барысында Қор байланысты тараптармен операциялар жүргізеді. ХҚЕС (IFRS) 9 талаптарына сәйкес қаржы құралдары бастапқыда әділ құны бойынша мойындалуы тиіс. Операциялар нарықтық немесе нарықтық емес пайыздық мөлшерлемелер бойынша жүзеге асырылғанын анықтау үшін осындай операцияларға арналған белсенді нарық болмаған жағдайда, пайымдаулар пайдаланылады. Пайымдаудың негіздемесі – байланысты емес тараптармен операциялардың ұқсас түрлеріне баға белгілеу және тиімді пайыздық мөлшерлемені талдау болып табылады. Байланысты тараптармен операцияларға қатысты шарттар 30-ескертпеде көрініс тапқан.

2014-2015 жылдары Қор «Бәйтерек» ҰБҚ» АҚ-дан 20 жыл өтеу мерзімімен 0.15% жылдық мөлшерлеменен 200 миллиард теңге көлемінде қаражат алды. Қарыз қаражаттарының әділ құнын бағалау барысында Қор басшылығы 20 жылға экстраполяцияланған 10 жылдық мемлекеттік облигациялар бойынша қисық табыстылықтан алынған жылдық базистік мөлшерлемені пайдаланды.

2014-2015 жылдары 200 миллиард теңге көлемінде алынған қаражат 20 жыл өтеу мерзімімен 2% жылдық мөлшерлеменен коммерциялық банктерде толық орналастырылды. Банктерге берілген қарыздың әділ құнын бағалау барысында Қор басшылығы әрбір несиелік рейтинг үшін Несиелік Дефолттық Спрэд негізінде әр банктің спецификалық несие тәуекелдерін пайдаланды. Несиелік Дефолттық Спрэд 20 жылға экстраполяцияланған 10 жылдық мемлекеттік облигациялар бойынша қисық табыстылықтан алынған жылдық базистік мөлшерлемеге жобаланды.

2019 жылы Қор «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ тарапынан 2014-2016 жылдары алынған 14,675,147 мың теңге сомасындағы қаражатты 14 жылдық өтеу мерзімімен, 2% жылдық мөлшерлеменен коммерциялық банктерге орналастырылды.

4 Есеп саясатын қолданудағы маңызды бағалаулар мен кәсіби пайымдаулар (жалғасы)

Банктерге берілген қарыздың әділ құнын бағалау барысында Қор басшылығы әрбір несиелік рейтингке қатысты АҚШ қазынашылық қағаздары негізінде әр банктің спецификалық несие тәуекелдерін пайдаланды. Қазынашылық қағаздардың тәуекелсіз мөлшерлемелері тәуекел үшін сыйлықақыға, тәуекелсіз тәуекел үшін, валюталық тәуекел үшін сыйлықақыға және несиелік тәуекел және/немесе несиелік спред үшін сыйлықақыға түзетілді. Коммерциялық банктің несиелік тәуекеліне қарай мөлшерлемелер 8.01%-дан 9.18%-ға дейін тіркелді. 8-ескертпені қараңыз.

Тиімді пайыздық мөлшерлемелердің қолданылуы нарықтық мөлшерлемеден төмен мөлшерлемелер бойынша қаржы құралдарын бастапқы мойындау барысында табыс пен шығындардың мойындалуына әкелді.

2014-2015 жылдары Қор 0.9207% жылдық мөлшерлеменен және 5 жылдық өтеу мерзімімен 350 миллион АҚШ доллары көлемінде АДБ-ан қаражат алды. Алынған қаражат АДБ-мен мақұлданған қазақстандық коммерциялық банктерде толығымен орналастырылды. 2019 жыл барысында Қор 61 миллион АҚШ доллары көлемінде АДБ-дан алынған қарызды өтеді (2018 ж.: 133 миллион АҚШ доллары). Қор басшылығы осы қарыздардың әділ құнын бағалай отырып кәсіби пайымдауды қолданды. Қор басшылығы қарыздар алу және несиелер беру бойынша мәмілелер жеткілікті деңгейде бірегей болып табылады деген тұжырымға келді, өйткені Қор да, АДБ да даму институттары болып табылады және нарықта мұндай мәмілелер жоқ. Тиісінше, мәмілелердің бағалары негізгі немесе аса тиімді нарық үшін қолданыстағы бағалар болып табыла отырып, мәміле бойынша шығындардың ескерілуімен кейіннен түзетуді қажет етеді. Осылайша, мәмілелердің бағалары бастапқы мойындау барысында берілген қарыз қаражаттары мен несиелердің әділ құнын білдіреді және ешқандай түзетулерді қажет етпейді. 12-ескертпені қараңыз.

2019 жылы Қор «Бәйтерек» ҰБҚ» АҚ-дан 15 жылдық өтеу мерзімімен, 0,1% жылдық мөлшерлеменен 16 миллиард теңге көлемінде қарыз алды. Қор бұл қарызды - байланысты тараптың алдында бұрын шығарылған облигацияларды өтеу мақсатында алды. Басшылық валюталық тәуекелді, қарыздың қолданылу мерзімін және Қордың несиелік тәуекелін назарға ала отырып, осы қарыз бойынша нарықтық мөлшерлемені 10.65% деңгейінде есептеді. Алғашқы мойындау күнінде Қор 3,623,627 мың теңгеге тең сомладағы әділ құнды анықтады. Бұл ретте Қор басшылығы ХБЕС (IAS 20) және АСШ (SIC) 10 талаптарының барлығын талдап шығып, Қордың операциялық қызметімен белгілі бір өзара байланыс жоқ деген қорытындыға келді. Сәйкесінше, қарыздың әділ құны мен алынған ақша қаражаттарының арасындағы айырма - шын мәнінде мемлекеттік субсидияны емес, жалғыз акционерден меншікті капиталға жарна болып табылады. Сәйкесінше, Қор дисконтты - 9,901,100 мың теңге сомасындағы меншікті капиталдың құрамында кейінге қалдырылған салықтың ескерілуімен, акционерлермен жасалған операция ретінде мойындады. Бұл пайымды қолданған кезде басшылық қаржыландыру шеңберінде бұрын жұмсалған шығыстар мен шығынды өтеу бойынша шарт немесе өнеркәсіптік қандай да бір нақты секторында немесе аймақта қызметті жалғастыру үшін шарт болған жоқ деп тұспалдады.

Шығарылған кепілдіктердің әділ құны. 2015 жылы Қор алынған қарыздар сомасына «Банк ЦентрКредит» АҚ-мен Еуропа қайта құру және даму банкінде (әрі қарай «ЕҚҚДБ») ашылған несие желілері бойынша «Банк ЦентрКредит» АҚ үшін кепілдіктер шығарды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «Банк ЦентрКредит» АҚ алған ЕҚҚДБ қарыздарының қалған бөлігі 29,407 миллион теңгені (2018 ж.: 36,157 миллион теңге). Қор басшылығы «Банк ЦентрКредит» АҚ-дан алынған 57,751 мың теңге (2018 ж.: 123,099 мың теңге) мөлшеріндегі есептелген комиссиялық табыс сомасына негізделген бұл кепілдіктердің оларды шығару күніндегі әділ құнын бағалады. 15-ші және 26-шы ескертпелерді қараңыз.

ЕҚҚДБ-де «ForteBank» АҚ және «КМФ» МҚҰ ашқан несие желісі бойынша ЕҚҚДБ-де «ForteBank» АҚ және «КМФ» МҚҰ үшін 2016 жылы Қор алынған қарыз сомасына кепілдік шығарды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «ForteBank» АҚ және «КМФ» МҚҰ ЕҚҚДБ-дан алған қарыздардың қалған сомасы сәйкесінше, 19,243 миллион теңгені және 0 миллион теңгені (2018 жылғы 31 желтоқсанда: сәйкесінше, 19,243 миллион теңге және 3,776 миллион теңге) құрады. Қор басшылығы 5,684 мың теңге және 0 теңге көлемінде «ForteBank» АҚ-нан және «КМФ» МҚҰ-нан алынған есептелген комиссиялық табыстар сомасына негізделген осы кепілдіктердің әділ құнын бағалады, (2018 жылғы 31 желтоқсан: сәйкесінше, 32,778 мың теңге және 12,772 мың теңге). 15-ші және 26-шы ескертпелерді қараңыз.

2018 жылы Қор алынған қарыз мөлшерінде ЕҚҚДБ банкінде «Банк Kassa Nova» АҚ («ForteBank» АҚ ЕБ) ашқан несие желісі бойынша «Банк Kassa Nova» АҚ («ForteBank» АҚ ЕБ) үшін кепілдіктер шығарды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «Банк Kassa Nova» АҚ («ForteBank» АҚ ЕБ) алған қарыздардың қалған сомасы 3,742 миллион теңгені (2018 жылғы 31 желтоқсанда: 3,742 миллион теңге) құрады. Қор басшылығы 4,899 мың теңге (2018 жылғы 31 желтоқсанда: 7,052 мың теңге) көлемінде «Банк Kassa Nova» АҚ-дан алынған есептелген комиссиялық табыстар сомасына негізделген осы кепілдіктердің әділ құнын бағалады. 15-ші және 26-шы ескертпелерді қараңыз.

5 Жаңа немесе қайта қаралған стандарттар мен түсіндірмелерге көшу.

ХҚЕС (IFRS) 16 «Жалдау» жүйесіне көшу. Қор ХҚЕС (IFRS) 16 стандартын ретроспективті түрде 2019 жылғы 1 қаңтардан бастап белгілі жеңілдетулермен енгізді және ХҚЕС (IFRS) 16 стандартындағы өтпелі кезең туралы қағидаларға сәйкес 2018 жылғы есепті кезеңдегі салыстырмалы деректерді қайта есептеген жоқ. Осылайша, жалдауды есепке алуға қойылатын талаптардың өзгеруімен байланысты қайта жіктеу мен түзетулер 2019 жылғы 1 қаңтарда кезеңнің басындағы бөлінбеген пайданың қалдығын түзету ретінде көрсетіледі. Қор жүргізген талдау негізінде жаңа стандартқа көшу әсері елеусіз екені анықталды, себебі барлық жалгерлік шарттар қысқа мерзімді болып табылады.

ХҚЕС (IFRS) 16 стандартына өткен кезде Қор ХБЕС (IAS) 17 «Жалдау» қағидаларына сәйкес бұрын "операциялық жалдау" ретінде жіктелген жалгерлік шарттарға қатысты жалдау бойынша міндеттемелерді мойындады. Бұл міндеттемелер 2019 жылғы 1 қаңтарда жалға алушының қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемелерінің пайдаланылуымен дисконтталған, қалған жалгерлік төлемдердің келтірілген құны бойынша бағаланды. 2019 жылғы 1 қаңтарда жалдау бойынша міндеттемелерге қолданылған, жалға алушының қосымша қарыз қаражатын тартуының орташа өлшемді мөлшерлемесі 9%-ға тең.

ХҚЕС (IFRS) 16 стандартын алғашқы қолданған кезде Қор стандартпен рұқсат етілген келесі тәжірибелік шешімдерді пайдаланды:

- сипаттамалары ұқсас жалгерлік шарттардың қоржынына дисконттаудың бірыңғай мөлшерлемесін қолдану;
- жалгерлік шарттардың ауыртпалықты сипаттамасының алдыңғы бағалауларын - құнсыздандуды бағалаудың баламасы ретінде пайдалану; 2019 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша ауыртпалықты шарттар болған жоқ;
- 2019 жылғы 1 қаңтарда - қалған жалдау мерзімі 12 айдан кем болатын операциялық жалдауды - қысқа мерзімді жалдау ретінде есепке алу;
- стандарттың алғақы қолданылу күнінде пайдалану құқығы нысанындағы активті бағалау мақсаты үшін бастапқы тікелей шығыстарды алып тастау;
- егер қорда жалдауды ұзартуға немесе тоқтатуға арналған опциондар бар болса, жалдау мерзімін анықтау барысында пайымдауы кейіннен пайдалану.

Қор басшылығы шарттың жалгерлік болып табылу-табылмауын немесе шартта стандартты алғашқы қолдану күнінде жалдау белгілерінің болу-болмауын қайта бағалауды орындамау туралы шешім қабылдады. Оның орнына Қор ХҚЕС (IAS) 17 «Жалдау» және ХҚЕТК 4 «Келісімде жалдау белгілерінің болуын анықтау» стандарттарына сәйкес, жаңа стандартқа өткенге дейін жасалған шарттарды бағалауға арқа сүйеді.

Бұрын қаржылық жалдау ретінде жіктелген жалгерлік шарттарға қатысты, Қор жалдау тақырыбы болып табылған активтердің теңгерімдік құнын - пайдалану құқығының нысанында активтің теңгерімдік құны мөлшерінде, жалдау бойынша міндеттемелерді - жаңа стандартқа өту күніндегі жалдау бойынша міндеттеме мөлшерінде мойындады. ХҚЕС (IFRS) 16 стандартында баяндалған бағалау қағидалары тек 2019 жылғы 1 қаңтарда қолданылады.

Өту сәтінде Қорда жалдау бойынша ұзақ мерзімді шарттық міндеттемелердің болмауына байланысты, есепке алу саясатының өзгеруі 2019 жылғы 1 қаңтарда қаржылық жағдай туралы есептің баптарына елеулі әсер еткен жоқ.

Пайдалану құқығы нысанындағы мойындалған активтер - активтердің келесі түрлеріне жатады:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2019 ж. 31 желтоқсан	2019 ж. 1 қаңтар
Жеке пайдалануға арналған үй-жайлар	294,969	425,906
Пайдалану құқығы нысанындағы активтер жиыны	294,969	425,906

Қаржылық есептілік стандарттарының жыл сайынғы жақсартуларына енгізілген ХҚЕС (IAS) 12 «Пайдаға салынатын салықтар» стандартына түзетулер, 2015 – 2017 жж. Қор 2019 жылғы 1 қаңтардан бастап ХҚЕС (IAS) 12 «Пайдаға салынатын салықтар» стандартына түзетулер енгізді. Осы түзетулерді енгізудің салдарынан, ХҚЕС-ке сәйкес меншікті капитал ретінде көрсетілетін, бірақ салық есебінде міндеттеме деп есептелетін мерзімсіз құралдар бойынша төлемдерден түскен пайдаға салынатын салық бойынша өтеу енді тікелей меншікті капиталдың құрамында мойындалмайды, ол пайдаға немесе шығынға жатқызылады, өйткені мұндай өтеу - иелеріне жасалатын төлемдерге қарағанда, бөлінетін пайданы тудырған бұрынғы операциялармен немесе оқиғалармен тығыз байланысты. Түзету осындай құралдардың болмауы салдарынан енгізілді.

5 Жаңа және қайта қаралған стандарттар мен түсіндірулерге көшу (жалғасы)

Төменде келтірілген қайта қаралған стандарттар Қор үшін 2019 жылғы 1 қаңтардан бастап міндетті болды және Қорға айтарлықтай әсер тигізген жоқ:

- ХҚЕТК (IFRIC) 23 «Табыс салығын көрсету кезіндегі анықталмағандық» түсіндірмесі (2017 жылғы 7 маусымда шығарылған және 2019 жыл 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).
- Кері орын толтыруды болжайтын мерзімінен бұрын өтеу сипаттамалары ХҚЕС (IFRS) 9-ға енгізілген түзетулер (2017 жылғы 12 қазанда шығарылған және 2019 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).
- ХҚЕС (IAS) 28-ге енгізілген «Қауымдастырылған ұйымдар мен бірлескен кәсіпорындарға қатысу бойынша ұзақ мерзімді үлестер» түзетулері (2017 жылғы 12 қазанда шығарылған және 2019 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).
- ХҚЕС-тің жыл сайынғы жақсартулары, 2015-2017 жж. – ХҚЕС (IFRS) 3-ке, ХҚЕС (IFRS) 11-ге, ХҚЕС (IAS) 12-ге және ХҚЕС (IAS) 23-ке енгізілген түзетулер (2017 жыл 12 желтоқсанда шығарылған және 2019 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).
- ХҚЕС (IAS) 19-ға енгізілген «Зейнетақы жоспарын өзгерту, қысқарту және реттеу» түзетулері (2018 жылғы 7 ақпанда шығарылған және 2019 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).

6 Жаңа есеп қағидалары

2020 жылғы 1 қаңтардан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін міндетті болып келетін және Қор әлі мерзімінен бұрын қабылдамаған жаңа стандарттар мен түсіндірулер қатары жарияланды.

Қаржылық есептіліктің тұжырымдамалық негіздеріне енгізілген түзетулер (2018 жылғы 29 наурызда шығарылған және 2020 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді). Жаңа редакциядағы қаржылық есептіліктің тұжырымдамалық негіздерінде бағалау туралы жаңа тарау, есептілікте қаржылық нәтижелерді көрсету бойынша ұсынымдар, жақсартылған анықтамалар мен ұсынымдар (атап айтқанда, міндеттемелердің анықтамасы) және қаржылық есептілікті дайындаудағы бағалаудың тұрлаусыздығы мен сақтық, басқарудың рөлі секілді маңызды мәселелер бойынша түсіндірмелер бар.

Маңыздылықты анықтау – ХҚЕС (IAS) 1 мен ХҚЕС (IAS) 8-ге енгізілген түзетулер (2018 жылғы 31 қазанда шығарылған және 2020 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдерге қатысты әрекет етеді). Бұл түзетулер ХҚЕС-тың басқа стандарттарында бұрын ұсынылған анықтама бойынша ұсынымдарды енгізудің көмегімен осы ұғымның қолданылуы мен маңыздылықтың анықталуын нақтылайды. Сонымен қатар, осы анықтамаға арналған түсіндірмелер жақсартылды. Түзетулер сондай-ақ барлық ХҚЕС стандарттарында маңыздылық анықтамасын пайдаланудың бірізділігін қамтамасыз етеді. Ақпарат елеулі болып табылады, егер де оның жіберіп алынуы, бұрмалануы немесе оны түсінудің қиындығы белгілі бір есеп беретін ұйым туралы қаржылық ақпаратты ұсынатын қаржылық есептілік негізінде жалпы тағайындалған қаржылық есептіліктің негізгі пайдаланушыларымен қабылданатын шешімдерге әсер етуі мүмкін деп орынды деңгейде күтілетін болса. Қазіргі уақытта Қор өзінің қаржылық есептілігіне түзетулердің қалай әсер ететінін бағалауда.

ХҚЕС (IFRS) 10 және ХҚЕС (IAS) 28 – «Инвестор мен оның қауымдастырылған ұйымы немесе бірлескен кәсіпорны арасындағы мәмілелерде активтердің жарнасы немесе оларды сату (2014 жылғы 11 қыркүйекте шығарылды және ХҚЕС жөніндегі кеңеспен анықталатын күні немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді). Бұл түзетулер қауымдастырылған ұйымға немесе бірлескен кәсіпорынға активтерді сатуға немесе активтерді салуға қатысты ХҚЕС (IFRS) 10 және ХҚЕС (IAS) 28 талаптарының арасындағы сәйкессіздікті жояды. Түзетулерді қолданудың негізгі салдары мынада: пайда немесе шығын - егер де мәміле бизнеске қатысты болса, толық көлемде мойындалады. Активтер бизнес болып табылмаған жағдайда, тіпті егер де бұл активтерді еншілес ұйымдар иемденетін болса да, пайданың немесе шығынның бір бөлігі ғана мойындалады. Қазіргі уақытта Қор өзінің қаржылық есептілігіне түзетулердің қалай әсер ететінін бағалауда.

Қаржылық есептіліктің тұжырымдамалық негіздеріне енгізілген түзетулер (2018 жылғы 29 наурызда шығарылған және 2020 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді). Жаңа редакциядағы қаржылық есептіліктің тұжырымдамалық негіздерінде бағалау туралы жаңа тарау, есептілікте қаржылық нәтижелерді көрсету бойынша ұсынымдар, жақсартылған анықтамалар мен ұсынымдар (атап айтқанда, міндеттемелердің анықтамасы) және қаржылық есептілікті дайындаудағы бағалаудың тұрлаусыздығы мен сақтық, басқарудың рөлі секілді маңызды мәселелер бойынша түсіндірмелер бар.

Егер жоғарыда өзгелері көрсетілмеген болса, бұл жаңа стандарттар мен түсіндірмелер Қордың қаржылық есептілігіне елеулі әсер етпейді деп күтіледі.

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертулер

7 Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	31 желтоқсан 2019 жыл	31 желтоқсан 2018 жыл
Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан кем сатып алу және кері сату («Кері РЕПО») шарттары	28,371,222	-
ҚРҰБ шотындағы қалдықтар (міндетті резервтерден басқа)	7,568,431	16,733,828
Талап етілгенге дейінгі банк шотындағы қалдықтар	4,842,118	15,183,991
Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан кем банктердегі депозиттер	-	6,042,500
Құнсыздануына байланысты резервті есепке алмағанда	(9,981)	(6,645)
Барлық ақшалай қаражат пен олардың баламалары	40,771,790	37,953,674

Талап етілгенге дейінгі банк шоттарындағы қалдықтар шағын және орташа кәсіпкерлік субъектілерін субсидиялау үшін алынған қаражатты қамтиды. 14-ескертпені қараңыз.

Төмендегі кестеде 2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Standard and Poor's рейтингі негізінде несиелік сапа бойынша ақшалай қаражат пен олардың баламаларын талдау берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	31 желтоқсан 2019 жыл				31 желтоқсан 2018 жыл		
	Міндетті резервтерді қосқан дағы ҚР ҰБ шотындағы қалдықтар	Талап етілгенге дейінгі банк шоттарын дағы қалдықтар	Сатып алу және кері сату шарттары бойынша қалдықтар (Кері РЕПО)	Барлығы	Міндетті резервтерді қосқандағы ҚР ҰБ шотындағы қалдықтар	Талап етілгенге дейінгі банк шоттарын дағы қалдықтар	Барлығы
<i>Мерзімі өтіп кетпеген және құны жойылмаған</i>							
- Қазақстан Республикасының Ұлттық банкі	7,568,431	-	16,193,372	23,761,803	16,733,828	-	16,733,828
- А- және А+ аралығындағы рейтингпен	-	-	-	-	-	23,760	23,760
- BBV- және BBV+ аралығындағы рейтингпен	-	179,497	12,177,850	12,357,347	-	3,053,543	3,053,543
- BV- және BV+ аралығындағы рейтингпен	-	3,248,661	-	3,248,661	-	17,132,386	17,132,386
- B- және B+ аралығындағы рейтингпен	-	1,400,711	-	1,400,711	-	994,368	994,368
- CCC- және CCC+ аралығындағы рейтингпен	-	-	-	-	-	12,056	12,056
- рейтингі жоқ	-	13,249	-	13,249	-	10,378	10,378
Кассадағы ақшалай қаражатты қоспағанда, барлық ақшалай қаражат пен олардың баламалары	7,568,431	4,842,118	28,371,222	40,781,771	16,733,828	21,226,491	37,960,319

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша рейтингі жоқ, талап етілгенге дейінгі банк шоттарындағы қалдықтар «Capital Bank Kazakhstan» АҚ, «AsiaCredit Bank» АҚ, «Шинхан Банк Қазақстан» АҚ-ның банк шоттарындағы қалдықтарды білдіреді. 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «ССС» рейтингілі, талап етілгенге дейінгі банк шоттарындағы қалдықтар жоқ (2018 ж.: «AsiaCredit Bank» АҚ - 12,056 мың теңге).

Несиелік рейтинг Standard & Poor's рейтингтік шкаласы бойынша ең жақын балама мәнге дейін айырбасталатын Standard & Poor's агенттігінің (бұл рейтинг болған жағдайда) және Moody's, агенттігінің рейтингіне негізделген.

7 Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары (жалғасы)

Төменде 2019 жыл ішінде ақшалай қаражаттардың және олардың баламаларының құнсыздануы бойынша резервтегі өзгерістерге талдау берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Талап етілгенге дейінгі банк шотындағы қалдықтар	ҚРҰБ-дағы шоттар бойынша қалдықтары	Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан кем басқа банктердегі депозиттер	Барлығы
2019 жылғы 1 қаңтардағы құнсыздану бойынша резерв	(388)	-	(6,257)	(6,645)
Жыл ішінде несиелік шығын бойынша бағалау резервіне енгізілген (аударымдар)/қалпына келтіру құралдары	(9,640)	-	6,257	(3,383)
100% провизиямен активтерді қайта топтастырумен байланысты провизияны тасымалдау	47	-	-	47
2019 жылғы 31 желтоқсандағы ақшалай қаражаттар және олардың баламаларының құнсыздануы бойынша резерв	(9,981)	-	-	(9,981)

Төменде 2018 жыл ішінде ақшалай қаражаттардың және олардың баламаларының құнсыздануы бойынша резервтегі өзгерістерге талдау берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Талап етілгенге дейінгі банк шотындағы қалдықтар	ҚРҰБ-дағы шоттар бойынша қалдықтары	Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан кем басқа банктердегі депозиттер	Барлығы
2018 жылғы 1 қаңтардағы құнсыздану бойынша резерв	-	-	-	-
ХҚЕС-9 стандартына көшу	(2,119)	-	-	(2,119)
Жыл ішінде құнсыздану бойынша резервті қалпына келтіру/(резервке бөлінген сомалар)	1,731	-	(6,257)	(4,526)
2018 жылғы 31 желтоқсандағы ақшалай қаражаттар және олардың баламаларының құнсыздануы бойынша резерв	(388)	-	(6,257)	(6,645)

Ақшалай қаражат пен олардың баламаларының әділ құнына қатысты 28-ескертпені қараңыз. Ақшалай қаражат пен олардың баламаларының пайыздық мөлшерлемесін талдау 25-ескертпеде келтірілген. Байланысты тараптармен операциялар бойынша ақпарат 30-ескертпеде келтірілген.

7 Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары (жалғасы)

Төменде ақшалай қаражаттар және олардың баламаларын қолдануды талап етпеген және ақшалай қаражаттың қозғалысы туралы есепке енгізілмеген инвестициялық және қаржылық операциялар туралы ақпарат берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2019 ж.	2018 ж.
Ақшалай емес инвестициялық қызмет		
Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздарды берілген қарыздарға айырбас ретінде сатып алу	-	140,881
Пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын үлестік құнды қағаздарды берілген қарыздарға айырбас ретінде сатып алу	-	175,311
Ақшалай емес инвестициялық қызмет	-	316,192

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	31 желтоқсан 2019 жыл	31 желтоқсан 2018 жыл
Қаржы мекемелері берген несиелер	274,342,367	230,394,115
Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан асатын банктердегі депозиттер	11,877,984	11,767,466
Несиелердің құнсыздануы бойынша резервтерді есепке алмағанда	(11,603,049)	(12,603,000)
Қаржы мекемелеріндегі барлық қаражат	274,617,302	229,558,581

Қорда 52,996,774 мың теңге көлемінде «ЦеснаБанк» АҚ-ға ұсынылған қарыздар бойынша талаптар болды, олар мемлекеттік қаражаттан және АДБ-дан алынған қаражаттан берілген болатын. 2018 жылғы желтоқсанда АДБ қаражатынан 32,591,479 мың теңге көлемінде берілген қарыздар бойынша талаптар Қазақстан Республикасы Үкіметі, «Самұрұқ-Қазына» ҰӘҚ, «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ, «ҚазАгро Холдингі» АҚ және «Цесна Корпорациясы» АҚ арасында жасалған 2018 жылғы 19 қыркүйектегі Шекті келісім шарттарына сәйкес қайта құрылымдалды. Аталған қайта құрылымдау аясында «Цеснабанк» АҚ-мен берілген қарыздар бойынша талаптар – 15 жылдық өтеу мерзімімен және 4% мөлшерлемесімен «Цеснабанк» АҚ борыштық облигацияларына алмастырылды. Қор 2018 жылғы желтоқсан айында осы облигацияларды өтеуін төлеп алды.

2019 жылғы 18 қаңтарда екінші шекті келісімге қол қойылып, аталған облигациялар мөлшерлеменің 0.1%-ға дейін түсуі арқылы қайта құрылымдалды. Мемлекеттік қаражаттан берілген қарыздардың қалған бөлігі бойынша 20,499,974 мың теңге сомаға, пайыздық мөлшерлемесін 0,1%-ға дейін төмендету бойынша және түрлендірілген күнінен бастап 15 жылдық өтеу мерзімімен келісімшарттық талаптарды түрлендіру жүргізілді. Екінші қайта құрылымдаудан кейін Қор барлық қарыздар бойынша талап ету құқығынан айырылды. Бұның нәтижесінде шығыстардың (LGD) 55%-дан 70%-ға дейін ұлғаюы орын алды. Қор басшылығы аталған қайта құрылымдауды есептік күнге түзетуді талап ететін, есептік күннен кейінгі оқиға ретінде есептеді.

Қор қарыздар мен облигацияны модификациялауды маңызды және бұрынғы қаржылық құралды мойындауды тоқтатып, жаңа құралды мойындауды талап етеді деп бағалады. Ең алдымен Қор бастапқы қаржылық құралды құнсыздану мөлшерін сәйкесінше 70% және 100%-ға тең LGD және PD коэффициенттерін пайдалану арқылы белгіледі. Одан кейін Қор облигациялардың әділ құнын есептеді. Ол 3,935,983 мың теңгені құрады. Әділ құнын анықтау барысында Қор дисконтталған ақша ағындарының үлгісін пайдаланды және нарықтық мөлшерлемені несиелік тәуекелінің ескерілуімен нарықтық деректер негізінде 15.45% мөлшерінде анықтады. АДБ қаражатынан берілген қарыздардың осындай түрлендірілуі нәтижесінде, Қор 2018 жылға арналған пайда немесе шығын және өзге жиынтық табыс туралы есепте 18,040,172 мың теңге көлеміндегі және 2018 жылдағы капиталдың құрамында 4,920,047 мың теңге көлеміндегі құнсыздану жайтын мойындады, сондай-ақ 2018 жылдағы капиталдың құрамында 5,904,111 мың теңге сомасындағы облигацияларды мойындаудан туындаған шығындарды мойындады. 4-ші және 12-шы ескертпелерді қараңыз.

Мемлекеттік қаражаттан берілген қарыздар бойынша Қор қарыздардың өтелетін құнын анықтады және 2018 жылғы пайда немесе шығын және өзге жиынтық табыс туралы есепте 4,057,456 мың теңге мөлшеріндегі және 2018 жылы капитал құрамындағы 1,030,398 мың теңге мөлшеріндегі құнсыздану бойынша шығынды мойындады. Шығындардың бір бөлігі оны Қор акционерлері қабылдауға байланысты, меншікті капитал құрамында мойындалды.

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат (жалғасы)

Қаржы ұйымдарына берілген несиелер бойынша өзгеріс қаражаттарды коммерциялық банктерде орналастыру, несиелер бойынша жоспарлы және мерзімінен бұрын өтеу, қарыздарды қайта құрылымдау және нарықтық мөлшерлемелерден төмен мөлшерлемелер негізінде берілген несиелер бойынша дисконтты амортизациялау нәтижесінде орын алды.

Төменде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша несиелік сапа бойынша қаржы мекемелерінде қаражатты талдау берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Қаржы мекемелері берген несиелер	Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан асатын банктердегі депозиттер	Барлығы
<i>Мерзімі өтіп кетпеген және құны жойылмаған</i>			
- BBB- және BBB+ аралығындағы рейтингпен	-	3,811,800	3,811,800
- BB- және BB+ аралығындағы рейтингпен	108,778,984	8,066,184	116,845,168
- B- және B+ аралығындағы рейтингпен	147,510,488	-	147,510,488
- рейтингі жоқ	14,154,482	-	14,154,482
Барлық мерзімі өтіп кетпеген және құны жойылмаған	270,443,954	11,877,984	282,321,938
<i>Жекелей құнсызданған (жалпы сома)</i>			
<i>Мерзімі өтіп кетпеген және құнсызданған</i>			
- рейтингі жоқ	3,857,184	-	3,857,184
<i>Мерзімі кешіктірілген</i>			
- төлемді 360 күннен астам кешіктірумен	41,229	-	41,229
Барлық жекелей құнсызданған (жалпы сома)	3,898,413	-	3,898,413
Құнсыздануына байланысты резервті есепке алмағанда	(11,561,430)	(41,619)	(11,603,049)
Қаржы мекемелеріндегі барлық қаражат	262,780,937	11,836,365	274,617,302

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат (жалғасы)

Төменде 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша несиелік сапа бойынша қаржы мекемелерінде қаражатты талдау берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Қаржы мекемелері берген несиелер	Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан асатын банктердегі депозиттер	Барлығы
<i>Мерзімі өтіп кетпеген және құны жойылмаған</i>			
- BBB- және BBB+ аралығындағы рейтингпен	-	6,000,000	6,000,000
- BB- және BB+ аралығындағы рейтингпен	87,578,255	2,000,000	89,578,255
- B- және B+ аралығындағы рейтингпен	119,166,727	3,767,466	122,934,193
- CCC- және CCC+ аралығындағы рейтингпен	5,153,241	-	5,153,241
- рейтингі жоқ	11,186,300	-	11,186,300
Барлық мерзімі өтіп кетпеген және құны жойылмаған	223,084,523	11,767,466	234,851,989
<i>Жекелей құнсызданған (жалпы сома)</i>			
<i>Мерзімі өтіп кетпеген және құнсызданған</i>			
- B- және B+ аралығындағы рейтингпен	7,268,363	-	7,268,363
<i>Мерзімі кешіктірілген</i>			
- төлемді 30 және 360 аралығында кешіктірумен	41,229	-	41,229
Барлық жекелей құнсызданған (жалпы сома)	7,309,592	-	7,309,592
Құнсыздануына байланысты резервті есепке алмағанда	(12,580,438)	(22,562)	(12,603,000)
Қаржы мекемелеріндегі барлық қаражат	217,813,677	11,744,904	229,558,581

Несиелік рейтинг Standard and Poor's рейтингтік шкаласы бойынша ең жақын балама мәнге дейін айырбасталатын Standard and Poor's агенттігінің (бұл рейтинг болған жағдайда) және Moody's, агенттігінің рейтингіне негізделген.

2019 жыл ішінде рейтингісі жоқ, қаржы мекемелеріндегі қаражатқа «Capital Bank Kazakhstan» АҚ-ға, «AsiaCredit Bank» АҚ-ға және шағын қаржы ұйымдарына берілген несиелер кірді (2018 ж.: «Capital Bank Kazakhstan» АҚ-ға, «AsiaCredit Bank» АҚ-ға және шағын қаржы ұйымдарына несиелер берілді). Қор микроқаржы ұйымдарының несиелік сапасын - бағалау әдістемесіне сәйкес қанағаттанарлық деп бағалайды (2018 жылғы 31 желтоқсан: қанағаттанарлық). Қор басшылығы осы несиелердің құнсыздануына қатысты ХҚЕС 9-ға сәйкес 3,898,413 мың теңге (2018: 147,239 мың теңге) мөлшерінде резерв құрды.

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат (жалғасы)

Төмендегі кестеде 2019 жылдың басы мен соңы аралығында болған несиелік шығын бойынша бағалау резервіндегі және банктердегі депозиттердің жалпы теңгерімдік құнындағы өзгертулер түсіндірілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Несиелік шығын бойынша бағалау резерві		Жалпы теңгерімдік құн	
	1-кезең (12 ай ішіндегі БКЗ)	Барлығы	1-кезең (12 ай ішіндегі БКЗ)	Барлығы
Банктердегі депозиттер				
2019 жылғы 1 қаңтар бойынша	(22,562)	(22,562)	11,767,466	11,767,466
<i>Кезең ішінде несиелік шығын бойынша бағалау резервіне бөлінген сомаларға әсер ететін өзгертулер:</i>				
Қайта құрылған немесе сатып алынған	(41,718)	(41,718)	11,877,984	11,877,984
Кезең ішінде мойындауды тоқтату	22,562	22,562	(11,767,466)	(11,767,466)
Кезең ішінде несиелік шығын бойынша бағалау резервіне бөлінген сомаларға әсер ететін өзгертулер жиыны:	(41,718)	(41,718)	11,877,984	11,877,984
<i>Кезең ішінде несиелік шығын бойынша бағалау резервіне бөлінген сомаларға әсер етпейтін өзгертулер:</i>				
Валюталарды қайта есептеу және басқа өзгертулер	99	99	-	-
2019 ж. 31 желтоқсанында	(41,619)	(41,619)	11,877,984	11,877,984

Төмендегі кестеде 2018 жылдың басы мен соңы аралығында болған, аталған фактілерге қатысты туындаған несиелік шығын бойынша бағалау резервіндегі және банктердегі депозиттердің жалпы теңгерімдік құнындағы өзгертулер түсіндірілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Несиелік шығын бойынша бағалау резерві		Жалпы теңгерімдік құн	
	1-кезең (12 ай ішіндегі БКЗ)	Барлығы	1-кезең (12 ай ішіндегі БКЗ)	Барлығы
Банктердегі депозиттер				
2018 жылғы 1 қаңтар бойынша	(66,793)	(66,793)	9,518,492	9,518,492
<i>Кезең ішінде несиелік шығын бойынша бағалау резервіне бөлінген сомаларға әсер ететін өзгертулер:</i>				
Өзге өзгертулер	49,610	49,610	2,248,974	2,248,974
Кезең ішінде несиелік шығын бойынша бағалау резервіне бөлінген сомаларға әсер ететін өзгертулер жиыны:	(17,183)	(17,183)	11,767,466	11,767,466
<i>Кезең ішінде несиелік шығын бойынша бағалау резервіне бөлінген сомаларға әсер етпейтін өзгертулер:</i>				
Валюталарды қайта есептеу және басқа өзгертулер	(5,379)	(5,379)	-	-
2018 ж. 31 желтоқсан бойынша	(22,562)	(22,562)	11,767,466	11,767,466

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат (жалғасы)

Төмендегі кестеде 2019 жылдың басы мен соңы аралығында болған, осы факторлар салдарынан орын алған несиелік шығын бойынша бағалау резервіндегі және қаржы ұйымдарына берілген несиелердің жалпы теңгерімдік құнындағы өзгертулер түсіндірілген:

	Несиелік шығын бойынша бағалау резерві				Жалпы теңгерімдік құн			
	1-кезең (12 ай ішіндегі БКЗ)	2-кезең (Барлық кезең ішіндегі несиелік тәуекелдің айтарлықт ай артуынан болған БКЗ)	3-кезең Барлық кезең ішіндегі несиелік құнсыздалғ ан активтер бойынша БКЗ)	Барлығы	1-кезең (12 ай ішіндегі БКЗ)	2-кезең (Барлық кезең ішіндегі несиелік тәуекелді ң айтарлықт тай артуы кезіндегі БКЗ)	3-кезең Барлық кезең ішіндегі несиелік құнсыздалғ ан активтер бойынша БКЗ)	Барлығы
<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>								
Қаржы мекемелері берген несиелер								
2019 жылғы 1 қаңтар бойынша	(4,555,728)	(2,895,627)	(5,129,083)	(12,580,438)	217,086,128	5,998,395	7,309,592	230,394,115
<i>Кезең ішінде несиелік шығын бойынша бағалау резервіне бөлінген сомаларға өсер ететін өзгертулер:</i>								
Аудару:	-	-	-	-	-	-	-	-
- барлық кезең ішіндегі несиелік шығынға (1-кезеңнен 2-кезеңге) – құнсыздалған активтерге (1-ші және 2-кезеңнен 3-кезеңге)	770,137	(1,981,165)	-	(1,211,028)	(12,307,126)	12,482,084	-	174,958
- барлық кезең ішіндегі несиелік шығынға (3-кезеңнен 2-кезеңге)	-	2,555,482	(2,197,253)	358,229	-	(8,008,886)	5,996,016	(2,012,870)
Қайта құрылған немесе сатып алынған	(776,304)	-	-	(776,304)	73,115,765	-	-	73,115,765
Кезең ішінде мойындауды тоқтату Болжалды несиелік шығынды бағалау моделінің жорамалдарындағы өзгертулер	508,768	-	761,126	1,269,894	(30,101,963)	-	(1,808,238)	(31,910,201)
Дисконтты амортизациялау	(324,662)	-	-	(324,662)	1,097,583	-	-	1,097,583
	41,643	17,130	393,877	452,650	2,082,161	1,731,450	(330,594)	3,483,017
Кезең ішінде несиелік шығын бойынша бағалау резервіне бөлінген сомаларға өсер ететін өзгертулер жиыны:	(4,336,146)	(6,141,805)	(1,083,479)	(11,561,430)	250,972,548	19,471,406	3,898,413	274,342,367
2019 ж. 31 желтоқсанында	(4,336,146)	(6,141,805)	(1,083,479)	(11,561,430)	250,972,548	19,471,406	3,898,413	274,342,367

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат (жалғасы)

Төмендегі кестеде 2018 жылдың басы мен соңы аралығында болған, осы факторлар салдарынан орын алған несиелік шығын бойынша бағалау резервіндегі және қаржы ұйымдарына берілген несиелердің жалпы теңгерімдік құнындағы өзгертулер түсіндірілген:

	Несиелік шығын бойынша бағалау резерві				Жалпы теңгерімдік құн			
	1-кезең (12 ай ішіндегі БКЗ)	2-кезең (Барлық кезең ішіндегі несиелік тәуекелдің айтарлықт ай артуынан болған БКЗ)	3-кезең Барлық кезең ішіндегі несиелік құнсыздалғ ан активтер бойынша БКЗ)	Барлығы	1-кезең (12 ай ішіндегі БКЗ)	2-кезең (Барлық кезең ішіндегі несиелік тәуекелді н айтарлық тай артуы кезіндегі БКЗ)	3-кезең Барлық кезең ішіндегі несиелік құнсыздалғ ан активтер бойынша БКЗ)	Барлығы
<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>								
Қаржы мекемелері берген несиелер								
2018 жылғы 1 қаңтар бойынша	(4,488,213)	(3,844,387)	(15,085,899)	(23,418,499)	211,901,813	8,283,810	15,085,899	235,271,522
<i>Кезең ішінде несиелік шығын бойынша бағалау резервіне бөлінген сомаларға әсер ететін өзгертулер:</i>								
Аудару:	-	-	-	-	-	-	-	-
- барлық кезең ішіндегі несиелік шығынға (1-кезеңнен 2-кезеңге)	200,167	(3,350,952)	-	(3,150,785)	(7,106,770)	3,337,598	-	(3,769,172)
- құнсыздалған активтерге (1-ші және 2-кезеңнен 3-кезеңге)	230,948	31,740	(4,100,313)	(3,837,625)	(7,190,133)	(243,323)	6,197,814	(1,235,642)
- 12 айлық болжалды несиелік шығынға (2-ші және 3-кезеңнен 1-кезеңге)	(500,213)	3,524,644	-	3,024,431	5,272,457	(5,906,155)	-	(633,698)
Қайта құрылған немесе сатып алынған	(720,966)	-	-	(720,966)	63,999,208	-	-	63,999,208
Кезең ішінде мойындауды тоқтату	609,758	223,193	(18,040,172)	(17,207,221)	(51,843,267)	(1,360,508)	29,908,216	(23,295,559)
Болжалды несиелік шығынды бағалау моделінің жорамалдарындағы өзгертулер	70,983	-	328,927	399,911	(37,556)	-	(328,928)	(366,484)
Дисконтты амортизациялау	41,808	520,135	1,628	563,571	2,090,376	1,886,973	81,380	4,058,729
Кезең ішінде несиелік шығын бойынша бағалау резервіне бөлінген сомаларға әсер ететін өзгертулер жиыны:	(4,555,728)	(2,895,627)	(36,895,828)	(44,347,183)	217,086,128	5,998,395	50,944,381	274,082,904
<i>Кезең ішінде несиелік шығын бойынша бағалау резервіне бөлінген сомаларға әсер етпейтін өзгертулер:</i>								
Есептен шығару	-	-	14,756,972	14,756,972	-	-	(14,756,972)	(14,756,972)
Шартта қарастырылған ақшалай қаражат ағындарды модификациялау	-	-	22,960,219	22,960,219	-	-	(34,828,263)	(34,828,263)
- капиталға, құнсыздалған активтерге (1-ші және 2-кезеңнен 3-кезеңге)	-	-	(5,950,446)	(5,950,446)	-	-	5,950,446	5,950,446
2018 ж. 31 желтоқсан бойынша	(4,555,728)	(2,895,627)	(5,129,083)	(12,580,438)	217,086,128	5,998,395	7,309,592	230,394,115

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертулер

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат (жалғасы)

Төменде қаржы мекемелеріндегі құнсыздануға байланысты резерв өзгерістерін талдау берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2019 ж.		2018 ж.	
	Қаржы мекемелері берген несиелер	Банктердегі депозиттер	Қаржы мекемелері берген несиелер	Банктердегі депозиттер
31 желтоқсандағы құнсыздану бойынша резерв	12,580,438	22,562	19,211,736	-
ХҚЕС 9 стандарттарына өтуге байланысты түзетулер	-	-	4,206,763	66,793
1 қаңтардағы құнсыздану бойынша резерв	12,580,438	22,562	23,418,499	66,793
Жыл ішінде құнсыздану резервіне бөлінген сомалар/ (резервті қалпына келтіру)	(1,019,008)	19,156	20,928,684	(49,610)
Талаптарын Қор акционерлері белгілеген қарыздардың Капитал арқылы, кейіннен құралдар бойынша дисконт, құнсыздануы	-	-	5,950,446	-
Жыл бойына үмітсіз ретінде есептен шығарылған қаражат	-	-	(14,756,972)	-
Талаптарын Қор акционерлері белгілеген ҚҚ құрамына аудару	-	-	(22,960,219)	-
Бағамдағы айырма	-	(99)	-	5,379
31 желтоқсандағы құнсыздану бойынша резерв	11,561,430	41,619	12,580,438	22,562

Қаржы мекемелеріндегі қаражаттың әрбір санатының әділ құны туралы ақпарат 28-ескертпеде келтірілген. Қаржы мекемелеріндегі қаражаттың пайыздық мөлшерлемесін талдау 25-ескертпеде келтірілген. Байланысты тараптармен операциялар бойынша ақпарат 30-ескертпеде келтірілген.

Қамтамасыз ету құралы және өзге де несиенің сапасын арттыру механизмдері арқылы ұсынылатын қаржылық активтердің құнсыздануына байланысты несиелік тәуекелді төмендету дәрежесі (i) кепілді қамтамасыз ету құралы мен несиелік сапасын арттыруға арналған өзге механизмдері активтің теңгерімдік құнына тең немесе одан асатын активтер («кепілді қамтамасыз ету құралы артық активтер») және (ii) кепілді қамтамасыз ету құралы мен несиелік сапасын арттыруға арналған өзге механизмдері активтің теңгерімдік құнынан төмен активтер («кепілді қамтамасыз ету құралы жеткіліксіз активтер») үшін қамтамасыз ету құралының құнын жеке ашып көрсету жолымен көрсетілген. Төмендегі кестеде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша құнсызданған активтерге қамтамасыз ету құралының өсері көрсетілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Қамтамасыз ету құралы активтер		Кепілді қамсыздандыруы жеткіліксіз активтер	
	Активтердің теңгерімдік құны	Қамтамасыз ету құны	Активтердің теңгерімдік құны	Қамтамасыз ету құны
Құнсызданған активтер:				
Қаржы мекемелеріндегі қаражат				
Қаржы мекемелері берген несиелер	3,857,184	12,393,002	41,229	-

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат (жалғасы)

Төмендегі кестеде 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша құнсызданған активтерге қамтамасыз ету құралының әсері көрсетілген:

	Қамтамасыз ету құралы активтер		Кепілді қамсыздандыруы жеткіліксіз активтер	
	Активтердің теңгерімдік құны	Қамтамасыз ету құны	Активтердің теңгерімдік құны	Қамтамасыз ету құны
<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>				
Құнсызданған активтер:				
Қаржы мекемелеріндегі қаражат				
Қаржы мекемелері берген несиелер	-	-	7,309,592	584,363

Төмендегі кестеде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы болжалды несиелік шығындар бойынша резервтің мойындалуына негіз болған қаржы құралдарының несиелік тәуекеліне бейімділігін талдау көрсетілген. Қаржылық активтердің жалпы теңгерімдік құны сондай-ақ Қордың 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша осы активтер бойынша несиелік тәуекелге максималды ұшырау көрсеткішін білдіреді.

	Қаржы мекемелеріндегі қаражат			
	31 желтоқсан 2019 жыл			
	БКЗ топтау			
	1-кезең 12 айлық БКЗ	2-кезең Шұғыл БКЗ	3-кезең Шұғыл БКЗ	Барлығы
<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>				
- BBB- және BBB+ аралығындағы рейтингпен	3,811,800	-	-	3,811,800
- BB- және BB+ аралығындағы рейтингпен	116,845,168	-	-	116,845,168
- B- және B+ аралығындағы рейтингпен	128,039,082	19,471,406	-	147,510,488
- рейтингі жоқтар	14,154,482	-	3,898,413	18,052,895
Жалпы теңгерімдік құн	262,850,532	19,471,406	3,898,413	286,220,351
Шығын бойынша резерв	(4,377,765)	(6,141,804)	(1,083,480)	(11,603,049)
Теңгерімдік құны	258,472,767	13,661,193	2,483,342	274,617,302

Төмендегі кестеде 2018 жылғы 31 желтоқсандағы болжалды несиелік шығындар бойынша резервтің мойындалуына негіз болған қаржы құралдарының несиелік тәуекеліне бейімділігін талдау көрсетілген. Қаржылық активтердің жалпы теңгерімдік құны сондай-ақ Қордың 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша осы активтер бойынша несиелік тәуекелге максималды ұшырау көрсеткішін білдіреді.

	Қаржы мекемелеріндегі қаражат			
	31 желтоқсан 2018 жыл			
	БКЗ топтау			
	1-кезең 12 айлық БКЗ	2-кезең Шұғыл БКЗ	3-кезең Шұғыл БКЗ	Барлығы
<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>				
- BBB- және BBB+ аралығындағы рейтингпен	6,000,000	-	-	6,000,000
- BB- және BB+ аралығындағы рейтингпен	89,578,255	-	-	89,578,255
- B- және B+ аралығындағы рейтингпен	122,934,193	-	7,268,363	130,202,556
- CCC- және CCC+ аралығындағы рейтингпен	-	5,153,241	-	5,153,241
- рейтингі жоқтар	10,341,146	845,154	41,229	11,227,529
Жалпы теңгерімдік құн	228,853,594	5,998,395	7,309,592	242,161,581
Шығын бойынша резерв	(4,578,290)	(2,895,627)	(5,129,083)	(12,603,000)
Теңгерімдік құны	224,275,304	3,102,768	2,180,509	229,558,581

9 Борыштық құнды қағаздарға инвестициялар

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2019 ж.	2018 ж.
Бастапқы мойындау кезінде пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын болып анықталған борыштық құнды қағаздар	2,646,072	2,123,182
Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздар	626,160	771,681
Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздар	4,658,062	4,205,826
Борыштық құнды қағаздарға инвестициялар жиыны	7,930,294	7,100,689

Төмендегі кестеде 2019 жылғы 31 желтоқсан бойынша борыштық құнды қағаздарға инвестициялар бағалау санаттары және класстары бойынша көрсетілген.

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Бастапқы мойындау кезінде пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын болып анықталған борыштық құнды қағаздар	Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздар	Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздар	Барлығы
Қазақстандық мемлекеттік облигациялар	1,435,984	-	-	1,435,984
Корпоративтік облигациялар	1,210,088	632,747	4,658,062	6,494,310
2019 ж. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша борыштық құнды қағаздарға инвестициялар жиыны (әділ құн немесе жалпы теңгерімдік құн)	2,646,072	632,747	4,658,062	7,930,294
Несиелік шығын бойынша бағалау резерві	-	(6,587)	-	-
2019 ж. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша борыштық құнды қағаздарға инвестициялар жиыны (теңгерімдік құн)	2,646,072	626,160	4,658,062	7,930,294

Төмендегі кестеде 2018 жылғы 31 желтоқсан бойынша борыштық құнды қағаздарға инвестициялар бағалау санаттары және класстары бойынша көрсетілген.

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Бастапқы мойындау кезінде пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын болып анықталған борыштық құнды қағаздар	Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздар	Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздар	Барлығы
Қазақстандық мемлекеттік облигациялар	948,880	-	-	948,880
Корпоративтік облигациялар	1,174,302	771,681	4,205,826	6,151,809
2018 ж. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша борыштық құнды қағаздарға инвестициялар жиыны (әділ құн немесе жалпы теңгерімдік құн)	2,123,182	771,681	4,205,826	7,100,689
Несиелік шығын бойынша бағалау резерві	-	-	-	-
2018 ж. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша борыштық құнды қағаздарға инвестициялар жиыны (теңгерімдік құн)	2,123,182	771,681	4,205,826	7,100,689

9 Борыштық құнды қағаздарға инвестициялар (жалғасы)

(а) Пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздарға инвестициялар

Пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздар несиелік тәуекелмен байланысты сәйкес есептен шығаруды көрсететін әділ құн бойынша мойындалады және Қордың максималды несиелік тәуекелі туралы барынша дәл ақпаратты ұсынады. Төменде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша несиелік сапа бойынша пайда немесе шығын арқылы әділ құны бағаланатын қарыз құнды қағаздарды талдау берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Қазақстандық мемлекеттік облигациялар	Корпоративтік облигациялар	Барлығы
Мерзімі өтіп кетпеген және құны жойылмаған			
- BBB- және BBB+ аралығындағы рейтингпен	1,435,984	-	1,435,984
- BB- және BB+ аралығындағы рейтингпен	-	1,210,088	1,210,088
Пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын активтердің теңгерімдік құнының жиыны	1,435,984	1,210,088	2,646,072

Пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздар несиелік тәуекелмен байланысты сәйкес есептен шығаруды көрсететін әділ құн бойынша мойындалады және Қордың максималды несиелік тәуекелі туралы барынша дәл ақпаратты ұсынады. Төменде 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша несиелік сапа бойынша пайда немесе шығын арқылы әділ құны бағаланатын қарыз құнды қағаздарды талдау берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Қазақстандық мемлекеттік облигациялар	Корпоративтік облигациялар	Барлығы
Мерзімі өтіп кетпеген және құны жойылмаған			
- BBB- және BBB+ аралығындағы рейтингпен	948,880	-	948,880
- B- және B+ аралығындағы рейтингпен	-	1,174,302	1,174,302
Пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын активтердің теңгерімдік құнының жиыны	948,880	1,174,302	2,123,182

Пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздар үшін қамсыздандыру қарастырылмаған.

(б) Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздарға инвестициялар

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	1-кезең (12 ай ішіндегі БКЗ)	Барлығы
Корпоративтік облигациялар		
- B- және B+ аралығындағы рейтингпен	649,154	649,154
2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын активтердің жалпы теңгерімдік құнының жиыны	649,154	649,154
Несиелік шығын бойынша бағалау резервін шегергенде	(6,587)	(6,587)
Әділ құны бойынша амортизацияланған құнды бағалаудан әділ құнды бағалауға түзетуді шегергенде	(16,407)	(16,407)
2019 жылғы 31 желтоқсандағы теңгерімдік құны (әділ құны)	626,160	626,160

9 Борыштық құнды қағаздарға инвестициялар (жалғасы)

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	1-кезең (12 ай ішіндегі БКЗ)	Барлығы
Корпоративтік облигациялар - В- және В+ аралығындағы рейтингпен	792,466	792,466
2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын активтердің жалпы теңгерімдік құнының жиыны	792,466	792,466
Несиелік шығын бойынша бағалау резервін шегергенде	(86,806)	(86,806)
Әділ құны бойынша амортизацияланған құнды бағалаудан әділ құнды бағалауға түзетуді шегергенде	66,021	66,021
2018 жылғы 31 желтоқсандағы теңгерімдік құны (әділ құны)	771,681	771,681

Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздар үшін қамсыздандыру қарастырылмаған.

2019 жыл ішінде несиелік тәуекелдің елеулі ұлғаю факторлары байқалмады және дефолт көрсеткіштері мен резервтер 12 айлық болжалды несиелік шығынға тең болып есептелді.

(в) Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздарға инвестициялар

Төмендегі кестеде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша, несиелік тәуекел деңгейлерінің негізінде амортизацияланған құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздардың несиелік сапасына талдау келтірілген. Қор пайдаланатын несиелік тәуекелді деңгей бойынша жіктеу жүйесінің және болжалды несиелік шығынды бағалау тәсілінің, соның ішінде дефолтты және несиелік тәуекелдің амортизацияланған құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздарға қатысты елеулі ұлғаюын анықтау сипаттамасы 25-ескертпеде келтірілген.

Төмендегі кестеде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша амортизацияланған құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздардың теңгерімдік құны, сондай-ақ, Қордың осы активтерге қатысты несиелік тәуекелдерге максималды шалдыққыштығын көрсетеді.

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Сатып алынған немесе құрылған құнсызданған құралдар	Барлығы
Корпоративтік облигациялар - В- және В+ аралығындағы рейтингпен	4,658,062	4,658,062
Жалпы теңгерімдік құн	4,658,062	4,658,062
Несиелік шығын бойынша бағалау резерві	-	-
Теңгерімдік құны	4,658,062	4,658,062

9 Борыштық құнды қағаздарға инвестициялар (жалғасы)

Төмендегі кестеде 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша амортизацияланған құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздардың теңгерімдік құны, сондай-ақ, Қордың осы активтерге қатысты несиелік тәуекелдерге максималды шалдыққыштығын көрсетеді.

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Сатып алынған немесе құрылған құнсыздалған	Барлығы
Корпоративтік облигациялар		
- В- және В+ аралығындағы рейтингпен	4,205,826	4,205,826
Жалпы теңгерімдік құн	4,205,826	4,205,826
Сыйақыны қоса есептегендегі атаулы құн	33,073,648	33,073,648
Дисконт	(5,907,603)	(5,907,603)
Талаптарын Қор акционерлері белгілеген ҚҚ құрамына аудару	(22,960,219)	(22,960,219)
Теңгерімдік құны	4,205,826	4,205,826

Қор 2018 жылғы 13 және 14 желтоқсанда бұрын Қормен «ЦеснаБанк» АҚ-ға берілген қарыздарға айырбастау жолымен «ЦеснаБанк» АҚ облигацияларын сатып алды. Аталған облигациялардың атаулы құны - есептелген пайыздардың ескерілуінсіз 32,800,312 мың теңгені құрады. Қор 15,45% мөлшерлемесі бойынша дисконтталған төлемдер әдісімен облигациялардың әділ құнын бағалады, ол 3,935,983 мың теңгені құрады. Бағалау резервтерінің болмауы өтелетін құнның теңгерімдік құнға тең болуымен түсіндіріледі.

Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздарда қамтамасыз ету болмайды.

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертулер

10 Негізгі қаражат

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Еск.	Жер мен ғимарат тар	Жабдық, кеңсе жиһазы мен керек-жарақтар	Көлік құралдары	Пайдалану құқығына арналған актив: Ғимараттар	Барлығы
2018 жылғы 1 қаңтардағы құны		2,161,906	1,599,114	305,334	-	4,066,354
Жиналған амортизация		(293,860)	(1,090,043)	(185,264)	-	(1,569,167)
2018 жылғы 1 қаңтардағы теңгерімдік құны		1,868,046	509,071	120,070	-	2,497,187
Түсімдер		-	46,091	-	-	46,091
Шығыстар		-	(4,821)	(1,701)	-	(6,522)
Амортизациялық аударымдар	22	(20,649)	(202,988)	(39,061)	-	(262,698)
Жиналған амортизацияның шығарылуы		-	4,294	1,133	-	5,427
2018 жылғы 31 желтоқсандағы теңгерімдік құны		1,847,397	351,647	80,441	-	2,279,485
2018 жылғы 31 желтоқсандағы құны		2,161,906	1,640,384	303,633	-	4,105,923
Жиналған амортизация		(314,509)	(1,288,737)	(223,192)	-	(1,826,438)
2018 жылғы 31 желтоқсандағы теңгерімдік құны		1,847,397	351,647	80,441	-	2,279,485
Түсімдер		-	100,047	-	438,720	538,767
Шығыстар		-	(129,594)	(99,449)	-	(229,043)
Амортизациялық аударымдар	22	(20,649)	(158,254)	(36,811)	(143,751)	(359,465)
Жиналған амортизацияның шығарылуы		-	125,590	93,623	-	219,213
2019 жылғы 31 желтоқсандағы теңгерімдік құны		1,826,748	289,436	37,804	294,969	2,448,957
2019 жылғы 31 желтоқсандағы құны		2,161,906	1,610,837	204,184	438,720	4,415,647
Жиналған амортизация		(335,158)	(1,321,401)	(166,380)	(143,751)	(1,966,690)
2019 жылғы 31 желтоқсандағы теңгерімдік құны		1,826,748	289,436	37,804	294,969	2,448,957

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертулер

11 Өзге активтер

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Еск.	31 желтоқсан 2019 жыл	31 желтоқсан 2018 жыл
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын дебиторлық берешек		1,404,414	998,251
Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын туынды қарыз құралдары	27	-	12,535,447
Құнсыздануына байланысты резервті есепке алмағанда		(124,528)	(123,923)
Басқа активтер құрамындағы барлық қаржы активтері		1,279,886	13,409,775
Төлемегені үшін алынған қамсыздандыру		116,748	285,702
Кіріс салығынан басқа салықтар		106,114	21,621
Шикізаттар мен материалдар		71,217	70,327
Қызметтер үшін алдын ала төлем		64,841	883,305
Басқа		8,917	15,153
Құнсыздануына байланысты резервті есепке алмағанда		(6,565)	(7,160)
Барлық басқа активтер		1,641,158	14,678,723

Туынды қаржы құралдары қаржы институттарымен бірге валюта айырбастау бойынша операциялардың теңгерімдік құнын қамтиды. 4, 11 және 27-ескертпелерді қараңыз.

Төлемегені үшін меншікке алынған қамтамасыз ету - мерзімі кешіктірілген несиелерді реттеу барысында Қормен алынған жылжымайтын мүлік нысандарын білдіреді. Қор алдағы келешекте осы активтерді іске асыруды тұсиалдайды. Бұл активтер сату үшін тағайындалған ұзақ мерзімді активтерді анықтауға жауапты болмайды және ХҚЕС (IAS 2) «Босалқы қорлар» талаптарына сәйкес тауар-материалдық босалқы қорлар ретінде жіктелген. Бұл активтер бастапқыда сатып алу кезіндегі әділ құны бойынша мойындалған.

Төменде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша несиелік сапасы бойынша өзге қаржы активтеріне талдау жүргізеді.

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Дебиторлық берешек	Барлығы
<i>Мерзімі өтіп кетпеген және құны жойылмаған</i>		
- В- және В+ аралығындағы рейтингпен	-	-
- рейтингі жоқ	1,279,886	1,279,886
Барлық мерзімі өтіп кетпеген және құны жойылмаған	1,279,886	1,279,886
<i>Жекелей құнсызданған (жалпы сома)</i>		
- төлемді 360 күннен астам кешіктірумен	124,528	124,528
Барлық жекелей құнсызданған (жалпы сома)	124,528	124,528
Құнсыздануына байланысты резервті есепке алмағанда	(124,528)	(124,528)
Өзге қаржы активтерінің жиыны	1,279,886	1,279,886

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертулер

11 Өзге активтер (жалғасы)

Төменде 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша несиелік сапасы бойынша өзге қаржы активтеріне талдау жүргізеді.

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Туынды қаржы құралдары	Дебиторлық берешек	Барлығы
<i>Мерзімі өтіп кетпеген және құны жойылмаған</i>			
- В- және В+ аралығындағы рейтингпен	12,535,447	-	12,535,447
- рейтингі жоқ	-	874,328	874,328
Барлық мерзімі өтіп кетпеген және құны жойылмаған	12,535,447	874,328	13,409,775
<i>Жекелей құнсызданған (жалпы сома)</i>			
- төлемді 360 күннен астам кешіктірумен	-	123,923	123,923
Барлық жекелей құнсызданған (жалпы сома)	-	123,923	123,923
Құнсыздануына байланысты резервті есепке алмағанда	-	(123,923)	(123,923)
Өзге қаржы активтерінің жиыны	12,535,447	874,328	13,409,775

2019 және 2018 жылдардағы құнсыздану бойынша резерв өзгерістерін талдау:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2019 ж.			2018 ж.		
	Өзге қаржы активтері	Өзге активтер	Барлығы	Өзге қаржы активтері	Өзге активтер	Барлығы
1 қаңтардағы құнсыздану бойынша резерв	123,923	7,160	131,083	410,615	186,747	597,362
ХҚЕС-9 стандартына көшу	-	-	-	-	-	-
Жыл бойына құнсыздану бойынша резервке бөлінген сома/ (резервті қалпына келтіру)	3,829	(595)	3,234	(1,716)	(1,543)	(3,259)
Жыл бойына үмітсіз ретінде есептен шығарылған қаражат	(2,365)	-	(2,365)	(300,537)	(178,044)	(478,581)
Бағамдағы айырма	(906)	-	(906)			
100% провизиямен активтерді қайта топтастырумен байланысты провизияны тасымалдау	47	-	47	15,561	-	15,561
31 желтоқсандағы құнсыздану бойынша резерв	124,528	6,565	131,093	123,923	7,160	131,083

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өзге активтердің құрамына 129,270 мың теңге сомасына мерзімі кешіктірілген дебиторлық берешек енгізілді (2018 жылғы 31 желтоқсан: 131,083 мың теңге), барлық дебиттік қарыздың бір жылдан астам уақытқа мерзімі өтіп кеткен. Басқа қаржы активтерінің бағаланатын әділ құнына қатысты 28-ескерптені қараңыз. Байланысты тараптармен операциялар бойынша ақпарат 30-ескерптеде келтірілген.

12 Қарыз қаражаты

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	31 желтоқсан 2019 жыл	31 желтоқсан 2018 жыл
«Бәйтерек» ҰБХ» АҚ (6.57% - 6.71%)	85,459,707	76,392,378
Азия даму банкі (2.08% - 7.58%)	66,328,552	55,532,019
Муниципалдық органдар (0.01% - 1%)	62,664,664	49,532,869
«Самрұқ-Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ (2% - 6.5%)	19,416,325	19,416,325
Қазақстан Республикасы Қаржы Министрлігі (0%)	432,951	436,382
Барлық қарыз қаражаты	234,302,199	201,309,973

2014 жылғы қазан айында Қор АДБ-дан 0.57% жылдық пайыз мөлшерлемесімен және 2019 жылғы қазан айында өтеу мерзімімен 122 миллион АҚШ доллары көлемінде қарыз алды. 2015 жылғы қазан айында Қор АДБ-дан 0.9207% жылдық пайыз мөлшерлемесімен және 2020 жылғы қыркүйек айында өтеу мерзімімен 228 миллион АҚШ доллары көлемінде қарыз алды. Барлық алынған қаражат АДБ-мен мақұлданған қазақстандық коммерциялық банктерде орналастырылды. 4-ескертпені қараңыз. 2019 жыл ішінде Қор АДБ-дан алынған 62 миллион АҚШ доллары мөлшеріндегі қарызды, соның ішінде 61 миллион АҚШ доллары мөлшеріндегі қарыз бен 1 миллион АҚШ доллары мөлшеріндегі сыйақыны төледі (2018 ж.: 133 миллион) Қорға 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл барысында АДБ қарыздары бойынша 117,323 мың теңге (2018 ж.: 8,244,649 мың теңге көлеміндегі табыс) көлемінде валюталық шығын келтірілді. 2019 жыл бойы Қор АДБ-дан 7.5%-7.8% құбылмалы пайыздық мөлшерлемесімен 35,320,000 мың теңге сомасына қарыз алды (2018 ж.: 23,836,774 мың теңге). 20-ескертпені қараңыз.

2014 жылғы сәуір айында Қор Бас компаниядан, «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ-дан 0,15% жылдық пайыздық мөлшерлемесімен және 2034 жылға дейін өтеу мерзімімен 100 миллиард теңге және сәйкесінше 50 миллиард теңге көлемінде қарыз алды. 2015 жылғы наурыз айында Қор Бас компаниядан нарықтағыдан төмен 0,15% жылдық мөлшерлемесімен және 2035 жылға дейін өтеу мерзімімен 50 миллиард теңге көлемінде қарыз алды. Қаражат өңдеуші өнеркәсіпте жұмыс жасайтын шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерін дамытуды қолдау жөніндегі бағдарламаға қатысу үшін мемлекетпен мақұлданған қазақстандық коммерциялық банктерде әрі қарай орналастыру мақсатында алынды. Барлық алынған қаражат коммерциялық банктерде орналастырылды. 4-ескертпені қараңыз.

2019 жылы Қор «Бәйтерек» ҰБҚ» АҚ-дан 15 жылдық өтеу мерзімімен, 0,1% жылдық мөлшерлемен 16 миллиард теңге көлемінде қарыз алды. Қор бұл қарызды - байланысты тараптың алдында бұрын шығарылған облигацияларды өтеу мақсатында алды. Басшылық валюталық тәуекелді, қарыздың қолданылу мерзімін және Қордың несиелік тәуекелін назарға ала отырып, осы қарыз бойынша нарықтық мөлшерлемені 10.65% деңгейінде есептеді. Алғашқы мойындау күнінде Қор 3,623,627 мың теңгеге тең сомадағы әділ құнды анықтады. Бұл ретте Қор басшылығы МСБУ (IAS 20) және ПКР (SIC) 10 талаптарының барлығын талдап шығып, Қордың операциялық қызметімен белгілі бір өзара байланыс жоқ деген қорытындыға келді. Сәйкесінше, қарыздың әділ құны мен алынған ақша қаражаттарының арасындағы айырма - шын мәнінде мемлекеттік субсидияны емес, жалғыз акционерден меншікті капиталға жарна болып табылады. Сәйкесінше, Қор дисконтты - 9,901,100 мың теңге сомасындағы меншікті капиталдың құрамында кейінге қалдырылған салықтың ескерілуімен, акционерлермен жасалған операция ретінде мойындады. Бұл пайымды қолданған кезде басшылық қаржыландыру шеңберінде бұрын жұмсалған шығыстар мен шығынды өтеу бойынша шарт немесе өнеркәсіптік қандай да бір нақты секторында немесе аймақта қызметті жалғастыру үшін шарт болған жоқ деп тұспалдады.

Муниципалдық органдардан алынған өзге қарыз қаражаттары бекітілген үкіметтік бағдарламаларға сәйкес шағын және орта бизнес кәсіпорындарының дамуын қаржыландыруды қолдау үшін коммерциялық банктерге қаражат ұсыну мақсатында алынды. 2019 жыл бойы Қор 15,434,359 мың теңге көлемінде муниципалдық органдардан қарыздар алды (2018 ж.: 17,128,885 теңге).

Қарыз қаражаттың әрбір санатының әділ құны туралы ақпарат 28-ескертпеде келтірілген. Қарыз қаражаттың пайыздық мөлшерлемесін талдау 25-ескертпеде келтірілген. Байланысты тараптармен операциялар бойынша ақпарат 30-ескертпеде келтірілген.

13 Шығарылған борыштық құнды қағаздар

2019 жыл ішінде Қор бұған дейін шығарылған барлық борыштық бағалы қағаздарды сатып алды, және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қордың шығарылған борыштық бағалы қағаздар бойынша теңгерімі теңгемен өрнектегенде 0 теңгені (2018 ж.: 16,057,484 мың теңге) құрады. Бұл облигациялардың өтеу мерзімі 13 ай, купондық табыс 8,7% болды. Шығарылған борыштық құнды қағаздардың әр санатының әділ құнын бағалау бойынша ақпарат 28-ескертпеде келтірілген. Шығарылған борыштық құнды қағаздардың пайыздық мөлшерлемелерінің талдауы 25-ескертпеде келтірілген. Байланысты тараптармен шығарылған борыштық құнды қағаздармен операциялар бойынша ақпарат 30-қосымшада ашылған.

14 Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	31 желтоқсан 2019 жыл	31 желтоқсан 2018 жыл
Банктер	2,664,110	2,841,525
Муниципалдық органдар	3,201,661	2,132,538
Субсидиялау бағдарламасы бойынша барлық міндеттеме	5,865,771	4,974,063

Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер «ҚР Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігінің Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері жөніндегі комитеті» РММ-мен, «ҚР Ұлттық экономика министрлігімен», «ҚР-дағы «Біріккен Ұлттар Ұйымының Даму Бағдарламасымен» және муниципалдық органдармен орналастырылады. Мұндай қаражаттар әрі қарай «Нұрлы жер» Мемлекеттік тұрғын үй құрылысы бағдарламасына, «Бизнестің жол картасы - 2020» Бизнесті қолдау мен дамытудың мемлекеттік бағдарламасына сәйкес үкіметпен субсидияланған жобалар бойынша төлем ретінде жергілікті банктерге беріледі.

Әділ құнды бағалау туралы ақпараттар 28-ескертпеде келтірілген. Шығарылған борыштық құнды қағаздардың пайыздық мөлшерлемелерінің талдауы 25-ескертпеде келтірілген. Байланысты тараптармен шығарылған борыштық құнды қағаздармен операциялар бойынша ақпарат 30-қосымшада ашылған.

15 Келешек кезеңдердегі табыс және несиелік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Еск.	31 желтоқсан 2019 жыл	31 желтоқсан 2018 жыл
Қаржылық кепілдіктер бойынша келешек кезеңдердің табысы		8,590,808	5,319,861
Қаржылық кепілдік (несиелік сипаттағы міндеттемелер резерв)	26	1,246,384	1,594,480
Барлық келешек кезең табыстары мен міндетті несиелік сипаттағы резерв		9,837,192	6,914,341

2015 жылы Қор алынған қарыздар сомасына «Банк ЦентрКредит» АҚ-мен Еуропа қайта құру және даму банкінде (әрі қарай «ЕҚҚДБ») ашылған несиелік желілері бойынша «Банк ЦентрКредит» АҚ үшін кепілдіктер шығарды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «Банк ЦентрКредит» АҚ алған ЕҚҚДБ қарыздарының қалған бөлігі 29,407 миллион теңгені (2018 ж.: 36,157 миллион теңге). Қор басшылығы «Банк ЦентрКредит» АҚ-дан алынған 57,751 мың теңге (2018 ж.: 123,099 мың теңге) мөлшеріндегі есептелген комиссиялық табыс сомасына негізделген бұл кепілдіктердің оларды шығару күніндегі әділ құнын бағалады. 4-ші және 26-шы ескертпелерді қараңыз.

ЕҚҚДБ-де «ForteBank» АҚ және «КМФ» МҚҰ ашқан несиелік желісі бойынша ЕҚҚДБ-де «ForteBank» АҚ және «КМФ» МҚҰ үшін 2016 жылы Қор алынған қарыз сомасына кепілдік шығарды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «ForteBank» АҚ және «КМФ» МҚҰ ЕҚҚДБ-дан алған қарыздардың қалған сомасы сәйкесінше, 19,243 миллион теңгені және 0 миллион теңгені (2018 жылғы 31 желтоқсанда: сәйкесінше, 19,243 миллион теңге және 3,776 миллион теңге) құрады. Қор басшылығы 5,684 мың теңге және 0 теңге көлемінде «ForteBank» АҚ-нан және «КМФ» МҚҰ-нан алынған есептелген комиссиялық табыстар сомасына негізделген осы кепілдіктердің әділ құнын бағалады, (2018 жылғы 31 желтоқсан: сәйкесінше, 32,778 мың теңге және 12,772 мың теңге). 4-ші және 26-шы ескертпелерді қараңыз.

2018 жылы Қор алынған қарыз мөлшерінде ЕҚҚДБ банкінде «Банк Kassa Nova» АҚ («ForteBank» АҚ ЕБ) ашқан несиелік желісі бойынша «Банк Kassa Nova» АҚ («ForteBank» АҚ ЕБ) үшін кепілдіктер шығарды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «Банк Kassa Nova» АҚ («ForteBank» АҚ ЕБ) алған қарыздардың қалған сомасы 3,742 миллион теңгені (2018 жылғы 31 желтоқсанда: 3,742 миллион теңге) құрады. Қор басшылығы 4,899 мың теңге (2018 жылғы 31 желтоқсанда: 7,052 мың теңге) көлемінде «Банк Kassa Nova» АҚ-дан алынған есептелген комиссиялық табыстар сомасына негізделген осы кепілдіктердің әділ құнын бағалады. 4-ші және 26-шы ескертпелерді қараңыз.

Қаржылық кепілдіктер шағын және орташа бизнес үшін «Бизнестің жол картасы-2020» бағдарламасын жүзеге асыру аясында Қор шығарған кепілдікті білдіреді. Бұл бағдарлама Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2010 жылғы 13 сәуірдегі № 301 «Бизнестің жол картасы 2020» бағдарламасын бекіту туралы» Қаулысына сәйкес Үкімет тарапынан субсидияланады. Қазіргі таңда бағдарлама «Бизнестің жол картасы-2020» бизнесті қолдау мен дамытудың мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 25 тамыздағы №522 Қаулысына сәйкес «Бизнестің жол картасы-2020» бизнесті қолдау мен дамытудың мемлекеттік бағдарламасы» деп өзгертілген.

15 Келешек кезеңдерден табыс және несиелік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв (жалғасы)

Бағдарлама аясында Қор бағдарлама мен шағын немесе орташа бизнес координаторы арасындағы қаржы агенттігі болып табылады. Қорға жергілікті деңгейдегі бағдарлама координаторы төлейтін комиссия құны қаржылық кепілдік сомасының 20%-н құрайды. Алынған комиссия құны шығарылған кепілдіктің қызмет көрсету мерзімінде тура таюыстарға қатысты мерзімі ұзартылған табыстарға жатқызылады.

Келешек кезең табыстары мен несиелік сипаттағы міндеттемелер резервінің әділ құны туралы ақпарат 28-ескертпеде келтірілген. Шығарылған борыштық құнды қағаздардың пайыздық мөлшерлемелерінің талдауы 25-ескертпеде келтірілген. Байланысты тараптармен операциялар бойынша ақпарат 30-ескертпеде келтірілген.

16 Өзге міндеттемелер

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	31 желтоқсан 2019 жыл	31 желтоқсан 2018 жыл
Жалдау міндеттемесі	307,785	-
Кредиторлық берешек	228,120	272,611
Есептелген міндеттемелер мен басқа кредиторлар	127,320	247,454
Басқа міндеттемелер құрамындағы барлық қаржылық міндеттемелер	663,225	520,065
Кіріс салығын қоспағандағы төлемге салынатын салықтар	229,681	100,165
Қолданылмаған демалыс күндері бойынша резервтер	224,161	300,925
Қызметкерлер сыйақылары бойынша есептелген шығындар	124,507	4,342
Алынған алғытөлемдер	120,383	140,183
Басқа	501	508
Барлық басқа міндеттемелер	1,362,458	1,066,188

Барлық жоғарыда көрсетілген міндеттемелер есептілік мерзімі аяқталғанда 12 ай ішінде қайтарылады. Басқа қаржылық міндеттемелердің әділ құны туралы ақпарат 28-ескертпеде келтірілген. Шығарылған борыштық құнды қағаздардың пайыздық мөлшерлемелерінің талдауы 25-ескертпеде келтірілген. Байланысты тараптармен операциялар бойынша ақпарат 30-ескертпеде келтірілген.

17 Акционерлік капитал

<i>Мың қазақстандық теңгемен, акциялар санын қоспағанда</i>	Айналымдағы акциялардың саны (мың дана)	Қарапайым акциялар	Барлығы
2018 жылғы 31 желтоқсанда	27,462	72,920,273	72,920,273
Жаңа акцияларды шығару	-	-	-
2019 жылғы 31 желтоқсанда	27,462	72,920,273	72,920,273

2019 жыл ішінде Қор 2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталатын жыл үшін дивидендтер жариялаған жоқ. 2018 жылғы 16 мамырда Қордың Жалғыз акционері 2017 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін жалпы сомасы 1,234,153 мың теңгені құрайтын дивидендтер жариялады. Дивидендтердің бүкіл сомасы 2018 жылғы 22 тамызда Акционерге төленді.

**«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертулер**

18 Пайыздық табыстар мен шығындар

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2019 ж.	2018 ж.
Тиімді пайыздық мөлшерлемелер әдісі бойынша есептелген пайыздық табыстар		
Қаржы мекемелеріндегі қаражат	20,163,713	20,366,243
Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары	1,607,032	2,216,851
Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын инвестициялық құнды қағаздар	840,373	58,526
Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық құнды қағаздар	53,350	56,764
Клиенттерге берілген несиелер мен алғытөлемдер	(67,468)	1,915,343
Тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісі бойынша есептелген пайыздық табыстың жиыны	22,597,000	24,613,727
Өзге ұқсас табыстар		
Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздар	130,927	140,937
Өзге де осыған ұқсас барлық табыстар	130,927	140,937
Барлық пайыздық табыстар	22,727,927	24,754,664
Пайыздық шығындар		
Қарыз қаражаты	(9,574,988)	(8,301,670)
Шығарылған борыштық құнды қағаздар	(638,516)	(61,964)
Қаржылық жалдау пайыздарын төлеу шығындары	(34,363)	-
Барлық пайыздық шығындар	(10,247,867)	(8,363,634)
Таза пайыздық табыстар	12,480,060	16,391,030

Қаржы мекемелеріндегі қаражаттар, клиенттерге берілетін қарыздар мен алғытөлемдер бойынша пайыздық табысқа нарықтық мөлшерлемеден төмен мөлшерлемелермен берілген қарыздар бойынша дисконтты амортизациялаудан түскен 4,954,741 мың теңге (2018 ж.: 6,189,940 мың теңге) сомасындағы пайыздық табыс кіреді. 4-ескертпені қараңыз.

Пайыздық шығын нарықтан төмен мөлшерлеменде алынған дисконт амортизациясының 4,745,476 мың теңге сомасындағы пайыздық шығындарды қамтиды (2018 ж.: 4,443,731 мың теңге).

19 Таза комиссиялық табыстар

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2019 ж.	2018 ж.
Берілген кепілдіктер	2,996,696	2,972,669
Қаржы агентінің қызметтері	884,083	961,678
Несиені мерзімінен бұрын өтеу бойынша комиссиялық шығындар	(65,080)	-
Кепілдік/қарсы кепілдік берілгені үшін комиссиялық шығындар	(3,001)	-
Барлық комиссиялық табыстар	3,812,698	3,934,347

Комиссиялық табыс шығарылған кепілдіктер бойынша (15-ескертпе), Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі ММ үшін субсидиялау қызметтерінен, «ҚР Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігінің Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері жөніндегі комитеті» РММ, «ҚР Ұлттық Банкі» РММ оператор және қаржы агенті ретінде (15-ескертпе) және «Мемлекеттік дамыту мен қолдау» бағдарламасын іске асыру аясында енді бастаған кәсіпкерлерді қолдау жөніндегі қызметтерден түскен табыстан тұрады.

20 Қаржылық туынды құралдарымен орындалатын операциялардың шығыстарын есепке алмағандағы табыстар

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2019 ж.	2018 ж.
Индекстелген төлемдер бойынша іске асырылған табыс	12,567,830	19,582,304
Индекстелген төлемдер бойынша іске асырылмаған шығындар	190,554	338,869
Своп шарттары бойынша пайыздық шығындар	(225,927)	(1,323,944)
Своп операциялары бойынша іске асырылмаған шығындар	(12,545,812)	(12,655,998)
Қаржылық туынды құралдарымен орындалатын операциялардың табыстарын есепке алмағандағы барлық шығындар	(13,355)	5,941,231

Индекстелген төлемдер бойынша іске асырылған табыс туынды қаржы құралдары бойынша позицияны жабу салдарынан түзілген. Пайыздық шығындар туынды қаржы құралдары бойынша 3% төлемнің салдарынан түзілген. Операцияның толық сипаттамасы мен қаржылық нәтижелерді бағалау есеп саясатын қолдану бойынша маңызды бағалауда және кәсіби пайымдауда – Туынды қаржы құралдарының және кейбір басқа қаржы құралдарының әділ құнында берілген. 4-ші және 11-шы ескертпелерді қараңыз.

21 Қаржылық құралдарды нарықтағыдан төмен мөлшерлемелер бойынша алғашқы мойындау кезінде туындайтын таза шығын

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2019 ж.	2018 ж.
Қаржы мекемелерінде құралдарды нарықтағыдан төмен мөлшерлемелер бойынша алғашқы мойындау кезінде туындайтын шығындар	(8,420,348)	(4,443,157)
Қарыз құралдарды нарықтағыдан төмен мөлшерлемелер бойынша алғашқы мойындау кезінде туындайтын табыстар	301,811	-
Қаржылық құралдарды нарықтағыдан төмен мөлшерлемелер бойынша алғашқы мойындау кезінде туындайтын таза шығын	(8,118,537)	(4,443,157)

Операциялардың егжей-тегжейлі сипаттамасы мен қаржылық нәтижелердің бағалауы Есеп саясатын қолдану бойынша маңызды бағалаулар мен кәсіби пайымдаулар – Қаржы құралдарын нарықтағыдан төмен мөлшерлемелер бойынша бастапқы мойындау құжатында берілген. 4-ескертпені қараңыз.

22 Жалпы және әкімшілік шығындар

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2019 ж.	2018 ж.
Қызметкерлерді ұстау шығындары	3,148,471	2,694,600
Жөндеу және техникалық қызмет көрсету	283,910	208,431
Негізгі қаражат амортизациясы	215,714	262,699
Пайдалану құқығына арналған активтің амортизациясы	143,751	-
Материалдық емес активтер амортизациясы	103,729	110,031
Іс-2] сапарлар мен өкілдер шығыстары	88,206	108,799
Оқыту	62,801	50,504
Байланыс қызметтері	59,842	61,192
Кіріс салығынан басқа да салықтар	58,853	54,741
Сақтандыру шығындары	51,718	57,574
Заң және кеңес беру қызметтері	47,701	48,677
Күзет қызметтері	45,768	38,849
Материалдар	40,318	59,331
Коммуналдық қызметтер	33,332	38,935
Транспорттық шығындар	26,951	26,010
Брокер комиссиялары	28,541	26,538
Жалдау	18,269	157,262
Кеңсе керек-жарақтары	14,998	7,871
Банк комиссиялары	9,038	12,969
Жарнама және маркетинг	1,431	504
Өзге	359,000	314,310
Барлық жалпы және әкімшілік шығындар	4,842,342	4,339,827
Рекрутинг (аутсорсинг) шығындары	505,289	463,269
Жарнама және маркетинг	156,748	206,900
Заң және кеңес беру қызметтері	33,534	79,639
Кеңсе керек-жарақтары мен типография қызметтері	24,465	33,293
Жөндеу және техникалық қызмет көрсету	23,945	5,943
Байланыс қызметтері	13,717	25,236
Күзет қызметтері	6,759	14,394
Материалдар	5,935	15,481
Транспорттық шығындар	564	3,331
Сақтандыру шығындары	58	159
Өзге	35,562	24,806
Қордың бағдарламаларын іске асыру бойынша шығындар *	806,576	872,451

* Шығындардың бұл тобына - Қордың қызметін насихаттауға және Қордың қаржылық және бейқаржылық бағдарламаларын ілгері жылжытуға арналған жарнамалық-имидждік науқан бойынша, кәсіпкерлерді бейқаржылық қолдау бойынша, Қордың қаржылық және бейқаржылық бағдарламаларын сүйемелдеу жөніндегі кеңесшілерді жалдау бойынша шығыстар енгізілген.

23 Пайдаға салынатын салық

(а) Пайдаға салынатын салық бойынша шығындар компоненттері

Жыл бойындағы пайдалар мен шығындар құрамында көрсетілген табыс салығы бойынша шығындар мына компоненттерді қамтиды:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2019 ж.	2018 ж.
Пайдаға салынатын салық бойынша ағымдағы шығындар	4,331,802	5,231,595
Кейінге қалдырылған салық салу	(3,954,521)	(3,845,977)
Бір жылдық пайдаға салынатын салық бойынша шығындар	377,281	1,385,618

23 Пайдаға салынатын салық (жалғасы)

(б) Салық шығындары сомасы мен пайдалар немесе шығындар сомасын қолданыстағы салынатын салық мөлшерлемесіне көбейтіп салыстыру

2019 жылы Қор пайдасының көп бөлігіне қолданылатын ағымдағы салық мөлшерлемесі 20%-ды құрайды (2018 ж.: 20%). Төменде салық салудың нақты шығындарымен теоретикалық салық шығындарын салыстыру берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2019 ж.	2018 ж.
Салық салуға дейінгі пайда \ (Шығын)	4,181,424	(10,544,855)
Теориялық тұрғыдағы салық аударымдары / заңнамамен белгіленген мөлшерлеме бойынша (үнемдеу) (2019 ж.: 20%; 2018 ж.: 20%)	836,285	(2,108,971)
Салық мақсаттарында шегеріске жатпайтын табыстардың немесе шығындардың салық салдары:		
- құнды қағаздар бойынша есептелмейтін табыстар / (шығындар)	(204,054)	3,556,808
- Өзге шегерілмейтін табыс	(279,389)	(39,047)
- салық шығындары бойынша ескі жылды бағалауды түзету	24,439	(23,172)
Бір жылдық пайдаға салынатын салық бойынша шығындар	377,281	1,385,618

(в) Уақыт өзгешеліктерінің түрі бойынша кейінге қалдырылған салықты талдау

ХҚЕС және Қазақстан Республикасы салық заңы арасындағы айырмашылық қаржы есептілігін жасау және пайдаға салынатын салықты есептеу мақсатында активтердің теңгерімдік құны мен міндеттемелері арасындағы уақыт айырмашылығының туындауына әкеледі. Төменде осы уақыт айырмашылықтары қозғалысының салық салдары толық берілген. 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған мерзім ішіндегі уақыт айырмашылығы көлемінің өзгертілуі келесі түрде берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	1 қаңтар 2019 жыл	Пайда мен шығын есебінен қалпына келтірілді/ (жатқызылды)	Тікелей меншікті капитал құрамында қалпына келтірілді /(жатқызылды)	31 желтоқсан 2019 жыл
Салық салынатын базаны азайтатын / (ұлғайтатын) уақыт айырмаларының және салық шығынын келешек кезеңдерге ауыстырудың салықтық әсері				
Клиенттерге берілген несиелер мен алғытөлемдер	8,102	(7,500)	-	602
Қаржы мекемелеріндегі қаражат:	2,466,970	(105,026)	-	2,361,944
Негізгі құрал-жабдықтар мен материалдық емес активтер	(135,406)	(9,520)	-	(144,926)
Туынды қаржы құралдары	(2,507,089)	2,507,089	-	-
Дисконт: қарыз қаражаты және қаржы мекемелеріндегі қаражат	(1,197,621)	1,608,308	(2,475,274)	(2,064,587)
Өзге міндеттемелер	85,763	(38,831)	-	46,932
Таза кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	(1,279,281)	3,954,520	(2,475,274)	199,965
Танылған кейінге қалдырылған салық активі	2,560,835	(160,877)	-	2,409,478
Танылған кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	(3,840,116)	4,115,397	(2,475,274)	(2,209,513)
Таза кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	(1,279,281)	3,954,520	(2,475,274)	199,965

23 Пайдаға салынатын салық (жалғасы)

2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған мерзім ішіндегі уақыт айырмашылығы көлемінің өзгертілуі келесі түрде берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	1 қаңтар 2018 жыл	Пайда мен шығын есебінен қалпына келтірілді/ (жатқызылды)	Тікелей меншікті капитал құрамында қалпына келтірілді /(жатқызылды)	31 желтоқсан 2018 жыл
Салық салынатын базаны азайтатын / (ұлғайтатын) уақыт айырмаларының және салық шығынын келешек кезеңдерге ауыстырудың салықтық әсері				
Клиенттерге берілген несиелер мен алғытөлемдер	375,201	(367,099)	-	8,102
Резервтер: қаржы мекемелеріндегі қаражат	825,167	725,316	916,487	2,466,970
Негізгі құрал-жабдықтар мен материалдық емес активтер	(168,656)	33,250	-	(135,406)
Дисконт: алынған қарыздар және қаржы мекемелеріндегі қаражат	(2,104,279)	906,659	-	(1,197,620)
Туынды қаржы құралдары	(5,038,613)	2,531,524	-	(2,507,089)
Өзге міндеттемелер	45,764	16,327	23,671	85,762
Таза кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	(6,065,416)	3,845,977	940,158	(1,279,281)
Танылған кейінге қалдырылған салық активі	1,246,132	4,213,076	940,158	6,399,366
Танылған кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	(7,311,548)	(367,099)	-	(7,678,647)
Таза кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	(6,065,416)	3,845,977	940,158	(1,279,281)

24 Қаржы қызметінің нәтижесінде туындайтын міндеттемелерді салыстырып тексеру

Төмендегі кестеде әрбір ұсынылған кезең үшін, қаржы қызметінің нәтижесінде туындайтын Қор міндеттемелеріндегі өзгерістер ұсынылған. Берешек баптары қаржылық қызмет ретінде ақша қаражатының қозғалысы туралы есепте көрініс тапқан.

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Қаржылық қызмет бойынша міндеттемелер				Барлығы
	«Бәйтерек» ҰБХ» АҚ	ЖАО, «Самрұқ- Қазына» ұлттық әл- ауқат қоры» АҚ, ҚР ҚМ	Азия даму банкі	Шығарылған борыштық облигациялар	
2018 жылғы 1 қаңтардағы қаржы қызметі бойынша міндеттемелер	71,948,648	58,581,573	72,472,682	-	203,002,903
Ақша қаражаттарының қозғалысы	(300,000)	9,428,693	(28,129,604)	15,995,520	(3,005,391)
Бағамдық айырмалар бойынша түзетулер	-	58,915	8,301,861	-	8,360,776
Ақша қаражаттарының қозғалысымен байланысы жоқ өзге өзгерістер	4,743,730	1,316,395	2,887,080	61,964	9,009,169
2018 жылғы 31 желтоқсандағы қаржы қызметі бойынша міндеттемелер	76,392,378	69,385,576	55,532,019	16,057,484	217,367,457
Ақша қаражаттарының қозғалысы	16,492,311	12,062,852	8,087,475	(16,696,000)	19,946,638
Бағамдық айырмалар бойынша түзетулер	-	(3,430)	117,323	-	113,893
Ақша қаражаттарының қозғалысымен байланысы жоқ өзге өзгерістер	(7,424,982)	1,068,943	2,591,735	638,516	(3,125,788)
2019 жылғы 31 желтоқсандағы қаржы қызметі бойынша міндеттемелер	85,459,707	82,513,941	66,328,552	-	234,302,200

25 Қаржы тәуекелдерін басқару

Тәуекелдерді басқару қор қызметінің негізінде жатыр және Қордың операциялық қызметінің маңызды элементі болып табылады. Қор тәуекелдерді тұрақты түрде оларды анықтау, мониторинг жасау, бағалау және бақылау процесі барысында, сондай-ақ, тәуекел мен басқа да ішкі бақылау жүйелеріне лимиттерді орнату арқылы басқарады. Тәуекелдерді басқару процесі Қордың тұрақты табысын сақтап қалу үшін өте маңызды болып табылады, сондықтан Қордың әрбір қызметкері оның міндеттемелерімен байланысты тәуекелдерді басқаруға жауапты. Баға тәуекелін, сыйақы мөлшерлемесі мен валюталық тәуекел өзгерістері тәуекелін, сондай-ақ, несиелік тәуекел мен өтемаздық тәуекелін қамтитын нарық тәуекелі өз қызметтерін жүзеге асыру процесі кезінде Қорға кездесетін негізгі тәуекелдер болып табылады.

Қордың тәуекелдерді басқару бойынша ережелері мен процедуралары. Қордың тәуекелдерді басқару бойынша саясаты Қор ұшыраған тәуекелдерді анықтауға, талдауға және бақылауға, сәйкес басқару элементтері мен лимиттерді орнатуға, сондай-ақ, тәуекел деңгейлері мен олардың орнатылған лимиттерге сәйкестігін тұрақты бағалауға бағытталған. Тәуекелдерді басқару саясаты мен процедуралары нарық жағдайларының, ұсынылатын өнімдер мен қызметтердің және ең жақсы тәжірибеде көрсетілетін өзгерістерді көрсету мақсатында жүйелі түрде қайта қаралып тұрады.

Тәуекелдерді басқару стратегиясы Қордың жалғыз акционерінің тәуекелдерін басқару стратегиясына сәйкес жасалған Қор тәуекелдерін басқару саясатында берілген.

25 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Тәуекелдерді басқару саясатының мақсаттары мыналарды қамтиды:

- Қорды бақылау элементі ретінде тәуекелдерді басқарудың тиімді кешенді жүйесін және біріктірілген процесін құру және тәуекелдерді басқарудың әдістері мен процедураларына жалғыз стандартталған әдіс негізінде Қор қызметін тұрақты түрде жетілдіріп тұру;
- Қордың өз қызметі ауқымына сәйкес қолайлы тәуекелдерді қабылдауын қамтамасыз ету; Ұстау қабілетін анықтау және қабылданған тәуекелдерді тиімді басқаруды қамтамасыз ету;
- Тәуекелдерді уақытында анықтау; және
- Шығындарды төмендетіп, ықтимал шығындарды жабуға жұмсалатын ағымдағы шығындарды азайту.

Тәуекелдерді басқару құрылымы:

Қор тәуекелдерін басқару құрылымы Қордың келесі органдары мен құрылымдық бөлімшелерін қатыстырумен бірнеше деңгейдегі тәуекелдерді басқарумен берілген: Директорлар кеңесі, Басқарма, Тәуекел менеджменті департаменті, Ішкі аудит қызметтері, алқа органдары мен басқа да құрылымдық бірліктер.

Директорлар кеңесі. Тәуекелдерді басқарудың алғашқы деңгейі Қордың Директорлар кеңесімен берілген. Директорлар кеңесі тәуекелдерді басқару бойынша бақылау жүйесінің сәйкес қызметі, негізгі тәуекелдерді бақылау және тәуекелдерді корпоративтік бақылау жүйесі үшін жауапкершіліктің толық ауқымын көтереді. Директорлар кеңесі Қор қызметінің тапсырмаларын анықтайды және тәуекелдерді басқаруға, ұстау қабілетіне және қолайлы тәуекел параметрлеріне қатысты құжаттарды бекітеді.

Басқарма. Тәуекелдерді басқарудың екінші деңгейін Қор Басқармасы береді. Қор Басқармасы корпоративтік саясат талаптарына сәйкестікті қамтамасыз ету мақсатында тәуекелдерді басқарудың тиімді жүйелерін және тәуекелдерді басқару құрылымдарын құру үшін жауапты. Басқарма тәуекелдерді басқару және Қор тәуекелдерін басқару философиясын көрсететін «тәуекелдерді түсіну» мәдениетін құру үшін жауапты. Сондай-ақ, Басқарма барлық қызметкерлерде тәуекелдерді басқару үшін анық жауапкершілік болатын және өз міндеттемелерін дұрыс орындауға жауапкершілік артылатын тәуекелдерді басқарудың тиімді жүйесін ендіруге де жауапты. Басқарма сәйкес комитеттерді құру арқылы тәуекелдерді басқару аясында өз функцияларының бөлігін орындауға уәкілетті.

Несие комитеті. Несие комитеті ішкі несиелік саясатты жүзеге асыру үшін жауапты Қордың тұрақты қызмет көрсетуші органы болып табылады. Несие комитетінің уәкілдігі Қор Басқармасы орнататын шектік көлем аясында шектеледі. Несие комитетінің негізгі тапсырмасы несиенің жоғарғы сапалы портфелін пішімдеумен жасалады.

Активтерді және пассивтерді бақылау комитеті (АПБК). АПБК Басқармаға есеп беретін және Басқарма белгілеген уәкілеттік шеңберінде қызмет атқаратын Қордың тұрақты қызмет көрсетуші алқалы органы болып табылады. АПБК келесі негізгі мақсаттарға ие: Қордың активтері мен пассивтерін басқару шеңберінде уақытылы және сәйкес шешімдердің қабылдануын қамтамасыз ету; Қормен ынтымақтастық үшін серіктестерді тарту, жеткілікті қаржылық тұрақтылық деңгейін сақтау; Қордың тиімділігін арттыру және инвестициялық шешімдерді қабылдау барысындағы тәуекелдерді азайту.

Тәуекел менеджменті департаменті. Тәуекелдерді басқару процесінің үшінші деңгейін Тәуекел менеджменті департаменті береді. Тәуекел менеджменті департаментінің мақсаттары тәуекелдерді жалпы бақылау мен қолданыстағы заң талаптарына сәйкестікті бақылауды жүзеге асыру, сондай-ақ, жалпы принциптер мен анықтау, бағалау, бақылау және қаржылық және қаржылық емес тәуекелдер бойынша есеп беру әдістерінің жүзеге асырылуын бақылау қызметтерін қамтиды.

Ішкі аудит қызметі. Қордың ішкі аудит қызметі тәуекелдерді басқару барысында тәуекелдерді басқару процедурасы мен тәуекелдерді бағалау әдістеріне аудиттерді жүргізеді, тәуекелдерді басқару процедурасының тиімділігін арттыруға бағытталған ұсыныстарды өңдейді. Ішкі аудит қызметі Қордың Директорлар кеңесіне тәуекелдерді бақылау жүйесі бойынша есептерді береді және бекітілген нормативтік құжаттарға сәйкес басқа да функцияларды орындайды.

Құрылымдық бірліктер. Тәуекелдерді басқару құрылымындағы маңызды элементтердің бірі әрбір қызметкерге берілетін Қордың құрылымдық бірліктері болып табылады. Құрылымдық бірліктер (тәуекелдер иелері) тәуекелдерді басқару барысында маңызды рөл атқарады. Қор қызметкерлері күн сайын тәуекелдермен жұмыс істейді, тәуекелдерді басқарады және өз қызметтерінің сферасына тәуекелдердің ықтимал әсерін бақылайды. Құрылымдық бірліктер тәуекелдерді басқару бойынша жұмыс жоспарын жүзеге асыруға, қызмет көрсету аясындағы ірі тәуекелдерді уақытылы анықтауға және хабарлауға, жұмыс жоспарына қамтылу керек тәуекелдерді басқару бойынша ұсыныстарды дайындауға жауапты.

25 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Нарық тәуекелі – шетел валютасының айырбастау курсы, сыйақы мөлшерлемелерін, несие айырмасы мен акция бағаларын қамтитын нарықтық бағаның өзгеруі нәтижесінде Қор табысының және оның портфелі құнының өзгеру тәуекелі. Нарық тәуекелі валюталық тәуекелден, сыйақы мөлшерлемесінің өзгеру тәуекелінен, сондай-ақ, басқа да баға тәуекелдерінен тұрады. Нарық тәуекелі нарықтағы жалпы және айрықша өзгерістердің әсеріне ұшырайтын пайыздық, валюталық және үлескерлік қаржы құралдарына және нарықтағы бағалардың өзгеру деңгейіне қатысты ашық позицияларда туындайды.

Нарық тәуекелін басқару тапсырмасы қабылданған тәуекел үшін алынатын пайданың оңтайландырылуын қамтамасыз ету арқылы нарық тәуекеліне ұшырағыштықтың қолданыстағы параметрлер шеңберіне шығарылмауын басқару және бақылау болып табылады.

Нарық тәуекелін басқару үшін жалпы жауапкершілік Басқармаға, Басқарма төрайымына жүктеледі. Басқарма тәуекел менеджменті департаментінің ұсыныстарына негізделіп нарық тәуекелдерінің шектеулерін бекітеді.

Қор дербес қаржы құралдары бойынша портфельдің көлеміне қатысты ашық позициялар бойынша шектеулерді, сыйақы мөлшерлемесін өзгерту мерзімдерін, валюталық позицияны, шығындар шектеулерін орнату және нәтижелері Басқармамен қаралатын және бекітілетін, олардың орындалуын жүйелі бақылау арқылы нарық тәуекелін басқарады.

Сондай-ақ, Қор жеке ерекше нарық сценарийлерінің бөлек сауда портфельдері мен Қордың жалпы позициясына ықтимал қаржылық әсерін модельдеу үшін әртүрлі «стресс-тесттерді», «бэк-тестингті» қолданады. Стресс-тесттер төтенше жағдайларда орын алуы мүмкін ықтимал шығындардың мөлшерін анықтауға мүмкіндік береді. Қор пайдаланатын стресс-тесттер мыналарды қамтиды: аясында тәуекелдің әрбір санаты күйзелістік өзгерістерге ұшырайтын тәуекел факторларының стресс-тесттері, сондай-ақ, ықтимал күйзелістік жағдайлардың бөлек орындарда қолданылуын қамтитын арнайы стресс-тесттер.

Сыйақы мөлшерлемесінің өзгеру тәуекелі – бұл сыйақы мөлшерлемесінің өзгеруі нәтижесінде Қор табысының немесе қаржы құралдары портфелі құнының өзгеру тәуекелі.

Қор басым болатын нарықтық сыйақы мөлшерлемесінің оның қаржылық қалпы мен ақшалай ағындарына ауытқуларына әсер етуге бейімделген. Мұндай ауытқулар пайыздық маржаның деңгейін арттыра алады, дегенмен, оның төмендетуі немесе сыйақы мөлшерлемесі кездейсоқ өзгертілген жағдайда шығындарға ұшырауына әкелуі мүмкін.

Сыйақы мөлшерлемесінің өзгеру тәуекелі өтеу мерзімі белгілі бар немесе болжам жасалатын активтер өтеу мерзімі ұқсас бар немесе болжам жасалатын міндеттемелер көлемінен артық немесе кем болған жағдайда туындайды.

Пайыздық тәуекелді басқару шығындарды толығымен жабу принциптеріне негізделеді, алынған пайыздық пайда қаражатты қатыстыру және орналастыру шығындарының жабылуын және таза пайда мен бәсекеге жарамдылықтың алынуын қамтамасыз ету керек.

Пайыздық мөлшерлеме бойынша есеп активтердің, теңгерімнен тыс талаптардың міндеттемелерінің және олардың төлем күніне (тиянақталған мөлшерлеме кезінде) немесе келесі қайта бағалауға дейін қалған уақытқа (құбылмалы мөлшерлеме кезінде) байланысты уақыт аралықтары бойынша экономикалық біркелкі және маңызды тармақтарға топталған сыйақының пайыздық мөлшерлемесінің өзгеруіне сезімтал міндеттемелердің үлестірілуін береді. Уақыт аралықтары мен есепке алынатын активтердің, міндеттемелердің, теңгерімнен тыс талаптардың және міндеттемелердің тармақтары Қор Басқармасымен өзгертілуі мүмкін.

25 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Сыйақы мөлшерлемесінің өзгеру тәуекелі көбіне сыйақы мөлшерлемесінің өзгеруін бақылау арқылы басқарылады. Негізгі қаржы құралдары бойынша сыйақы мөлшерлемесін қайта қарастыру мерзіміне қатысты қысқаша ақпараттың келесі әдіспен берілуі мүмкін:

(мың қазақстандық теңгемен)	Талап	1 және 3 ай	3 және 6 ай	6 және 12 ай	1 жыл және	Теңгерімдік
	етілгенге дейін немесе 1 айдан аз					
31 желтоқсан 2019 жыл						
Барлық қаржы активтері	49,423,436	7,909,555	7,612,552	52,444,501	207,323,502	324,713,546
Барлық қаржы міндеттемелері	(14,282,695)	(2,594,661)	(923,341)	(65,982,765)	(166,884,925)	(250,668,387)
2019 жылғы 31 желтоқсандағы пайыздық мөлшерлеме бойынша таза алшақтық						
	35,140,741	5,314,894	6,689,211	(13,538,264)	40,438,577	74,045,159
31 желтоқсан 2018 жыл						
Барлық қаржы активтері	43,914,000	1,111,741	8,807,417	35,826,627	198,998,580	288,658,365
Барлық қаржы міндеттемелері	(13,537,367)	(21,740)	(26,092)	(23,527,418)	(192,663,309)	(229,775,926)
2018 жылғы 31 желтоқсандағы пайыздық мөлшерлеме бойынша таза алшақтық						
	30,376,633	1,090,001	8,781,325	12,299,209	6,335,271	58,882,439

Орташа сыйақы мөлшерлемелері. Келесі кейінгі кесте 2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша пайыздық активтер мен міндеттемелер бойынша орташа тиімді сыйақы мөлшерлемесін көрсетеді. Бұл сыйақы мөлшерлемелері сәйкес активтер мен міндеттемелерді өтеуге қатысты шамаланған пайданы көрсетеді.

жылына %	2019 ж. Орташа тиімді сыйақы мөлшерлемесі	2018 ж. Орташа тиімді сыйақы мөлшерлемесі
Пайыздық активтер		
Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары	4.70%	5.70%
Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық борыштық құнды қағаздар	6.38%	6.07%
Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын инвестициялық борыштық құнды қағаздар	15.45%	15.45%
Қаржы мекемелеріндегі қаражат	8.41%	8.96%
Клиенттерге берілген несиелер мен алғытөлемдер	12.85%	13.27%
Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық борыштық құнды қағаздар	8.00%	9.75%
Өзге қаржы активтері	-	-
Пайыздық міндеттемелер		
Қарыз қаражаты	3.9%	3.79%
Шығарылған борыштық құнды қағаздар	-	8.7%
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттеме	-	-
Келешек кезең табыстары мен міндетті несиелік сипаттағы резерв	-	-
Өзге қаржы міндеттемелері	9%	-

25 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Сыйақы мөлшерлемесінің өзгеруіне қатысты сезімталдықты талдау. Пайыздық мөлшерлемені қайта қарау мерзімдерін талдауға негізделген пайыздық мөлшерлеменің өзгеру тәуекелін басқару қаржы активтері мен міндеттемелерінің сезімталдығын бақылаумен толықтырылады. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша әрекет ететін пайыздық активтер мен міндеттемелердің қайта қаралған позициялары мен пайыздық мөлшерлемесінің артуына немесе төмендеуіне қарай 100 базистік пунктте қиғаш пайданы параллель жылжытудың қарапайым етілген сценарийі негізінде жасалған пайданың немесе шығынның және капиталдың (салықтарды есепке алмағанда) пайыздық мөлшерлемесінің өзгеруіне сезімталдығын талдау мына түрде берілуі мүмкін.

	2019 жылғы 31 желтоқсанда		2018 жылғы 31 желтоқсанда	
	Пайдаға немесе шығынға әсер	Капиталға әсер	Пайдаға немесе шығынға әсер	Капиталға әсер
<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>				
100 базистік пунктке параллель арту (2017 ж.: 100 базистік пункт)	124,801	99,840	83,636	66,909
100 базистік пунктке параллель төмендеу (2017 ж.: 100 базистік пункт)	(124,801)	(99,840)	(83,636)	(66,909)

Валюталық тәуекел – валютаны айырбастау курсының өзгеруі нәтижесінде қаржы құралдары бойынша ақшалай қаражаттың әділ құнының немесе келешек ағынының өзгеру тәуекелі.

Валюталық тәуекел валютамен берілген бар немесе болжам жасалатын активтер сол валютада берілген бар немесе болжам жасалатын міндеттемелердің көлемінен артық немесе кем жағдайда орын алады. Қор Басқармасы валюталық тәуекелді бағалауды есепке ала отырып, шетел валютасында берілетін қаржы құралдары қиығындағы Қордың активтері мен пассивтері құрылымы бойынша шешім қабылдайды және ашық валюта позициясы көлеміне қолайлы валюталық тәуекел мен шектеу өлшемін орнатады.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша валюта қиығындағы қаржы активтері мен міндеттерінің құрылымы мына түрде берілуі мүмкін:

	Теңге	АҚШ доллары	Басқа	Барлығы
<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>				
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ				
Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары	40,648,536	122,847	407	40,771,790
Борыштық құнды қағаздарға инвестициялар	7,930,294	-	-	7,930,294
Қаржы мекемелеріндегі қаражат	270,810,229	3,807,073	-	274,617,302
Субсидиялау бағдарламасы бойынша дебиттік қарыз	16,779	-	-	16,779
Клиенттерге берілген несиелер мен алғытөлемдер	97,495	-	-	97,495
Өзге қаржы активтері	1,279,886	-	-	1,279,886
Барлық қаржы активтері	320,783,219	3,929,920	407	324,713,546
ҚАРЖЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ				
Қарыз қаражаты	233,869,248	432,951	-	234,302,199
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттеме	5,865,771	-	-	5,865,771
Келешек кезең табыстары мен міндетті несиелік сипаттағы резерв	9,837,192	-	-	9,837,192
Өзге қаржы міндеттемелері	663,225	-	-	663,225
Барлық қаржы міндеттемелері	250,235,436	432,951	-	250,668,387
2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша таза позиция	70,547,783	3,496,969	407	74,045,159

25 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша валюта қиығындағы қаржы активтері мен міндеттерінің құрылымы мына түрде берілуі мүмкін:

	Теңге	АҚШ доллары	Басқа	Барлығы
<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>				
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ				
Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары	37,940,992	199	12,483	37,953,674
Борыштық құнды қағаздарға инвестициялар	7,100,689	-	-	7,100,689
Қаржы мекемелеріндегі қаражат	225,810,857	3,747,725	-	229,558,582
Субсидиялау бағдарламасы бойынша дебиттік қарыз	29,337	-	-	29,337
Клиенттерге берілген несиелер мен алғытөлемдер	606,308	-	-	606,308
Өзге қаржы активтері	874,328	-	-	874,328
Барлық қаржы активтері	272,362,511	3,747,924	12,483	276,122,918
ҚАРЖЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ				
Қарыз қаражаты	177,343,971	23,966,002	-	201,309,973
Шығарылған борыштық құнды қағаздар	16,057,484	-	-	16,057,484
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттеме	4,974,063	-	-	4,974,063
Келешек кезең табыстары мен міндетті несиелік сипаттағы резерв	6,914,341	-	-	6,914,341
Өзге қаржы міндеттемелері	520,065	-	-	520,065
Барлық қаржы міндеттемелері	205,809,924	23,966,002	-	229,775,926
2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша валюталық туындыға дейінгі таза позиция	66,552,587	(20,218,078)	12,483	46,346,992
ВАЛЮТАЛЫҚ ТУЫНДЫ ҚҰРАЛДАР				
Туынды қаржы құралдарының талаптары	-	20,944,564	-	20,944,564
Туынды қаржы құралдарының міндеттемелері	(8,409,117)	-	-	(8,409,117)
2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша таза позиция	58,143,470	726,486	12,483	58,882,439

Жоғарыда берілген туынды қаржы құралдары монетарлық қаржы активтері немесе монетарлық қаржы міндеттемелері болып табылады, бірақ Қордың жалпы тәуекелін беру мақсатында бөлек берілген.

Әрбір бағанда берілген туынды құралдар бойынша Қор позициясы әрбір контрагент бойынша неттинг позициясына (және төлемдерге) дейінгі сатып алу (оң сома) немесе сату (теріс сома) туралы келісімге келген сәйкес валютаның есептілік мерзімінің соңында әділ құнын көрсетеді. 27-ескертпеде валюталар бойынша айыруда ашық берілген. Таза жалпы сома валюталық туынды қаржы құралдарының әділ құнын береді. Жоғарыда берілген талдау тек монетарлық активтер мен міндеттелерді қамтиды. Қор үлескерлік құралдарға салынатын инвестициялар мен монетарлық емес активтер айтарлықтай валюталық тәуекелдің туындауына әкелмейді деп есептейді.

Төмендегі кестеде барлық басқа ауыспалы сипаттар өзгеріссіз қалады деген есеппен, Қордың қолданыстағы валютасы үшін есептілік мерзімінің соңында қолданылатын айырбастау курстарының ықтимал өзгеруі нәтижесіндегі қаржы нәтижесі мен жеке капиталдың өзгеруі берілген:

25 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

	2019 жылғы 31 желтоқсанда		2018 жылғы 31 желтоқсанда	
	Пайдаға немесе шығынға әсер	Капиталға әсер	Пайдаға немесе шығынға әсер	Капиталға әсер
<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>				
АҚШ долларының 13,3%-ға нығаюы (2017 ж.: 10%-ға нығаюы)	130,087	130,087	(96,623)	(96,623)
АҚШ долларының 5,5%-ға әлсіреуі (2017 ж.: 10%-ға әлсіреуі)	(130,087)	(130,087)	39,957	39,957

Несие тәуекелі – қарыз алушы немесе Қор контрагенті өз міндеттемелерін орындамау нәтижесінде орын алатын қаржылық шығын тәуекелі. Қор несие тәуекелін басқару саясаты мен процедураларын (теңгерімдік және теңгерімнен тыс позициялар бойынша) дайындады, ірі несиелер бойынша Директорлар кеңесінің және Басқарманың шешімін қабылдау уәкілеттігі анықталды, міндетіне орнатылған шектеулер аясында несиелерді беру туралы шешімді қабылдау, несиелердің құрылымын қайта құру, Қордың несиелік тәуекелін белсенді бақылау функциясы кіретін Несие комитеті құрылды. Қордың несиелік саясатын Қордың Директорлар кеңесі қарап шығып, бекітеді.

Қордың несиелік саясаты несие тәуекелдерін басқару тарапынан несиелік қызметтің негізгі параметрлерін орнатады және Қор кездесетін несие тәуекелдерін анықтауға, талдауға және бақылауға бағытталған.

Несие тәуекелдерін бақылау ережесі келесі сфераларды қамтиды:

- Несиелік өтініштерді қарастыру және мақұлдау процедуралары;
- Қарыз алушылардың (шағын және орташа бизнес кәсіпорындарының) несие төлеу қабілетін бағалау методологиясы;
- Несиелік құжатқа қойылатын талаптар;
- Банк-контрагенттердің, эмитенттердің және сақтандыру компанияларының несие төлеу қабілетін бағалау методологиясы;
- Ұсыныс жасалатын қамсыздандыруды бағалау методологиясы;
- Қор капиталының 25%-нан аспайтын мөлшерде жиынтық несие тәуекелі бойынша шектеулерді орнату;
- Несие тәуекелге ұшырайтын қарыздар мен басқа өнімдерді жүйелі түрде бақылау процедуралары.

Қордың несие тәуекелінің максималды деңгейі теңгерімдегі қаржы активтерінің теңгерімдік құнында көрсетіледі. Активтер мен міндеттемелерді өзара есепке алу мүмкіндігі ықтимал несие тәуекелін төмендету үшін айтарлықтай мәнге ие емес. Қор басшылығы несиелік қарызды өтеу мерзімі бойынша бағалауды жүргізеді және мерзімі өтіп кеткен қарыздарды бақылап отырады. Басшылық 25-ескертпеде кредиторлық берешекті өтеу мерзімі бойынша талдауды және несие тәуекелі туралы басқа ақпаратты көрсетуді жөн көреді.

Теңгерімнен тыс қаржы құралдарына арналған несие тәуекелі басқа қатысушылардың келісімшарт шарттарын орындамауы нәтижесінде шығындарға ұшырау ықтималдығы ретінде анықталады. Қор шартты міндеттемелерге қатысты келісімдерді бекіту, тәуекелді шектейтін шектеулерді қолдану және мониторинг процедураларына негізделген теңгерімдік қаржы құралдарына қатысты несиелік саясатпен бірдей саясатты қолданады.

Несие тәуекелдерін басқару. Несие тәуекелі Қор бизнесі үшін жалғыз ғана айтарлықтай елеулі тәуекелі болып табылады. Тиісінше, басшылық несие тәуекелін басқаруға аса көңіл бөледі.

Шектер. Қор бір қарыз алушыға немесе байланысты қарыз алушылар тобына шек орната отырып, несие тәуекелін қадағалайды. Басшылық контрагенттер мен өнімдер бойынша несие тәуекелінің шектерін үнемі бекітіп отырады. Мұндай тәуекелдер мониторингі үнемі жасалады, бұл ретте шектер жылына кемінде бір рет қайта қаралады.

Тәуекелдерді басқару мақсатында несие тәуекелдерін бағалау күрделі процесс болып табылады және модельдерді қолдануды қажет етеді, себебі тәуекел нарықтық жағдайларға, күтілетін ақша ағындарына байланысты және уақыт ағымымен өзгереді. Активтер портфелі бойынша несие тәуекелін бағалау дефолттың болу ықтималдығына, тиісті шығындылық коэффициентіне және контрагенттер арасындағы дефолт корреляциясына қатысты қосымша бағаларды қажет етеді.

25 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Контрагенттерге сыртқы рейтингтеді S&P, Moody's және Fitch секілді тәуелсіз халықаралық рейтингтік агенттіктер береді. Бұл рейтингтер ашық. Бұл рейтингтер және дефолттың болуы ықтималдығының тиісті диапазондары мына қаржы құралдарына қолданылады: борыштық құнды қағаздарға инвестициялар (мемлекеттік, корпоративтік және муниципальдық облигациялар, еурооблигациялар және сатып алынған вексельдер) және қаржы мекемелері берген қарыздар.

Төмендегі кестеде көрсетілгендей қаржы мекемелеріне дефолттың келу ықтималдығының диапазоны төменде берілген:

Бірыңғай шкала бойынша несиелік тәуекелінің деңгейі	Сыртқы халықаралық рейтингтік агенттіктердің (S&P) тиісті рейтингтері	Дефолттың болу ықтималдығының тиісті интервалы
Өте жақсы деңгей	AAA – BB+	0,00% - 0,65%;
Жақсы деңгей	BB+ – B+	0,66% - 2,42%;
Қанағаттанарлық деңгей	B, B-	2,43% - 9,24%;
Арнайы мониторингті қажет етеді	CCC+ – CCC-	9,25% - 99,9%;
Дефолт	C, D-I, D-II	100%

Бірыңғай шкала бойынша несиелік тәуекелдің әр деңгейіне төлеу қабілетінің белгілі бір деңгейі беріледі.

- *Өте жақсы деңгей* – төмен несиелік тәуекелге ие жоғары несиелік сапа.
- *Жақсы деңгей* – орташа несиелік тәуекелі бар жеткілікті несиелік сапа.
- *Қанағаттанарлық деңгей* – қанағаттанарлық несиелік тәуекелі бар орташа несиелік сапа.
- *Арнайы мониторингті қажет етеді* – аса мұқият мониторинг пен қалпына келтірушілік басқаруды қажет ететін несиелендіру тетігі.
- *Дефолт* – дефолт орын алған несиелік беру тетіктері.

Күтілетін несиелік шығындарды (ККЗ) бағалау. Күтілетін несиелік шығындар дегеніміз – ықтималдықтың ескерілуімен өлшенген, келешекте кем алынған ақша қаражаттарының келтірілген құнын бағалау (яғни таразы ретінде белгілі уақыт кезеңінде дефолттың орын алуының тиісті тәуекелдерін пайдалана отырып, несиелік шығындардың орташа өлшенген шамасы). Күтілетін несиелік шығындардың бағасы объективті болып табылады және болжалды нәтижелер диапазонын есептеп шығару жолымен анықталады. Күтілетін несиелік шығындарды бағалау – Қормен пайдаланылатын төрт компоненттің негізінде орындалады: дефолттың ықтималдығы, дефолт тәуекеліне ұшыраған несиелік талаптың шамасы, дефолт жағдайындағы шығын және дисконттау мөлшерлемесі.

Дефолт сәтіндегі берешек – есепті кезең аяқталғаннан кейін тәуекел сомасында күтілген өзгерістердің ескерілуімен дефолттың келешек күнінде тәуекелдің бағалануы, соның ішінде қарыздың негізгі сомасы мен пайыздардың өтелуін, және несиелік міндеттемелер бойынша қаражаттың күтілген пайдаланылуын қоса алғанда. *Дефолт ықтималдығы (PD)* – белгілі уақыт кезеңі барысында дефолттың орын алу ықтималдығын бағалау. *Дефолт болған жағдайдағы шығын (LGD)* – дефолт кезінде туындайтын шығынның бағалануы. Ол шартта көзделген төлеуге жататын ақша ағындары мен кредитор алуға күтетін ағындардың арасындағы айырмаға негізделеді, соның ішінде қамтамасыз етуді сатудан туындайтындарын қоса алғанда. Әдетте бұл көрсеткіш дефолт сәтіндегі берешектің пайызы түрінде көрініс табады (EAD). Күтілген шығындар есепті кезеңнің соңына қарай келтірілген құнына дейін дисконтталады. Дисконттау мөлшерлемесі қаржы құралы бойынша тиімді пайыздық мөлшерлемесі (ТПМ) немесе оның болжалды шамасын білдіреді.

Күтілетін несиелік шығындар құралдың бүкіл қолданылу мерзіміне үлгіленеді. Құралдың бүкіл қолданылу мерзімі – кенеттен мерзімінен бұрын өтеудің ескерілуімен (егер бұл орын алса) борышқорлық құралдарды өтеу мерзіміне дейін шарттық қолданылуының қалған мерзіміне тең. Қарыздар мен қаржы кепілдігі шарттарын ұсыну бойынша міндеттемелер үшін бұл – Қорда шартпен көзделген ағымдағы қарыз беру міндеті бар болатын, шартпен белгіленген кезең.

25 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

«Бүкіл мерзімдегі күтілетін несиелік шығындар» басқару үлгісінде қаржы құралын қолданудың қалған мерзімі барысында барлық болжалды дефолт уақиғаларының орын алуы нәтижесінде туындайтын шығындар бағаланады. «12 айлық күтілетін несиелік шығындар» үлгісі есепті кезеңнің соңынан бастап 12 ай бойы немесе егер бір жылдан кем болса – қаржы құралын қолданудың қалған мерзімі барысында болуы мүмкін, қаржы құралы бойынша дефолт уақиғасы орын алған жағдайда туындайтын, бүкіл мерзімдегі күтілетін несиелік шығындардың бір бөлігін білдіреді.

Қаржы есептілігін дайындау үшін күтілетін несиелік шығындардың басшылықпен бағалануы – әдетте реттеу мақсатында пайдаланылатын бүкіл циклдегі бағалаларға емес, белгілі уақыт сәтіндегі бағалаларға негізделген. Бағалауда болжамды ақпарат пайдаланылады. Осылайша, ККШ несие тәуекеліне әсер ететін ықтималдықтың ескерілуімен өлшенген негізгі макроэкономикалық көрсеткіштердің өзгерістерін көрсетеді.

Құрылған немесе сатып алынған құнсызданған қаржы активтері (РОСИ) үшін ККШ үлгілеу дәл сондай жолмен орындалады, бірақ мыналарды қоспағанда: (а) жалпы теңгерімдік құны мен дисконттау мөлшерлемесі – шартта көзделген ақша ағындары негізінде емес, активті бастапқы мойындау сәтінде алынуы мүмкін болған ақша ағындары негізінде анықталатын болса, және (б) ККШ әрдайым бүкіл мерзімдегі ККШ-ке тегін болса. Құрылған немесе сатып алынған құнсызданған активтер дегеніміз – бұрын бизнесті біріктірудің нәтижесінде сатып алынған құнсызданған қарыздар секілді, бастапқы мойындау сәтінде құнсызданған қаржы активтері.

Дефолттың ықтималдығын бағалау үшін Қор дефолтты – тәуекелге ұшырағыштығы төменде аталып өткен критерийлердің біріне немесе бірнәшесіне сәйкес келетін жағдай ретінде анықтайды:

- 90 күннен артық уақытқа мерзімін кешіктіру;
- Контрагенттің дефолт жариялауының жоғары ықтималдығы және/немесе контрагенттің банкрот болып танылуы;
- Контрагент берешегінің қайта құрылымдалуы;
- Тиісті қадағалаушы органмен контрагенттің лицензиясының қайтарып алынуы және/немесе тоқтатыла тұруы;
- Аталған берешек бойынша елеулі резервтердің құрылуы немесе берешектің есептен шығарылуы;
- Контрагентпен міндеттемелер бойынша ковенанттардың бұзылуы;
- Бір контрагенттің басқа құралдары бойынша дефолттың мойындалуы;
- Қаржылық қиындықтарға байланысты қаржы активі бойынша белсенді нарықтың жоғалуы;
- Қарыз алушының қаржылық қиындықтарына байланысты концессия туралы келісімнің жасалуы;
- Елеулі дисконтпен қаржы активтерінің құрылуы немесе сатып алынуы, бұл - контрагенттің дефолт болу уақиғасының куәлігі болып табылуы мүмкін;

Құрал бұдан былай дефолттық болып есептелмейді (яғни төлемдердің кешіктірілуі жойылған), егер ол дефолт критерийлерінің ешқайсысына сәйкес келмейтін болса.

Бастапқы мойындау сәтінен бастап несие тәуекелінің едәуір ұлғаюының (SICR) болуын немесе болмауын бағалау – жеке негізде де, қоржындық негізде де орындалады. Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша немесе амортизацияланған құны бойынша ескерілетін борыштық құнды қағаздар, қаржы мекемелеріндегі қаражат үшін кредит тәуекелінің едәуір ұлғаюы төменде көрсетілген критерийлерге мониторинг жасау жолымен жеке негізде бағаланады. Оған қатысты Қордың Тәуекел менеджменті департаменті олардың тиісті сипаты тұрғысынан несие тәуекелінің едәуір ұлғаю дәрегі анықтау үшін пайдаланылатын критерийлерді тексеру мен мерзімді мониторинг жасауды жүзеге асырады. Егер қаржы активтері 30 күннен артық уақытқа кешіктірілген болса, бастапқы мойындау сәтінен бастап несие тәуекелінің едәуір ұлғаюы орын алады деген болжам жоққа шығарылмайды.

Қор несие тәуекелінің төмен бағалануымен байланысты өзгешелікті инвестициялық қаржы активтеріне қолдануды шешті. Осылайша, тәпті инвестициялық рейтингі бар активтер несие тәуекелінің едәуір ұлғаюының болуына қатысты бағаланбайды.

Қор келесідей бір немесе бірнеше сандық, сапалық немесе шектеушілік критерийлер орындалатын кезде қаржы құралы бойынша несие тәуекелінің едәуір ұлғаюы орын алады деп есептейді.

Несие тәуекелінің едәуір ұлғаюын (SICR) бағалау үшін Қор келесі критерийлерді қолданады:

- Төлемдер бойынша мерзімін кешіктірудің болуы 30 күннен аспайтын мерзімді құрауы;
- Контрагенттің сыртқы несиелік рейтингінің төмендеуі;
- Қарыз алушының жағдайының нашарлауы туралы немесе қарыз алушы жұмыс істейтін индустриядағы мәселелер туралы қолжетімді көздерден алынған ақпарат;
- Қарыз алушының немесе эмитенттің басқа қаржы құралдары туралы ақпарат;

25 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Осы қаржы есептілігінде мойындалатын, күтілетін несиелік шығындардың деңгейі бастапқы мойындау сәтінен бастап қарыз алушының несиелік тәуекелінің едәуір ұлғаюының болуына байланысты. Бұл тәсілдеме Күтілетін несиелік шығындарды бағалаудың үш кезеңдік үлгісіне негізделген. 1-кезең – бастапқы мойындау сәтінде құнсызданған болып табылмаған және осы сәттен бастап ол бойынша несие тәуекелінің едәуір ұлғаюы болмаған қаржы құралы үшін, несиелік шығындар бойынша бағалау резерві 12 айлық күтілетін несиелік шығындар негізінде құрылады. 2-кезең – егер бастапқы мойындау сәтінен бастап несиелік тәуекелдің едәуір ұлғаюы анықталған болса, қаржы құралы 2-кезеңге ауыстырылады, алайда өлі де құнсызданған болып есептелмейді, бірақ несиелік шығындар бойынша бағалау резерві бүкіл мерзімдегі күтілетін несиелік шығындар негізінде құрылады. 3-кезең – егер қаржы құралы құнсызданған болып табылса, ол 3-кезеңге ауыстырылады және шығындар бойынша бағалау резерві бүкіл мерзімдегі күтілетін несиелік шығындар негізінде құрылады. Актіві 3-кезеңге ауыстырудың нәтижесінде ұйым жиынтық теңгерімдік құны негізінде пайыздық табысты мойындауды доғарады және пайыздық табысты есептеу кезінде теңгерімдік құнына – күтілетін несиелік шығындардың шегерілуімен, активтің тиімді пайыздық мөлшерлемесін қолданады.

Несие тәуекелінің едәуір ұлғаю критерийлерінің енді орындалмай жатқандығының айғағы бар болса, құрал 1-кезеңге кері ауыстырылады. Егер тәуекел сапа белгісі негізінде 2-кезеңге ауыстырылған болса, Қор оның сақталатынына немесе өзгеретініне көз жеткізу үшін осы белгіге мониторинг жасауды жүзеге асырады.

Сатып алынған немесе құрылған құнсызданған қаржы активтері бойынша Күтілетін несиелік шығындар әрдайым бүкіл мерзім үшін бағаланады. Осылайша, Қор бүкіл кезең үшін күтілетін несиелік шығындардағы жиынтық өзгерістерді ғана мойындайды.

Күтілетін несиелік шығындарды бағалау үшін Қор үш тәсілдемені қолданады: (i) жеке негізде бағалау; (ii) портфельдік негізде бағалау: несиелік портфельдің біртекті сегменттері үшін күтілетін несиелік шығындарды есептеу барысында несие тәуекелінің бірдей параметрлері қолданылады (мысалы, дефолт ықтималдығы, дефолт болған жағдайдағы шығын); (iii) сыртқы рейтингтер негізіндегі бағалау. Қор қаржы құралдарының келесі түрлері үшін қоржындық негізде бағалау жүргізеді: ШОБ-қа берілген қарыздар мен алғытөлемдер және қаржылық кепілдіктер. Бұл тәсілдеме қарыз алушылар туралы нақты ақпарат негізінде біртекті сегменттердегі қоржынды агрегаттауды қамтиды, мысалы, берешекті мерзімінде өтемеу.

Қор қаржы мекемелері, борыштық құнды қағаздар үшін, және ірі корпоративтік клиенттердің жанында сыртқы рейтингтер негізінде бағалауды орындайды.

Күтілетін несиелік шығындарды жеке негізде бағалау – әрбір нәтиженің ықтималдығына қатысты әртүрлі болжалды нәтижелердің үшін несиелік шығындарды өлшеу жолымен жүргізіледі. Қор бағалау периметріне енгізілген әрбір қаржы активі үшін кемінде екі болжалды нәтижені анықтайды, олардың бірі – осындай сценарийдің ықтималдығы төмен болуына қарамастан, несиелік шығынға алып келеді. Жеке бағалау, негізінен, тәжірибелі қызметкерлердің сарапшылық пайымдауларына негізделеді. Сарапшылық пайымдаулар – бағалаулар мен іс жүзіндегі шығындардың арасындағы айырманы азайту мақсатында сыналады.

Бағалау қоржындық негізде орындалатын болса, Қор тәуекелдерге ұшырағыштық кезеңдерін анықтайды және ұжымдық негізде шығындар бойынша бағалау резервтерін есептеп шығарады. Қор өзінің несие қоржынын – топ аясындағы несие қоржындары біртекті және ұқсас тәуекелдерді иемденетіндей жолмен несие тәуекелінің жалпы сипаттамалары негізінде анықталған сегменттер бойынша талдайды. Қаржы активтерінің негізгі жалпы сипаттамалары мыналарды қамтиды: клиенттің типі, бастапқы мойындау күні, өтеуге дейінгі мерзім, қамтамасыз ету сапасы және қаржы активінің сомасы мен қамтамасыз ету құнының арақатынасы (LTV). Әртүрлі сегменттер де несие тәуекелінің параметрлеріндегі өзгешеліктерді көрсетеді, мысалы, дефолт болу ықтималдығы және дефолт болған кездегі шығындар секілді. Тәуекелдерді басқару бөлімі тұрақты негізде топтарға бөлінудің тиісті сипатын тексеру мен мониторинг жасауды жүзеге асырады.

Жалпы алғанда, күтілетін несиелік шығындар құралдың тиімді пайыздық мөлшерлемесінің пайдаланылуымен келтірілген құнына дейін дисконтталған несие тәуекелінің жоғарыда анықталған дефолт сәтіндегі берешек, дефолт ықтималдығы және дефолт болған кездегі шығындар секілді параметрлерінің туындысына тең. Күтілетін несиелік шығындар әрбір жекелеген қаржы активінің немесе жалпы сегменттің қолданылу мерзімі ішінде әрбір келешек ай / жыл үшін несие тәуекелін болжау жолымен анықталады (дефолт сәтіндегі берешек, дефолт ықтималдығы және дефолт болған кездегі шығындар). Осы үш компонент «аман қалу» ықтималдығының ескерілуімен алмасып тұрады және түзетіледі (яғни алдыңғы ай барысында қаржы активі өтелді ма, жоқ әлде дефолт орын алды ма). Бұл – әрбір келешек кезең үшін күтілетін несиелік шығындардың есептелуін іс жүзінде қамтамасыз етеді, ол кейіннен есепті кезеңге қайта дисконтталады және қосылады. Күтілетін несиелік шығындарды есептеу үшін пайдаланылатын дисконттау мөлшерлемесі бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлемені немесе оның болжалды шамасын білдіреді.

25 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Қазақстан Республикасы президентінің 2019 жылғы 30 қаңтардағы тапсырмасына сәйкес, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі (әрі қарай – «ҚРҰБ») екінші деңгейлі банктердің активтерінің сапасын бағалауды (әрі қарай – «АСБ») жүргізеді. Тексеру периметріне 14 банк кірді: «Қазақстан халық банкі» АҚ, «Сбербанк России» АҚ Еншілес банкі, «Kaspi Bank» АҚ, «Fortebank» АҚ, «Банк ЦентрКредит» АҚ, «АТФБанк» АҚ, «Еуразиялық банк» АҚ, «First Heartland Jysan Bank» АҚ, «Банк «Bank RBK» АҚ, «Альфа-Банк» Еншілес банкі АҚ, «Altyn Bank» АҚ, «Нұрбанк» АҚ, «Хоум Несие энд Финанс Банк» АҚ Еншілес банкі және «Банк ВТБ (Қазақстан)» АҚ Еншілес ұйымы. Тексерудің негізді мақсаттары мыналар болып табылады:

- Банк жүйесінің жағдайы туралы толық және объективті суретті қалыптастыру;
- Қаржы секторының жоғары деңгейдегі орнықтылығы мен айқындығын қамтамасыз ету;
- Инвесторлар мен салымшылардың сенімін нығайту;
- Бухгалтерлік есеп пен пруденциалық реттеудің озық тәжірибесіне сәйкес банктердегі үдерістердің сапасын арттыру.

2019 жылғы желтоқсанда ҚРҰБ екінші деңгейлі банктердің сапасын бағалау бойынша алдын ала нәтижені шығарды. Осы талдауға сәйкес, 01.04.2019 жылғы жағдай бойынша, шоғырландырылған деңгейде (барлық қатысушы-банктердің нәтижелерінің агрегациясы) капитал тапшылығы байқалмайды. Бұған қоса, ҚРҰБ ОКА нәтижелерінің капиталға әсер етуге міндетті түрде әкелмейтінін немесе банктердің қаржылық есептіліктерінде міндетті түрде көрсетілмейтінін атап өтті. Қор басшылығы есептіліктің шығарылған күнінде мәлім болған бүкіл ақпараттың негізінде 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін резервтердің адекватты деңгейі құрылды деп есептейді. Қор барлық банктерді егжей-тегжейлі талдауды жүргізеді және ОКА нәтижелеріне қатысты ҚРҰБ-ның кейінгі деректері - тексерудің нәтижелері ресми түрде жарияланған жағдайда талданады.

Несие тәуекелінің параметрлерін есептеп шығарудың негізгі қағидаттары. Дефолт сәтіндегі берешек өнімінің типіне қарай өзгеретін күтілген төлем графигі негізінде анықталады. Бір уақытта өтелуімен амортизацияланатын өнімдер мен қарыздар үшін дефолт сәтіндегі берешек 12-жылдық кезең үшін немесе бүкіл мерзім үшін шарт бойынша қарыз алушымен өтелуі тиіс сомалар негізінде анықталады. Бұл сондай-ақ қарыз алушы тарапынан күтілетін артық төлемнің ескерілуімен түзетіледі. Есепке сондай-ақ мерзімінен бұрын төлеу немесе қайта қаржыландыру туралы жорамалдар енгізіледі. Жаңғыртылмалы өнімдер үшін дефолт сәтіндегі берешек – қалған лимитті дефолт сәтіне, пайдаланылған қаражаттардың ағымдағы қалдығына күтілген пайдалануды ескеретін «несиелік конверсия коэффициентін» қосу жолымен болжанады. Бұл болжамдар өнімінің типіне, лимиттің ағымдағы пайдаланылуына және нақты контрагенттің басқа да жосықтық сипаттамаларына қарай өзгереді.

Күтілетін несиелік шығындарды есептеп шығару үшін дефолт ықтималдығының екі түрі пайдаланылады: 12 ай барысында дефолт ықтималдығы және бүкіл мерзімдегі дефолт ықтималдығы. Дефолттың 12-айлық ықтималдығын бағалау – өткен кезеңдердегі дефолт туралы қолда бар соңғы деректерге негізделеді және қажет болған жағдайда болжамдық ақпараттың ескерілуімен түзетіледі. Бүкіл мерзімдегі дефолт ықтималдығы қаржы құралын қолданудың қалған мерзімі барысында дефолттың орын алу ықтималдығының бағалауын ұсынады және құралдардың бүкіл қолданылу мерзімінде дефолттың 12-айлық ықтималдықтарының сомасы болып табылады. Бүкіл кезеңдегі дефолттың ықтималдығын есептеп шығару үшін Қор қаржы құралының типі мен сегментіне қарай әртүрлі статистикалық әдістерді пайдаланады, мысалы: миграция қалыптамасы негізінде дефолттың 12-айлық ықтималдығының экстраполяциясы, өткен кезеңдердегі дефолттар туралы деректердің негізінде бүкіл мерзімдегі дефолттың қисық ықтималдығын жасау, тәуекелдердің қарқындылығы әдісі немесе басқалар.

Дефолт болған кездегі шығын дефолттық несие бойынша шығын мөлшеріне қатысты Қордың болжамын білдіреді. Дефолт болған кездегі шығын контрагенттің типіне, талаптың типі мен басымдылығына және кепілзаттың немесе өзге несиелік қамтамасыз етудің болуына байланысты. 12 ай үшін және бүкіл мерзім үшін дефолт болған кездегі шығындар дефолттың орын алуынан кейін күтілетін өтемге әсер ететін факторлар негізінде анықталады. Дефолт болған кездегі шығынды бағалауға қатысты тәсілдеме үш болжалды әдіске бөлінуі мүмкін:

- қамтамасыз етудің нақты сипаттамалары негізінде дефолт болған кездегі шығынды бағалау;
- аталған халықаралық агенттіктерге дефолт болған жағдайда шығынды есептеп шығару;
- әртүрлі факторлар мен сценарийлерге қарай, дефолт болған жағдайда шығынды жеке анықтау.

Қор дефолт болған кездегі шығынды – қамтамасыз етудің болжамдық құны, өткен кезеңдердегі сату бағасына арналған жеңілдіктер және жылжымайтын мүлік нысандарымен және өтімді құнды қағаздармен қамтамасыз етілген қарыздарға қатысты өзге факторлар секілді, қамтамасыз етудің нақты сипаттамалары негізінде есептеп шығарады. Дефолт болған кездегі шығын ұжымдық негізде, қамтамасыз етумен және қамтамасыз етусіз корпоративтік несиелер қоржынының қалдығына қатысты несиелерді өндіріп алу туралы соңғы қолжетімді статистикалық деректердің пайдаланылуымен және халықаралық агенттіктердің деректері негізінде есептеп шығарылады.

25 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Қарыз ұсыну жөніндегі міндеттемелер мен қаржылық кепілдіктерге қатысты күтілетін несиелік шығындарды бағалау. Осы құралдар бойынша күтілетін несиелік шығындарды бағалау – жоғарыда теңгерімдік тәуекелдер үшін сипатталған кезеңдерді қарастырады және дефолт сәтіндегі берешекті есептеп шығару бөлігінде өзгешеленеді. Дефолт сәтіндегі берешек несиелік конверсия коэффициенті (CCF) мен келешек операциялар бойынша шарттық міндеттемелер сомасының туындысы болып табылады (*ExOff*). Қаржылық кепілдіктер үшін несиелік конверсия коэффициенті дефолт сәтіндегі берешекті статистикалық талдау негізінде анықталады.

Сыртқы рейтингтер негізінде бағалау қағидаттары. Белгілі құралдарда несие тәуекелдерінің сыртқы рейтингтері бар, олар тиісті рейтинг агенттіктерімен жарияланған қаражаттарды өндіріп алу мен дефолттардың статистикасы негізінде «дефолт ықтималдығы» және «дефолт болған кездегі шығын» несиелік тәуекелінің параметрлерін бағалау үшін пайдаланылады. Бұл тәсілдеме қаржы институттарына берілген қарыздарға, қаржы институттарының пайдасына берілген кепілдіктер мен құнды қағаздарға қолданылады.

Күтілетін несиелік шығындардың үлгісіне енгізілген болжамдық ақпарат. Несие тәуекелінің едәуір артуын бағалау және Күтілетін несиелік шығындарды есептеп шығару – расталатын болжамдық ақпараттың енгізілуін тұспалдайды. Қор қаржы активтері бойынша іс жүзіндегі шығындар мен бағалаулардың арасындағы алшақтықтарды азайту үшін өз әдістемелері мен жорамалдарын үнемі тексеріп отырады.

Теңгерімнен тыс қаржы құралдарына арналған несие тәуекелі басқа қатысушылардың келісімшарт шарттарын орындамауы нәтижесінде шығындарға ұшырау ықтималдығы ретінде анықталады. Қор шартты міндеттемелерге қатысты келісімдерді бекіту, тәуекелді шектейтін шектеулерді қолдану және мониторинг процедураларына негізделген теңгерімдік қаржы құралдарына қатысты несиелік саясатпен бірдей саясатты қолданады.

Өтімділік тәуекелі – Қор өз міндеттемелерін орындау мақсатында қаржы құралдарын қатыстыру қиындықтарымен қақтығысуы мүмкін тәуекел. Өтімділік тәуекелі өзінің теңгерімдік және теңгерімнен тыс міндеттемелеріне уақытылы жауап беру үшін, Қордың жеткілікті өтімділік құралдарының қолайлы бағамен қамтамасыз етілуіне әсер ететін активтерді және міндеттемелерді өтеу мерзіміне сәйкес келмеген жағдайда туындайды. Активтер мен міндеттемелер бойынша өтеу мерзімі мен пайыздық мөлшерлемесінің сәйкес келуі және/немесе бақыланатын сәйкес келмеуі Қорды қоса, қаржы институттарын бақылау кезіндегі негізін қалаушы мезет болып табылады. Орындалатын операциялардың және олармен байланысты анық еместік нәтижесінде активтер мен міндеттемелерді өтеу мерзімі бойынша толық сәйкестік қаржы институттары үшін операциялардың кірісін арттыруға мүмкіндік беретін қалыпты тәжірибе болып табылмайды, дегенмен, шығындардың орын алу тәуекелін арттырады.

Қор өтеу мерзімі келген кезде барлық міндеттемелерді орындау үшін қажетті ақшалай қаражаттың әрдайым қолда болуын қамтамасыз ету мақсатында өтімділікті бақылауды жүзеге асырады. Өтімділікті бақылау саясатын Директорлар кеңесі бекітеді.

Қор Директорлар кеңесі бекіткен Қордың өтімділік шығыны тәуекелін бақылау ережесі аясында өтімділік тәуекелін басқарады. Ережелер өтімділікті жоғалту тәуекелін басқарудың негізгі процестері мен тәртіптерін анықтайды, сондай-ақ, өтімділікті жоғалту тәуекелін тиімді басқару және Қорда барлық міндеттемелерді жабу үшін жеткілікті қаражаттың болуын қамтамасыз ету мақсатында Қордың осы процеске қатыстырылған құрылымдық бөлімшелерінің функциялары мен уәкілдіктерін орнатады. Ережелерді барлық қызметкерлердің, құрылымдық бөлімшелердің және Қордың алқалы органдары орындауға міндетті.

Осы Ережелер аясында өтімділікті жоғалту тәуекелі келесі құралдардың/талдаушылық есептердің көмегімен өлшенеді және бақыланады: өтімділіктің реттеушілік және шарттық нормативтері; өтімді құралдардың ағымдағы қалдықтарын, өтімді құралдардың жоспарланатын ағындарын/ағып кетулерін талдау; өтімділіктің ішкі коэффициенттері; өтімділіктің алшақтықтары (гэп-талдау). Өтімді қаражаттың артықтығының немесе жетіспеушілігінің алдын алу үшін, Қордың активтерді және пассивтерді бақылау комитеті өтімді қаражаттарды қатыстыру және қолдану қызметін бақылайды. Қордың ағымдағы және қысқа мерзімді өтімділігін бақылау өтімді қаражаттың ағымдағы қалдықтарын және өтімді қаражаттың жоспарланатын кірістерін/шығыстарын талдау негізінде тәуекелдерді басқару үшін жауапты құрылымдық бөлімшесімен жүзеге асырылады. Орындалатын талдау негізінде көрсетілген бөлімше шоғырландырылған негізде «Активтер мен міндеттердің уақытша құрылымы» есебін жасайды және оны Қор Басқармасына береді.

Активтерді және пассивтерді басқару комитеті Қордың өтімділігін жоғалту тәуекелін азайту бойынша шараларды қабылдау үшін өтімділік тәуекелі деңгейін талдау арқылы өтімділік тәуекелін бақылайды. Ағымдағы өтімділікті ағымдағы өтімділікке қолдау көрсету және ақша ағындарын оңтайландыру үшін қаржы нарықтарында операцияларды жүзеге асыратын Қаржы мекемесі басқарады.

25 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Өтімділікті басқару бойынша Қор саясаты мыналардан тұрады:

- өтімді активтердің қажетті деңгейіндегі осы ақша ағындарымен байланысты негізгі валюта мен есептесу қимасындағы ақша ағындарын болжау;
- қаржыландыру көздерінің әртарапандырылған құрылымдарына қолдау көрсету;
- қарыз қаражаттың концентрациясын және құрылымын басқару
- қарызды қаржыландыру бойынша жоспарларды дайындау;
- кассалық өтімділік үзілген жағдайда қорғаныс шарасы ретінде еркін қолдануға болатын жоғары өтімділік активтері портфеліне қызмет көрсету;
- өтімділікке және қаржыландырудың берілген деңгейіне қолдау көрсету бойынша резервтік жоспарларды дайындау;
- Қордағы теңгерімдік өтімділік көрсеткіштерінің заңмен орнатылған нормативтерге сәйкестігін бақылауды жүзеге асыру.

Қаржы мекемесі күн сайын қаржы нарықтарындағы өтімділік позициясына мониторинг жүргізеді. Қалыпты нарық жағдайларында Қордың өтімділік жағдайы туралы есептер жүйелі негізде жоғары басшылыққа беріліп отырады. Қордың өтімділігін басқару саясатына қатысты шешімді Басқарма және Қордың активтері мен пассивтерін бақылау жөніндегі комитет қабылдайды.

Төмендегі кестеде өтеу бойынша шарттық дисконтталмаған міндеттемелер негізінде өтеуге дейін қалған мерзімдер бөлігінде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қордың қаржылық міндеттемелері ұсынылған:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Талап етілгенге дейін немесе 1 айдан аз	1 және 3 ай аралығында	3 және 6 ай аралығында	6 және 12 ай аралығында	1 жылдан астам	Барлығы
31 желтоқсан 2019 жыл						
ҚАРЖЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ						
Қарыз қаражаты	1,374,720	1,192,048	1,846,266	69,439,684	305,985,236	379,837,954
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттеме	2,664,104	2,555,940	600,000	45,727	-	5,865,771
Келешек кезең табыстары мен міндетті несиелік сипаттағы резерв	3,930,111	19,612,881	1,498,858	7,399,858	97,614,354	130,056,062
Өзге қаржы міндеттемелері	365,184	23,719	36,250	74,985	163,087	663,225
Қаржы міндеттемелері бойынша барлық ықтимал келешек төлемдер	8,334,119	23,384,588	3,981,374	76,960,254	403,762,677	516,423,012

25 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Төмендегі кестеде өтеу бойынша шарттық дисконтталмаған міндеттемелер негізінде өтеуге дейін қалған мерзімдер бөлігінде 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қордың қаржылық міндеттемелері ұсынылған:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Талап етілгенге дейін немесе 1 айдан аз	1 және 3 ай аралығында	3 және 6 ай аралығында	6 және 12 ай аралығында	1 жылдан астам	Барлығы
31 желтоқсан 2018 жыл						
ҚАРЖЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ						
Қарыз қаражаты	955,960	662,984	1,263,132	25,693,067	311,847,499	340,422,642
Шығарылған борыштық құнды қағаздар	-	-	-	-	17,508,000	17,508,000
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттеме	4,974,063	-	-	-	-	4,974,063
Келешек кезең табыстары мен міндетті несиелік сипаттағы резерв	484,459	276,903	9,092,060	6,433,471	100,648,616	116,935,509
Өзге қаржы міндеттемелері	520,065	-	-	-	-	520,065
Қаржы міндеттемелері бойынша барлық ықтимал келешек төлемдер	6,934,547	939,887	10,355,192	32,126,538	430,004,115	480,360,279

25 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Қор өтімділікті басқару үшін дисконттау есептелмеген өтеу мерзімі бойынша жоғарыда берілген міндеттемелер талдауын қолданбайды. Мұның орнына Қор күтілетін өтеу мерзімін және күтілетін өтімділік алшақтығын қадағалайды, бұл 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша төмендегі кестеде көрсетілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Талап етілгенге дейін немесе 1 айдан аз	1 және 3 ай аралығында	3 және 6 ай аралығында	6 және 12 ай аралығында	1 жылдан астам	Барлығы
31 желтоқсан 2019 жыл						
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ						
Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары	40,771,790	-	-	-	-	40,771,790
Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық құнды қағаздар	-	-	-	219	2,645,853	2,646,072
Қаржы мекемелеріндегі қаражат	8,079,919	7,157,523	7,607,423	52,441,547	199,330,890	274,617,302
Субсидиялау бағдарламасы бойынша дебиттік қарыз	16,779	-	-	-	-	16,779
Клиенттерге берілген несиелер мен алғытөлемдер	82,280	1,606	2,407	2,735	8,467	97,495
Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық құнды қағаздар	-	-	-	-	626,160	626,160
Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын инвестициялық құнды қағаздар	-	-	-	-	4,658,062	4,658,062
Өзге қаржы активтері	472,668	750,426	2,722	-	54,070	1,279,886
Барлық қаржы активтері	49,423,436	7,909,555	7,612,552	52,444,501	207,323,502	324,713,546
ҚАРЖЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ						
Қарыз қаражаты	1,416,215	15,002	287,090	65,862,053	166,721,839	234,302,199
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттеме	2,664,104	2,555,940	600,000	45,727	-	5,865,771
Келешек кезең табыстары мен міндетті несиелік сипаттағы резерв	3,930,111	19,612,881	1,498,858	7,399,858	97,614,354	130,056,062
Өзге қаржы міндеттемелері	365,184	23,719	36,250	74,985	163,087	663,225
Қаржы міндеттемелері бойынша барлық ықтимал келешек төлемдер	8,375,614	22,207,542	2,422,198	73,382,623	264,499,280	370,887,257
Қаржы құралдары бойынша өтімділік алшақтығы	41,047,822	(14,297,987)	5,190,354	(20,938,122)	(57,175,778)	(46,173,711)

Қор өртүрлі құралдардың көмегімен таза өтімділіктің кері мәнін басқаруды жүзеге асырады. Қор жеткілікті ресурстарды иемденеді және болжалды қаржылық алшақтықтарға уақытылы жауап қата алады. Сондай-ақ Қор өтімділікті қолдау мақсатында қаржыландыру алу үшін бас компанияның қолдауына ие болады.

25 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша төмендегі кестеде көрсетілген күтілетін өтеу мерзімі және күтілетін өтімділік алшақтығы мынадай түрде берілуі мүмкін:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Талап етілгенге дейін немесе 1 айдан аз	1 және 3 ай аралығында	3 және 6 ай аралығында	6 және 12 ай аралығында	1 жылдан астам	Барлығы
31 желтоқсан 2018 жыл						
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ						
Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары	37,953,674	-	-	-	-	37,953,674
Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық құнды қағаздар	-	339	1,464	1,502	2,119,877	2,123,182
Қаржы мекемелеріндегі қаражат	4,685,288	1,076,537	8,754,097	23,194,128	191,848,532	229,558,582
Субсидиялау бағдарламасы бойынша дебиттік қарыз	29,337	-	-	-	-	29,337
Клиенттерге берілген несиелер мен алғытөлемдер	228,127	34,865	51,856	95,550	195,910	606,308
Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық құнды қағаздар	143,246	-	-	-	628,435	771,681
Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын инвестициялық құнды қағаздар	-	-	-	-	4,205,826	4,205,826
<i>Жалпы негізде орындалатын айырбастау, есеп:</i>						
- түсім	-	-	-	20,944,564	-	20,944,564
- жылыстау	-	-	-	(8,409,117)	-	(8,409,117)
Өзге қаржы активтері	874,328	-	-	-	-	874,328
Барлық қаржы активтері	43,914,000	1,111,741	8,807,417	35,826,627	198,998,580	288,658,365
ҚАРЖЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ						
Қарыз қаражаты	323,540	625,484	1,150,632	25,543,067	173,667,250	201,309,973
Шығарылған борыштық құнды қағаздар	-	-	-	-	16,057,484	16,057,484
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттеме	4,974,063	-	-	-	-	4,974,063
Келешек кезең табыстары мен міндетті несиелік сипаттағы резерв	484,459	276,903	9,092,060	6,433,471	100,648,616	116,935,509
Өзге қаржы міндеттемелері	520,065	-	-	-	-	520,065
Қаржы міндеттемелері бойынша барлық ықтимал келешек төлемдер	6,302,127	902,387	10,242,692	31,976,538	290,373,350	339,797,094
Қаржы құралдары бойынша өтімділік алшақтығы	37,611,873	209,354	(1,435,275)	3,850,089	(91,374,770)	(51,138,729)

26 Шартты және келісімді міндеттемелер

Сот талқылауы. Уақыт өте ағымдағы қызметті көрсету барысында сот органдарына Қорға қатысты шағымдар келіп түседі. Жеке бағалауға, сондай-ақ, ішкі кәсіби кеңесшілердің ұсыныстарына негізделіп, Қор басшылығы олар бойынша талқылану Қорды айтарлықтай шығындарға әкелмейді және сәйкесінше қаржылық есептілікте осы талқылану бойынша шығындарды жабуға жұмсалатын резервті құрмайды деп есептейді.

Салықтық заңнама. Қазақстан Республикасындағы салық шарттары әр түрлі қолданылып, түрлі түсіндірмелерге жол береді және өзгертулерге ұшыраған. Қазақстан заңы мен Қор ережелерінің және қазақстандық уәкілетті органдардың түсіндірмесіндегі айырмашылық қосымша салықтарға, айыппұлдарға және өсімпұлдарға әкелуі мүмкін.

Қазақстан заңнамасы мен салықтық тәжірибе үздіксіз даму үстінде, сондықтан әр түрлі түсіндірулер мен кері әсер етуі мүмкін жеке өзгерістерге ұшыраған. Кейбір жағдайларда салық салынатын негізді анықтау үшін салықтық заңнама ХҚЕС-тің ережелеріне сілтеме жасайды, бұл ретте қазақстандық салық органдарының ХҚЕС-тің тиісті ережелерін түсіндіруі осы жеке қаржы есептілігін дайындау кезінде басшылық қолданатын есептік саясаттан, пікірден және бағалаудан өзгеше болуы мүмкін. Бұл Қорға қосымша салықтық міндеттемелерді әкелуі мүмкін. Салық органдары салық кезеңі аяқталғаннан кейін бес жыл ішінде ретроспективті тексеру жүргізе алады.

Қор басшылығы тиісті заңнаманы түсіндіру тиімді және Қордың салықтық жайғасымы негізделген деп санайды.

Операциялық жалдау бойынша міндеттеме. Қорда бірқатар ғимараттар мен автокөліктер операциялық жалдауда бар. Жалдау негізінен мерзімі аяқталған кезде жалдауды ұзарту мүмкіндігімен алғашқы мерзімде бір жылға рәсімделеді. Жалгерлік төлемдер әдетте нарықтық жалгерлік шарттарды көрсету үшін жыл сайын арттырылады. Жалдауға шартты жалдау кірмейді.

Арнайы шарттарды ұстану. Қор негізінен АБР-дан алынатын қарыздармен байланысты белгілі қаржылық емес шарттарды ұстану керек. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қор барлық арнайы шарттарды ұстанды.

Несиелік сипат міндеттемелері. Осы құралдардың негізгі мақсаты қажет болғанда клиенттерге қаражатты берілуін қамтамасыз ету болып табылады. Клиенттер үшінші тараптың алдында өз міндеттемелерін орындамаған жағдайда төлемдерді жасау үшін, Қордың қайтарылмайтын міндеттемелерін беретін кепілдіктер де несиелерге ұқсас несие тәуекеліне ұшырайды. Несиелерді беру бойынша міндеттемелер ссуда түрінде несиелерді беру үшін басшылық бекіткен соманың қолданылмаған бөлігін қамтиды. Несиелерді беру бойынша міндеттемелерге қатысты Қордың қолданылмаған сомаларды қолдану қажет болса, қолданылмаған қаражаттың жалпы сомасына тең сомада шығындардың туындау тәуекеліне ұшырауы мүмкін. Дегенмен, шығындардың ықтимал сомасы қолданылмаған міндеттемелердің жалпы сомасынан аз болады, себебі несиелерді беру бойынша міндеттемелердің көп бөлігі клиенттердің несие төлеу қабілеті бойынша анықталған талаптарды орындауына тәуелді болады. Қор несиелік сипаттағы міндеттемелерді өтеуге дейін қалған мерзімді бақылайды, себебі көбірек ұзақ мерзімді міндеттемелерде қысқа мерзімді жағдайларға қарағанда несиелік тәуекелдің жоғарырақ деңгейі болады.

Қордың несие тәуекелінің максималды деңгейі теңгерімдегі қаржы активтерінің теңгерімдік құнында көрсетіледі. Активтер мен міндеттемелерді өзара есепке алу мүмкіндігі ықтимал несие тәуекелін төмендету үшін айтарлықтай мәнге ие емес. Қор басшылығы несиелік қарызды өтеу мерзімі бойынша бағалауды жүргізеді және мерзімі өтіп кеткен қарыздарды бақылап отырады. Басшылық 25-ескертпеде кредиторлық берешекті өтеу мерзімі бойынша талдауды және несие тәуекелі туралы басқа ақпаратты көрсетуді жөн көреді.

Теңгерімнен тыс қаржы құралдарына арналған несие тәуекелі басқа қатысушылардың келісімшарт шарттарын орындамауы нәтижесінде шығындарға ұшырау ықтималдығы ретінде анықталады. Қор шартты міндеттемелерге қатысты келісімдерді бекіту, тәуекелді шектейтін шектеулерді қолдану және мониторинг процедураларына негізделген теңгерімдік қаржы құралдарына қатысты несиелік саясатпен бірдей саясатты қолданады.

26 Шартты және келісімді міндеттемелер (жалғасы)

Несиелік сипат міндеттемелері мыналарды құрайды:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Еск.	31 желтоқсан 2019 жыл	31 желтоқсан 2018 жыл
Берілген кепілдіктер		66,692,557	45,187,911
Қарыздарды қамсыздандыру бойынша берілген кепілдіктер		62,918,005	62,918,005
Пайдаланылмаған несиелік желілер		445,500	8,829,593
Несиелік сипаттағы міндеттемелер бойынша резервті шегергенде	15	(1,246,384)	(1,594,480)
Резервті шегергендегі несиелік сипаттағы барлық міндеттемелер		128,809,678	115,341,029

2015 жылы Қор алынған қарыздар сомасына «Банк ЦентрКредит» АҚ-мен Еуропа қайта құру және даму банкінде (әрі қарай «ЕҚҚДБ») ашылған несиелік желілері бойынша «Банк ЦентрКредит» АҚ үшін кепілдіктер шығарды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «Банк ЦентрКредит» АҚ алған ЕҚҚДБ қарыздарының қалған бөлігі 29,407 миллион теңгені (2018 ж.: 36,157 миллион теңге). Қор басшылығы «Банк ЦентрКредит» АҚ-дан алынған 57,751 мың теңге (2018 ж.: 123,099 мың теңге) мөлшеріндегі есептелген комиссиялық табыс сомасына негізделген бұл кепілдіктердің оларды шығару күніндегі әділ құнын бағалады. 4-ші және 15-шы ескертпелерді қараңыз.

ЕҚҚДБ-де «ForteBank» АҚ және «КМФ» МҚҰ ашқан несиелік желісі бойынша ЕҚҚДБ-де «ForteBank» АҚ және «КМФ» МҚҰ үшін 2016 жылы Қор алынған қарыз сомасына кепілдік шығарды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «ForteBank» АҚ және «КМФ» МҚҰ ЕҚҚДБ-дан алған қарыздардың қалған сомасы сәйкесінше, 19,243 миллион теңгені және 0 миллион теңгені (2018 жылғы 31 желтоқсанда: сәйкесінше, 19,243 миллион теңге және 3,776 миллион теңге) құрады. Қор басшылығы 5,684 мың теңге және 0 теңге көлемінде «ForteBank» АҚ-нан және «КМФ» МҚҰ-нан алынған есептелген комиссиялық табыстар сомасына негізделген осы кепілдіктердің әділ құнын бағалады, (2018 жылғы 31 желтоқсан: сәйкесінше, 32,778 мың теңге және 12,772 мың теңге). 4-ші және 15-шы ескертпелерді қараңыз.

2018 жылы Қор алынған қарыз мөлшерінде ЕҚҚДБ банкінде «Банк Kassa Nova» АҚ («ForteBank» АҚ ЕБ) ашқан несиелік желісі бойынша «Банк Kassa Nova» АҚ («ForteBank» АҚ ЕБ) үшін кепілдіктер шығарды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «Банк Kassa Nova» АҚ («ForteBank» АҚ ЕБ) алған қарыздардың қалған сомасы 3,742 миллион теңгені (2018 жылғы 31 желтоқсанда: 3,742 миллион теңге) құрады. Қор басшылығы 4,899 мың теңге (2018 жылғы 31 желтоқсанда: 7,052 мың теңге) көлемінде «Банк Kassa Nova» АҚ-дан алынған есептелген комиссиялық табыстар сомасына негізделген осы кепілдіктердің әділ құнын бағалады. 4-ші және 15-шы ескертпелерді қараңыз.

Берілген кепілдіктер бойынша қалған арту шағын және орта кәсіпкерлікті кепілдендіру көлемінің жалпы артуымен байланысты.

Келісімшарт бойынша жалпы өтелмеген міндеттемелер міндетті түрде ақшалай қаражат кірісін бермейді, себебі көрсетілген міндеттемелердің көбі олардың жартылай немесе толық орындалуынсыз тоқтатылуы мүмкін. Төменде несиелік сипат міндеттемелері бойынша резерв өзгерісін талдау берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2019 ж.	2018 ж.
1 қаңтардағы теңгерімдік құны	(1,594,480)	(1,428,342)
Пайда немесе шығын құрамында көрсетілген шығындар	298,791	(461,548)
Қолданылмаған резервтерді қалпына келтіру	309,019	217,606
Басқа	(259,714)	77,804
31 желтоқсандағы теңгерімдік құны	(1,246,384)	(1,594,480)

27 Туынды қаржы құралдары

Валюталар бойынша бөлінетін есептік мерзімнің соңында Қор жасасқан мерзімдік валюталық мәміле мен «айырбас» келісімшарттары бойынша дебиттік және несиелік қарыздың әділ құны төмендегі кестеде берілген. Кестеде сәйкес есептік мерзімі аяқталғаннан кейінгі есептесу күні көрсетілген келісімшарттар қамтылған; осы келісімдер бойынша сомалар әрбір контрагент бойынша позицияларды (және төлемдерді) өзара есепке алуға дейін ашық көрсетілген. Келісімдер қысқа мерзімді сипатқа ие.

	Еск.	2019 ж.		2018 ж.	
		Оң әділ құны бар келісімшартта р	Теріс әділ құны бар келісімшартта р	Оң әділ құны бар келісімшартта р	Теріс әділ құны бар келісімшартта р
<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>					
Валюталық «айырбас» келісімшарттары:					
есеп мерзімінің соңындағы әділ құны	27				
- Есептесу кезінде (+) төленетін АҚШ долларындағы дебиттік қарыз		-	-	20,944,564	-
- Есептесу кезінде (-) Қазақстандық теңгемен төленетін несиелік қарыз		-	-	(8,409,117)	-
Валюталық келісімшарттық айырбастың таза әділ құны	11	-	-	12,535,447	-

Қор операцияларды орындайтын валюталық туынды қаржылық құралдар әдетте стандартталған келісімшарттар негізінде кәсіби қатысушылармен биржадан тыс нарықтағы сауда құралы болып табылады. Туынды қаржылық құралдарда ықтимал пайдалы шарттар (және активтер болып табылады), нарықтағы пайыздық мөлшерлемелердің, валюта айырбастау курстарының немесе осы құралдармен байланысты басқа ауыспалы факторлардың ауытқулары нәтижесіндегі ықтимал пайдалы емес шарттар (және міндеттемелер болып табылады) болады. Туынды қаржылық құралдардың жалпы әділ құны уақыт өте айтарлықтай өзгеруі мүмкін. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша мәмілелердің аяқталуына байланысты туынды қаржы құралдары жоқ.

28 Әділ құн туралы ақпаратты ашу

Әділ құнды бағалау нәтижелеріне талдау жасалады және олар келесі түрде әділ құн иерархиясының деңгейі бойынша жіктеледі: (i) 1-деңгейге бірдей активтер немесе міндеттемелер үшін активті нарықтарда баға кесілген (түзетілмейтін) бағалар бойынша бағалаулар қатысты, (ii) 2-деңгейге - тікелей немесе жанама түрде активтер немесе міндеттемелер үшін бақыланатын болып табылатын маңызды бастапқы деректердің барлығы қолданылатын бағалау әдістері көмегімен алынатын бағалаулар (яғни., мысалы, бағалар) қатысты және (iii) 3-деңгей бағалауларына бақыланатын нарық деректеріне негізделмейтін бағалаулар болып табылмайтындар жатады (яғни, бақыланбайтын бастапқы деректерге негізделген). Қаржы құралдарын әділ құн иерархиясы санаты бойынша үлестіру үшін басшылық кәсіби пайымдауларды қолданады. Егер әділ құнды бағалау үшін аздаған түзетулерді талап ететін, бақыланатын бастапқы деректер қолданылатын болса, бұл 3-деңгейге қатысты болады. Қолданылатын бастапқы деректер маңыздылығы барлық жиынтық үшін әділ құнды бағалау ретінде бағаланады.

28 Әділ құн туралы ақпаратты ашу (жалғасы)

(а) Әділ құнды бірнеше рет бағалау

Әділ құнды бірнеше рет бағалау әрбір есептілік мерзімінің соңындағы қаржылық жағдай туралы есепте басқа ХҚЕС рұқсат ететін немесе талап етілетін бағалауларды береді. Төмендегі кестеде әділ құнды бірнеше рет бағалауға қатысты әділ құнның иерархиясындағы деңгейлер берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2019 ж.		2018 ж.	
	1-деңгей	2-деңгей	1-деңгей	2-деңгей
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ				
<i>Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық борыштық құнды қағаздар</i>				
- Корпоративтік облигациялар	-	1,210,088	-	948,880
- Қазақстандық мемлекеттік облигациялар	-	1,435,984	-	1,174,302
<i>Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық борыштық құнды қағаздар</i>				
- Корпоративтік облигациялар	-	626,160	-	771,681
<i>Өзге қаржы активтері</i>				
Туынды қаржы құралдары	-	-	-	12,535,447
ӘДІЛ ҚҰНЫ БОЙЫНША БІРНЕШЕ РЕТ БАҒАЛАНАТЫН БАРЛЫҚ АКТИВТЕР				
	-	3,272,232		15,430,310

Инвестициялық құнды қағаздардың әділ құны «Қазақстан қор биржасы» АҚ мөлшерлемесімен бағаланды. Аналогтық құралдарға қатысты сауда көлемінің аз болуына байланысты, көрсетілген инвестициялық құнды қағаздар 2-деңгейде анықталды.

Активті нарықта айналдырылмайтын валюталық айырбастың әділ құнын анықтау үшін, Қор дисконтталған ақша ағымдары әдісі сияқты бағалау әдістерін қолданады. Дегенмен, ХҚЕС-ке сәйкес, туындау мезетіндегі құралдың әділ құны әдетте келісім құнына тең болады. Егер келісім құны бағалау әдісін қолданатын қаржы құралдары туындаған кезде анықталатын болса, көрсетілген айырмашылық валюталық айырбастың қызмет көрсету мерзімінде тең амортизацияланады. Қаржылық туынды құралдар бойынша шығындарды шегергенде табыс ретінде пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін айырмашылық 27-ескертпеде келтірілген.

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертулер

28 Әділ құн туралы ақпаратты ашу (жалғасы)

(б) Әділ құны бойынша бағаланбайтын, әділ құны ашылатын активтер мен міндеттемелер

(мың қазақстандық теңгемен)	31 желтоқсан 2019 жыл			Теңгерімдік құны
	1-деңгей	2-деңгей	3-деңгей	
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ				
Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары	7,568,431	33,203,359	-	40,771,790
Қаржы мекемелеріндегі қаражат				
- Қаржы мекемелері берген несиелер	-	206,374,881	-	262,780,937
- Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан асатын банктердегі депозиттер	-	11,836,365	-	11,836,365
Субсидиялау бағдарламасы бойынша дебиттік қарыз				
- Субсидиялау бағдарламасы бойынша дебиттік қарыз	-	-	16,779	16,779
Клиенттерге берілген несиелер мен алғытөлемдер				
- Шағын және орташа бизнес кәсіпорындарына берілген несиелер	-	-	97,495	97,495
Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын инвестициялық құнды қағаздар				
- Қағаздар	-	-	5,004,224	4,658,062
Өзге қаржы активтері				
- Басқа	-	-	1,279,886	1,279,886
АМОРТИЗАЦИЯЛАНҒАН ҚҰНЫ БОЙЫНША КӨРСЕТІЛГЕН БАРЛЫҚ ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ	7,568,431	251,414,605	6,398,384	321,441,314
ҚАРЖЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ				
Қарыз қаражаты				
- Азия даму банкі	-	66,328,552	-	66,328,552
- «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ	-	51,890,687	-	85,459,707
- «Самрұқ-Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ	-	16,080,932	-	19,416,324
- Муниципалдық органдар	-	60,203,584	-	63,097,616
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттеме				
- Муниципалдық органдар	-	-	2,664,110	2,664,110
- Банктер	-	-	3,201,661	3,201,661
Келешек кезең табыстары мен міндетті несиелік сипаттағы резерв				
- Келешек кезең табыстары	-	-	8,590,808	8,590,808
- Қаржылық көпілдіктер	-	-	1,246,384	1,246,384
Өзге қаржы міндеттемелері				
- Басқа	-	-	663,225	663,225
АМОРТИЗАЦИЯЛАНҒАН ҚҰНЫ БОЙЫНША КӨРСЕТІЛГЕН БАРЛЫҚ ҚАРЖЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ	-	194,503,755	16,366,188	250,668,387

28 Әділ құн туралы ақпаратты ашу (жалғасы)

Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары. ҚР ҰБ-ғы өтеу мерзімі үш айдан кем ақшалай қаражаттар 1-деңгейге, ал басқа да қалған ақшалай қаражаттар 2-деңгейге жатқызылған. Осы қаражаттардың ақиқат құны теңгерімдік құнға тең.

Клиенттерге, қаржы мекемелеріне берілген несиелер мен алғытөлемдер және қарыз қаражаттар. Ақиқат құн иерархиясындағы 3-деңгейдегі ақиқат құны бағалау дисконтталған ақша ағыны моделінің көмегімен орындалған. Белсенді нарықта бағасы белгіленбеген, пайыздық мөлшерлемесі бекітілген құралдардың ақиқат құны осы сияқты несиелік тәуекелді және осыған ұқсас өтеу мерзімін болжайтын жаңа құралдарға арналған алыс-беріс нарығындағы қолданыстағы пайыздық мөлшерлемелерді қолдана отырып дисконтталған келешектегі есептік ақша ағынының негізінде бағаланған.

Амортизацияланған құн бойынша есепке алынатын инвестициялық құнды қағаздар. Бұл қағаздарды Қор жылдың соңында иемденген және ақиқат құны бойынша көрсеткен. Осы қаражаттардың ақиқат құны теңгерімдік құнға тең.

Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер және келешектегі кезеңдердің табыстары және өтеу мерзімі бір жылдан кем несиелік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв 3-деңгейге жатқызылған. Осы қаражаттардың ақиқат құны теңгерімдік құнға тең.

28 Әділ құн туралы ақпаратты ашу (жалғасы)

(мың қазақстандық теңгемен)	31 желтоқсан 2018 жыл			Теңгерімдік құны
	1-деңгей	2-деңгей	3-деңгей	
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ				
Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары	16,733,828	21,219,846	-	37,953,674
Қаржы мекемелеріндегі қаражат				
- Қаржы мекемелері берген несиелер	-	191,512,905	-	217,813,677
- Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан асатын банктердегі депозиттер	-	11,744,904	-	11,744,904
Субсидиялау бағдарламасы бойынша дебиттік қарыз				
- Субсидиялау бағдарламасы бойынша дебиттік қарыз	-	-	29,337	29,337
Клиенттерге берілген несиелер мен алғытөлемдер				
- Шағын және орташа бизнес кәсіпорындарына берілген несиелер	-	-	596,847	596,847
- Шағын несиелік ұйымдарға берілген несиелер	-	-	1,414	1,414
- Өзге несиелер	-	-	8,047	8,047
Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын инвестициялық құнды қағаздар				
- Қағаздар	-	-	4,205,826	4,205,826
Өзге қаржы активтері				
- Басқа	-	-	874,328	874,328
АМОРТИЗАЦИЯЛАНҒАН ҚҰНЫ БОЙЫНША КӨРСЕТІЛГЕН БАРЛЫҚ ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ	16,733,828	32,964,750	197,228,704	273,228,054
ҚАРЖЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ				
Қарыз қаражаты				
- Азия даму банкі	-	54,749,045	-	55,532,019
- «Бейтерек» ҰБХ» АҚ	-	57,574,537	-	76,392,378
- «Самрұқ-Қазына» ұлттық өл-ауқат қоры» АҚ	-	16,832,020	-	19,416,325
- Муниципалдық органдар	-	47,107,054	-	49,532,869
- Қазақстан Республикасы Қаржы Министрлігі	-	436,382	-	436,382
Шығарылған борыштық құнды қағаздар	-	-	16,057,484	16,057,484
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттеме				
- Муниципалдық органдар	-	-	2,132,538	2,132,538
- Банктер	-	-	2,841,525	2,841,525
Келешек кезең табыстары мен міндетті несиелік сипаттағы резерв				
- Келешек кезең табыстары	-	-	5,319,861	5,319,861
- Қаржылық кепілдіктер	-	-	1,594,480	1,594,480
Өзге қаржы міндеттемелері				
- Басқа	-	-	520,065	520,065
АМОРТИЗАЦИЯЛАНҒАН ҚҰНЫ БОЙЫНША КӨРСЕТІЛГЕН БАРЛЫҚ ҚАРЖЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ	-	-	205,164,991	229,775,926

29 Бағалау санаттары бойынша қаржы құралдарын беру

ХҚЕС (IFRS) 9 «Қаржылық құралдар» сәйкес Қор өзінің қаржылық активтерін келесі категориялар бойынша жіктейді/таратады: (a) пайда немесе шығын арқылы ақиқат құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер; (b) басқа да жиынтық табыс арқылы ақиқат құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер; және (c) амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер. «Пайда немесе шығын арқылы ақиқат құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер» категориясының екі ішкі категориясы бар: i) осы категорияға бастапқы мойындау кезінде жатқызылған активтер; және (ii) міндетті түрде пайда немесе шығын арқылы ақиқат құн бойынша бағаланатын активтер. Сонымен қатар, қаржылық жалгерлік бойынша дебиторлық берешек бөлек категорияға жатқызылған.

29 Бағалау санаттары бойынша қаржы құралдарын беру (жалғасы)

Төмендегі кестеде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жоғарыда көрсетілген санатты бағалаумен қаржылық активтерді салыстыру берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатындар (міндетті)	Пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатындар (анықтамасы бойынша)	Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құн бойынша бағаланатындар	Амортизацияланған құны бойынша бағаланатындар	Барлығы
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ					
Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары					
- Банктердегі ағымдағы шоттар	-	-	-	4,832,137	4,832,137
- ҚРҰБ шотындағы қалдықтар (міндетті резервтерден басқа)	-	-	-	7,568,431	7,568,431
Сатып алу және кері сату шарттары (Кері РЕПО)	-	-	-	28,371,222	28,371,222
Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық құнды қағаздар					
- Корпоративтік облигациялар	-	1,210,088	-	-	1,210,088
- Қазақстандық мемлекеттік облигациялар	-	1,435,984	-	-	1,435,984
Қаржы мекемелеріндегі қаражат					
- Қаржы мекемелері берген несиелер	-	-	-	262,780,937	262,780,937
- Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан асатын банктердегі депозиттер	-	-	-	11,836,365	11,836,365
Субсидиялау бағдарламасы бойынша дебиттік қарыз					
- Субсидиялау бағдарламасы бойынша дебиттік қарыз	-	-	-	16,779	16,779
Клиенттерге берілген несиелер мен алғытөлемдер					
- Шағын және орташа бизнес кәсіпорындарына берілген несиелер	-	-	-	97,495	97,495
Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық құнды қағаздар					
- Корпоративтік облигациялар	-	-	626,160	-	626,160
Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын инвестициялық құнды қағаздар					
- Корпоративтік облигациялар	-	-	-	4,658,062	4,658,062
Өзге қаржы активтері					
- Басқа	-	-	-	1,279,886	1,279,886
БАРЛЫҚ ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ	-	2,646,072	626,160	321,441,314	324,713,546

29 Бағалау санаттары бойынша қаржы құралдарын беру (жалғасы)

Төмендегі кестеде 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жоғарыда көрсетілген санатты бағалаумен қаржылық активтерді салыстыру берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатындар (міндетті)	Пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатындар (анықтамасы бойынша)	Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құн бойынша бағаланатындар	Амортизацияланған құны бойынша бағаланатындар	Барлығы
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ					
Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары					
- Банктердегі ағымдағы шоттар	-	-	-	15,183,602	15,183,602
- ҚРҰБ шотындағы қалдықтар (міндетті резервтерден басқа)	--	-	-	16,733,828	16,733,828
- Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан кем басқа банктердегі депозиттер	-	-	-	6,036,243	6,036,243
Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық құнды қағаздар					
- Корпоративтік облигациялар	-	948,880	-	-	948,880
- Қазақстандық мемлекеттік облигациялар	-	1,174,302	-	-	1,174,302
Қаржы мекемелеріндегі қаражат					
- Қаржы мекемелері берген несиелер	-	-	-	217,813,677	217,813,677
- Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан асатын банктердегі депозиттер	-	-	-	11,744,904	11,744,904
Субсидиялау бағдарламасы бойынша дебиттік қарыз					
- Субсидиялау бағдарламасы бойынша дебиттік қарыз	-	-	-	29,337	29,337
Клиенттерге берілген несиелер мен алғытөлемдер					
- Шағын және орташа бизнес кәсіпорындарына берілген несиелер	-	-	-	596,845	596,845
- Шағын несиелік ұйымдарға берілген несиелер	-	-	-	1,415	1,415
- Қаржы лизингіне таза инвестиция	-	-	-	-	-
- Өзге несиелер	-	-	-	8,047	8,047
Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық құнды қағаздар					
- Корпоративтік облигациялар	-	-	771,681	-	771,681
Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын инвестициялық құнды қағаздар					
- Корпоративтік облигациялар	-	-	-	4,205,826	4,205,826
Өзге қаржы активтері					
- Туынды қаржы құралдары	12,535,447	-	-	-	12,535,447
- Басқа	-	-	-	874,328	874,328
БАРЛЫҚ ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ	12,535,447	2,123,182	771,681	273,228,052	288,658,362

29 Бағалау санаттары бойынша қаржы құралдарын беру (жалғасы)

2019 жылғы 31 желтоқсанда және 2018 жылғы 31 желтоқсанда Қордың барлық қаржылық міндеттемелері амортизацияланған құн бойынша көрсетіледі.

30 Байланысты тараптармен жүргізілетін операциялар

Жалпы бақылауда болатын немесе олардың біреуінде басқасын бақылау мүмкіндігі болатын немесе басқа тараптағы қаржылық және операциялық шешімдерді қабылдау кезінде айтарлықтай әсер ете алатын жағдайда тараптар байланысты болып есептеледі. Барлық байланысқан тараптармен қарым-қатынасты қарастыру кезінде тараптар тек олардың заңды пішімі емес, осындай қарым-қатынастардың экономикалық құрамын есепке алады.

Төменде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы байланысты тараптармен операциялар бойынша қалдықтар көрсетілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Жалғыз акционер	Жалпы бақылаудағы компаниялар	Өзге байланыстыры лған тараптар
Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары (шартты пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	56,250	7,610,054
Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық борыштық құнды қағаздар (шартты пайыздық мөлшерлеме: 4.87% - 9.1%)	-	-	1,435,984
Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық борыштық құнды қағаздар (шарттық пайыздық мөлшерлемесі: 6.38%)	-	-	-
Қаржы мекемелеріндегі қаражат (шартты пайыздық мөлшерлеме: 2% - 8.5%)	-	-	13,425,348
Пайдаға салынатын салық бойынша ағымдағы міндеттемелерді алдын ала төлеу (Пайыздық мөлшерлеме: 15%)	-	-	9,231,239
Кейінге қалдырылған салық активі (пайыздық мөлшерлемесі: 20%)	-	-	199,965
Өзге қаржы активтері (пайыздық мөлшерлемесі: 0%)	-	-	-
Өзге активтер	-	-	106,741
Қарыз қаражаты (шартты пайыздық мөлшерлеме: 0.1% – 5.5%)	85,459,707	-	82,513,940
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттеме (шартты пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	-	3,237,756
Өзге қаржы міндеттемелері	-	97,502	5,590
Өзге міндеттемелер	-	-	774,408
Қор жылдың соңындағы жағдай бойынша шығарған көпшіліктер (шартты пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	-	371,834

30 Байланысты тараптармен операциялар (жалғасы)

Төменде 2019 жылғы байланыстырылған тараптармен орындалатын операциялар бойынша табыстар мен шығындар тармақтары көрсетілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Жалғыз акционер	Жалпы бақылаудағы компаниялар	Өзге байланыстырылған тараптар
Пайыздық табыстар	-	-	1,207,646
Пайыздық шығындар	(5,253,202)	(10,762)	(1,068,943)
Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын құнды қағаздарды қайта бағалау шығындарын есепке алмайтын табыстар	-	-	(3,756)
Шығарылған облигациялар бойынша пайыздық шығындар	-	(638,516)	-
Комиссиялық табыстар	-	-	884,097
Қаржы мекемелеріндегі қаражат бойынша несиелік шығындарға қатысты бағалау резервін қалпына келтіру	-	-	23,026
Активтерді нарықтан төмен мөлшерлеме бойынша алғашқы тану кезінде туындаған таза шығын	301,811	-	-
Несиелік сипаттағы міндеттемелердің құнсыздануына қатысты резервті қалпына келтіру	-	-	1,788
Әкімшілік және басқа да операциялық шығындар	-	(45,173)	(89,011)
Өзге операциялық табыстар	-	-	1,791
Пайдаға салынатын салық бойынша шығындар	-	-	(377,281)

Төменде 2018 жылғы 31 желтоқсандағы байланысты тараптармен операциялар бойынша қалдықтар көрсетілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Жалғыз акционер	Жалпы бақылаудағы компаниялар	Өзге байланыстырылған тараптар
Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары (шартты пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	56,250	16,907,264
Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық борыштық құнды қағаздар (шартты пайыздық мөлшерлеме: 4.87% - 9.1%)	-	-	948,880
Қаржы мекемелеріндегі қаражат (шартты пайыздық мөлшерлеме: 2% - 8.5%)	-	-	14,934,368
Пайдаға салынатын салық бойынша ағымдағы міндеттемелерді алдын ала төлеу (Пайыздық мөлшерлеме: 15%)	-	-	11,290,109
Өзге активтер	-	5,187	23,403
Қарыз қаражаты (шартты пайыздық мөлшерлеме: 0.1% – 5.5%)	76,392,378	-	69,385,576
Шығарылған борыштық құнды қағаздар (шартты пайыздық мөлшерлеме: 8.7%)	-	16,057,484	-
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттеме (шартты пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	-	2,138,878
Кейінге қалдырылған салық міндеттемесі (пайыздық мөлшерлеме: 20%)	-	-	1,279,281
Өзге міндеттемелер	-	-	696,903
Қор жылдың соңындағы жағдай бойынша шығарған кепілдіктер (шартты пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	-	732,974

30 Байланысты тараптармен операциялар (жалғасы)

Төменде 2018 жылғы байланыстырылған тараптармен орындалатын операциялар бойынша табыстар мен шығындар тармақтары көрсетілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Жалғыз акционер	Жалпы бақылаудағы компаниялар	Өзге байланыстырыл ған тараптар
Пайыздық табыстар	-	-	1,428,884
Пайыздық шығындар	(4,743,730)	(61,963)	(1,316,573)
Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын құнды қағаздарды қайта бағалау шығындарын есепке алмайтын табыстар	-	-	45,037
Комиссиялық табыстар	-	-	961,608
Қаржылық мекемелердің қаражаттары бойынша құнсыздану резерві	-	-	(272,200)
Активтерді нарықтан төмен мөлшерлеме бойынша алғашқы тану кезінде туындаған таза шығын	-	-	(930,346)
Несиелік сипаттағы міндеттемелердің құнсыздануының резерві	-	-	(7,380)
Әкімшілік және басқа да операциялық шығындар	-	-	(2,180,412)
Өзге операциялық (шығындар) / табыс	-	-	(8,000)
Пайдаға салынатын салық бойынша шығындар	-	-	(1,385,618)

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2019 ж.	2018 ж.
Бір жыл ішінде байланыстырылған тараптар берген несиелер сомасы	-	7,085,997
Бір жыл ішінде байланыстырылған тараптар өтеген несиелер сомасы	2,527,150	4,520,963

Қамтамасыз етілмеген байланысты тараптармен операциялар Байланысты тараптармен теңгерімдер несиелік-қамтамасыз етілген болып табылмайды.

Негізгі басқару қызметкерлерінің сыйақылары Негізгі басқару қызметкерлерінің құрамындағы тұлғалар: Директорлар кеңесінің мүшелері, Басқарма мүшелері және Басқарушы директорлар.

Төменде негізгі басшылыққа сыйақы төлеу туралы ақпарат берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2019 ж.	2018 ж.
<i>Қысқа мерзімді төлемдер:</i>		
- Жалақы	216,196	188,593
- Қысқа мерзімді сыйлықақы төлемдері	18,921	55,642
- Ақшасыз түрдегі төлемдер	14,938	15,878
Барлығы	250,055	260,113

31 Есептілік мерзімі аяқталғаннан кейінгі жағдайлар

Есептілік мерзімі аяқталғаннан кейін ешқандай маңызды жағдайлар орын алған жоқ.